

Ekleziológia

(Náuka o Cirkvi)

Úvod

Ekleziológia (z lat. *ecclesia*; z gr. *logos*) je náuka o Cirkvi. Najstaršie systematické dielo o Cirkvi napísal Jakub de Viterbo (+1301) v 13. stor., volalo sa *De regimine christiano*. Výraz ekleziológia zaviedol nemecký básnik a teológ Angelus Silesius (1624-1677; vlastným menom John Scheffler) v r. 1677. Ekleziológia patrí k najmladším teologickým odborom; samostatná vznikla v 20. stor. Predtým sa o Cirkvi učilo v rámci eschatológie, apologetiky a fundamentálky. Viacerí teológovia začali používať namiesto ekleziológia dynamickejší termín – ekleziogenéza (napr. Pierre Teilhard de Chardin, +1955; Leonardo Boff, Ľoslav Stanislav Bartník).

Lat. „*ecclesia*“ pochádza z gr. *kalein* - volať; *ek kalein* - zvoláť, zvolaný ľud. Týmto výrazom sa prekladalo starozákonné hebr. *quahal* - zhromaždenie veriacich v Jahveho. Kresťania prijali výraz eklézia od Pavla apoštola. Slovenský výraz Cirkev pochádza z nemeckého Kirche, ktoré má základ v gr. *Kyrios* - Pán; gr. *kyriaké* - pánova, čiže to, čo patrí Pánovi.

Keď prišla plnosť času (por. *Gal* 4, 4), Boh poslal svojho jednorodného Syna na svet, aby ľudia mali večný život (por. *Jn* 3, 16). Ježiš Kristus splnil všetky starozákonné prisľúbenia. A prvotná Cirkev, ako jeho nový Boží ľud, prežívala všetky predpovede ako jednu veľkú skutočnosť.

Kristus veľmi prosil za tých, ktorí uveria v neho, aby boli jedno (por. *Jn* 17, 20). A Duch Svätý ich po všetky časy zjednocuje v spoločnom nažívaní a dáva im rozmanité dary (dekrét *Ad gentes* 4). Jedinosť Kristovej Cirkvi ju predurčuje k tomu, že ona bude do konca sveta privádzať ľudí k Bohu: „A tak Cirkev, jediné stádo Božie, ako znamenie vztýčené uprostred národov, predkladá evanjelium pokoja celému ľudskému pokoleniu a s nádejou putuje k svojmu cieľu – do nebeskej vlasti“ (dekrét *Unitatis redintegratio* 2).

Veľká výnimočnosť Katolíckej cirkvi, ktorej sú si katolíci silne vedomí, pramení z jej jedinečnosti, nie z povýšenosti a neznášanlivosti veriacich.

Vývoj ekleziológie

Vývoj ekleziológie zatiaľ nemá jednotné historické delenie. Náuka o Cirkvi ako traktát bola dlho spojená s inými teologickými odborami.

Kresťanské „zvolanie Božieho ľudu“ uskutočňuje Ježiš Kristus v Duchu Svätom. V prvých dvoch kresťanských stor. mal termín eklézia tri významy: - liturgické zhromaždenie; - partikulárne spoločenstvo veriacich; - univerzálne spoločenstvo všetkých veriacich.

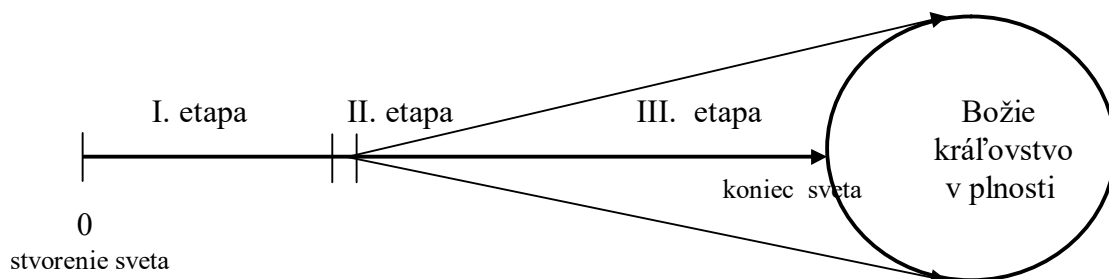
V staroveku bola ekleziológia spojená s eschatológiou, pričom do popredia vystupovali dve skutočnosti.

1. Kristus je prisľúbený Mesiáš; ním sa začali plniť Božie prisľúbenia (nový Jahveho vek).
2. Čoskoro prídu ďalšie veľké Božie skutky.
Posledné, eschatologické veľké Božie skutky sú štyri:
 - Parúzia, druhý slávny Kristov príchod.
 - Vzkriesenie mŕtvych.
 - Všeobecný súd.
 - Katastrofálne zakončenie tohto svetového poriadku.

Čakanie veriacich na tieto veľké Božie skutky je „čas Cirkvi“. Reflexiou zjavenia sa postupne prichádzalo k podstatným znakom Kristovej Cirkvi: že ona je jedna, svätá, katolícka a apoštolská. Oficiálne to Cirkev prvý raz vyjadrila v *Nicejsko - carihradskom vierovyznaní* r. 381.

Dejiny spásy začali stvorením sveta a skončia Kristovou parúziou (por. *KKC* 760). Parúziou začne „nové nebo a nová zem“ – „večnosť“, bude to plnosť Božieho kráľovstva.

Dejiny spásy majú tri etapy:

I. – prvá etapa; pred Kristom;

II. – druhá etapa; účinkovanie Božieho Syna v tele na zemi;

III. – tretia etapa; po Kristovi, obdobie Ducha Svätého, čas Cirkvi.

V stredoveku bola ekleziológia spojená s apologetikou a fundamentálnou teológiou. Obranný a inštitucionálny pohľad Cirkvi na seba samu bol podmienený historickými udalosťami. Historické delenie ekleziológie (podľa klasických období cirkevných dejín) používal aj francúzsky kard. Yves Congar (+1995):

1. Obdobie Otcov (do 8. storočia).
2. Obdobie stredoveku (do roku 1517).
3. Obdobie novoveku (do Druhého vatikánskeho koncilu 1962-1965).
4. Súčasné obdobie (po Druhom vatikánskom koncile).

V novoveku (v 20. stor.) sa ekleziológia ako teologický odbor osamostatnila. Prispeli k tomu viaceré okolnosti, napr. snaha o vyvázenie anti-reformačného pohľadu (Adam Johann Möhler, +1838; kard. John Henry Newman, +1890; pápež Lev XIII., 1878-1903; jeho enc. *Satis cognitum* z r. 1896), cirkevné hnutia a kresťanský personalizmus.

Poľský dogmatik Roman Rogowski ponúkol nové delenie cirkevných období podľa toho, ako Cirkev videla – chápala samu seba:

1. **Biblický pohľad.** Por. *Sk* 4, 32: „Množstvo veriacich malo jedno srdce a jednu dušu.“ Toto obdobie trvalo po vznik veľkých organizovaných cirkví a patriarchátov, do 4. stor.
2. **Super-hierarchický pohľad.** Cirkev pozerala na seba ako na pyramídu – pápež, biskup, kňazi a laici. Pohľad vyvrcholil v čase Inocenta III. (1198-1216): „Laici majú za úlohu počúvať a nie moc viesť.“ Nepriamo tento pohľad podporila aj reformácia, a preto – v istých formách (*societas perfecta*) – toto obdobie pretrvalo až do 20. stor.
3. **Pohľad návratu.** Cirkev sa pozrela na seba vo svetle *Písma* a tradície. Priekopníkmi tohto pohľadu boli významné osobnosti – Karl Adam (+1966), Yves Congar (+1995), Benedikt XV. (1914-1922), Pius XI. (1922-1939), Pius XII. (1939-1958) – a štyri vplyvné hnutia:
 - a) Eucharisticko – liturgické hnutie. Rozvinuli ho Pius X. (1903-1914), Lambert Beauduin (+1960) a Pius Parsch (+1954). Hnutie bolo oficiálne potvrdené enc. *Mystici corporis* z r. 1943 a *Mediator Dei* z r. 1947; vydal ich Pius XII. K protagonistom teologickej obnovy patrili aj Emile Mersch (+1940) a Sebastian Tromp (+1975).

- b) Laické hnutie. Začalo v protestantských cirkvách. Prerástlo do „Katolíckej akcie“, ktorú podporoval Pius XI. Išlo o novú účasť laikov na hierarchickom apoštoláte Cirkvi, pričom biskup ustanovuje (*missio canonica*) svojich pomocníkov. Napr. v Madride r. 1928 vzniklo „Opus Dei“ (Josemaría Escrivá, +1975).
- c) Svetový univerzalizmus. Prejavil sa napr. podporou domáceho kléru v misijných krajinách i zmenou pomeru v kardinálskom zbore – Taliani upustili od 2/3 väčšiny.
- d) Ekumenizmus. Vyvolala ho protestantská roztrieštenosť (švédski evanjelickí misionári). V Nemecku sa pod tlakom nacizmu spojili evanjelici aj katolíci. Ekumenizmus podporovali Ján XXIII. (1958-1963) a Druhý vatikánsky koncil (1962-1965). Od „ekumeny návratu“ sa prešlo k „ekuménne dialógu“.

Pre obdobie pohľadu návratu bolo vlastné vyváženie „viditeľného a neviditeľného“ v Cirkvi; išlo o konštruktívne spojenie „Boží ľud“ a „Kristovo telo“; kľúčovú úlohu tu zohrala enc. Pia XII. *Mystici corporis* z r. 1943.

- 4. Pohľad Druhého vatikánskeho koncilu.** Konštitúcia *Lumen gentium* 1: „Cirkev je v Kristovi akoby sviatosťou, čiže znakom a prostriedkom dôverného priateľstva s Bohom a jednoty celého ľudského pokolenia.“ Cirkev „žije z Krista“, no skladá sa z ľudí žijúcich v čase, preto sa mení podľa potrieb svojich členov. Zmena aktualizácie neudivuje, skôr prekvapuje kontinuita v základe: viera, sviatosti, budovanie Božieho kráľovstva. Carlo G. Ceretti učil, že Kristova Cirkev budúcnosti bude mať v primeranej miere z každej charizmy - z Jánovej (mystika); - z Pavlovej (láska k slovu); - z Petrovej (organizácia).

Ekzeziologické smery a definície Cirkvi

Novodobý rozvoj ekzeziológie (19.-21. stor.) iniciujú viacej pápeži – Lev XIII. (1878-1903), Benedikt XV. (1914-1922), Pius XI. (1922-1939), Pius XII. (1939-1958), Pavol VI. (1963-1978), Ján Pavol II. (1978-2005) – ako teológovia.

Súčasná ekzeziológia sa rozvíja vo viacerých (v desiatkach) prúdoch. K najvýznamnejším patria: - eucharistická ekzeziológia; - inštitucionálna ekzeziológia (exponuje sa v organizačno-právnej oblasti); - teandrická ekzeziológia (preferuje duchovnú oblasť); - dejinno-spásna ekzeziológia; - sakramentálna ekzeziológia; - charizmatická ekzeziológia; - kerygmatická ekzeziológia (slovo zjavenia); - apologetická ekzeziológia; - personalistická ekzeziológia; - ekumenická ekzeziológia a iné.

Podľa toho, na aký aspekt Cirkvi sa kládol dôraz, tak vznikali aj jej definície, napr.:

- pneumatologická od Hypolita Rímskeho (+235): „Cirkev je miestom, kde kvitne Duch“ (*Traditio apostolica* 35);
- staroveká od Cypriána (+258): „Cirkev je matka všetkých veriacich“ (*De Ecclesiae catholicae unitate* 6);
- eschatologická od Epifania zo Salamíny (+403): „Cirkev je cieľom všetkých vecí“ (*Panarion* 1, 1, 5);
- apologetická od Róberta Belarmína (+1621): „Cirkev je zhromaždenie ľudí spojených vyznaním tej istej kresťanskej viery a prijatím tých istých sviatostí, vedených právoplatnými pastiermi, najmä rímskym biskupom – námestníkom Krista na zemi.“
- dejinno-spásna od Adama Johanna Möhlera (+1838): „Cirkev na zemi je viditeľné spoločenstvo všetkých veriacich založené Ježišom Kristom, v ktorom sa – vďaka vedeniu jeho Duha a vďaka ním ustanovenému, nepretržite trvajúcemu apoštolátu – všetko to, čo Kristus počas pozemského života vykonal pre vykúpenie a posvätenie ľudí, až do konca sveta tak uchováva, aby všetky národy v priebehu vekov prišli k Bohu... Viditeľná Cirkev je aj Božím Synom, ktorý sa ďalej zjavuje ľuďom ako neustále sa obnovujúci, ale ten istý. Cirkev je permanentným vtelením toho istého Božieho Syna.“

- personalistická od Česlava Stanislava Bartníka: „Cirkev je spásne spoločenstvo ľudí spojených s Bohom prostredníctvom Krista v Duchu Svätom.“
- koncilová-misijná: „Cirkev je zvolávaním a zhromažďovaním všetkých ľudí k spásu“ (*Ad gentes* 2);
- koncilová-sakramentálna: „Cirkev je v Kristovi akoby sviatosťou, čiže znakom a nástrojom dôverného zjednotenia s Bohom a jednoty celého ľudského pokolenia“ (*Lumen gentium* 1);
- koncilová-mystická: „Božské tajomstvo spásy sa nám zjavuje a pokračuje v Cirkvi, ktorú Pán ustanovil ako svoje telo“ (*Lumen gentium* 52);
- sociálna od Jána Pavla II. (1978-2005): „Cirkev je domovom a rodinou pre všetkých, najmä pre tých, čo sa namáhajú a sú preťažení“ (*Familiaris consortio* 85);
- trinitárna od Františka Alexandra Kišidaya (+1987): „Cirkev je spoločenstvo veriacich zjednotených v láske Boha Otca i Syna i Ducha Svätého.“

Úskalia ekleziológie (Cirkvi)

Cirkev mala vždy ťažkú situáciu. Prvým veľkým nebezpečenstvom (krízou) bol gnosticizmus; z gr. gnosis - poznanie. V 2. stor. mnohých veriacich zlákala ideológia a mýty. Zároveň rezonovala myšlienka odstrániť *Starý zákon* a ponechať si len „Pavla“. Centrálné Magistérium sa vtedy len utváralo. Kríza sa riešila vo vnútri kresťanských spoločenstiev. Druhá kríza bola arianizmus (popieranie pravého božstva Ježiša Krista). K arianizmu viedla prevládajúca spoločenská mentalita (aj cisárska politika). Odpadávali biskupstvá i celé krajiny.

Kríza protestantizmu (16. stor.) našťastie nešla na koreň viery. Spoločné krédo zostalo (zväčša) zachované, hoci zmätky boli veľmi veľké. Dnešná kríza (laicizmus, liberalizmus) nie je z pohľadu minulosti tá najväčšia, mieri však na podstatu kresťanstva (Jozef Ratzinger). Hrozí, že:

- Biblická myšlienka „Boží ľud“ sa začne chápať politicky; moc ľudu, demokracia.
- Myšlienka koncilu „spoločenstvo“ (gr. koinonía, lat. *communio*) sa začne vysvetľovať podľa rovnostárskeho princípu.
- Teologický názor „Kristus nemal úmysel založiť Cirkev“ (Leonardo Boff a tzv. teológia oslobodenia) prerastie v mylné tvrdenie, že Cirkev vznikla sama ako psychologická reakcia nesplnených eschatologických očakávaní prvých kresťanských generácií.
- Paneklezializmus, nesprávne pochopená náuka Druhého vatikánskeho koncilu o príslušnosti ku Katolíckej cirkvi, por. *Lumen gentium* (13-16); paneklezializmus učí, že Cirkev obsahuje celé stvorenie, alebo aspoň všetky kresťanské náboženstvá (Česlav Stanislav Bartník).

Cirkev však má veľkú výhodu pred občianskou spoločnosťou, lebo žije diachronne (nadčasovo). Žije z identity, ktorá presahuje čas. Väčšinu v nej predsa tvoria svätci (večne živí). Preto úlohou každej generácie je čo najvernejšie sa priradiť k predchádzajúcim svätcom – k veľkej oslávenej väčšine. Pozemské spoločnosti žijú synchronne (časovo, teraz), hoci si tiež odovzdávajú isté zásady (napr. ústavu), to však nie je také živé, ako v organizme Cirkvi.

Pravoslávna ekleziológia

Pravoslávie vychádza z tradície. Keďže Cirkev je tajomné životné spoločenstvo Boha s ľuďmi, nemožno ju racionálne pochopiť a formálne vyjadriť. Ekleziológia netvorí samostatný náukový traktát, hoci vedecké články pochádzajú už z 19. stor. Pozemská Cirkev je orientovaná eschatologicky a kozmicky. Musí sa stále očisťovať, reformovať a posväcovať, hoci na zemi ideálna nikdy nebude. Tak sa stáva miestom pre tých, ktorí sa tiež chcú – v Kristovi – očisťovať a posväcovať. Cirkev teda nie je sama pre seba – obava pred ekleziolatriou (Wacław Hryniewicz). Pravoslávie má viacero prúdov (dôsledok autokefálnosti); ich spoločným znakom je kontemplácia, mysticismus a vnímanie sveta; ten je slzavé údolie, a preto je dôležitejší svet ideí (Petr Příhoda).

Rozdiely medzi Pravoslávnou cirkvou a Katolíckou cirkvou nie sú dogmatického rázu, okrem otázky pápežského primátu. Pravoslávni vidia primát ako (historicko-úctívny) úrad ustanovený

Cirkvou; k pozemskej existencii Cirkvi vraj nie je potrebný, lebo nemusí (ani nie je) byť vonkajšia cirkevná jednota; stačí vnútorná jednota – milosť Ducha Svätého. Rozdielny je aj prístup k tradícii. Pravoslávni ju chápu ako studňu – svätú a nedotknuteľnú od prvých storočí. Katolíci ju chápu ako prameň – svätý a plynúci cez všetky pokolenia (Edward Staniek). Katolícky prístup zohľadňuje vývoj ľudstva i chystanie sa Kristovej nevesty (por. *Zjv* 19, 7).

V cirkevno – právnej oblasti sa od 16. stor. vplyvom politických zmien začala výraznejšie presadzovať zásada plnej autokefálnosti – nezávislosti. Autokefálnosť naviazala na starú diarchiu (4. stor.) a pentarchiu (od 9. stor.).

Ešte väčšie rozdiely ako v právnej oblasti sú v praktickom živote. Pravoslávie už dlho inak posudzuje nerozlučiteľnosť sviatostného manželstva. Ekumenický patriarchát v r. 1988 obnovil diakonát žien a odmietol kňazstvo žien. Podľa rozhodnutia ruského pravoslávneho episkopátu (r. 2002) umelý potrat nie je usmrtenie, antikoncepcia a tzv. terapeutické klonovanie sú prípustné (Petr Příhoda).

Protestantská ekleziológia

Protestantská ekleziológia sa utvárala veľmi revolučne a vo viacerých obmenách. V základe pochádza od Martina Luthera (+1546), ktorý mal dvojaké výroky o charaktere Cirkvi. Najprv spochybnil jej inštitucionálny i autoritatívny prvok a zdôrazňoval jej čisto neviditeľný, duchovný charakter: „Pravdivá Cirkev je spoločenstvo vybraných, o ktorých vie len Boh.“ Neskôr – z praktickej nutnosti – začal hovoriť aj o jej vonkajších znakoch: „Cirkev je spoločenstvo, v ktorom sa ohlasuje slovo a vysluhujú tri sviatosti: krst, pokánie a Pánova večera.“

Kalvínska ekleziológia sa navonok vyznačovala plnou teokraciou (vláda cirkvi a duchovenstva) a vo vnútri bola poznačená silnou predestináciou – Cirkev je telo a spoločenstvo veriacich predurčených Bohom (Ježišom Kristom) pre večný život (Alfons Nossol).

Konštitutívnymi prvkami Cirkvi sú slovo, sviatosti a úrad (služba). Na prvom mieste je služba slovu, ostatné je jej podriadené. Súčasná protestantská ekleziológia nazýva Cirkev spoločenstvom bratov, v ktorom aktuálne koná Ježiš Kristus svojím slovom a sviatosťami prostredníctvom Ducha Svätého. Spoločným znakom ostáva služba slova a roztrieštenosť (len ku kalvínskej tradícii sa hlási 700 cirkví).

Najsvätejšia Trojica a Cirkev

Pravda o Najsvätejšej Trojici je podstatou *Nového zákona*. Ona je základom každej ďalšej kresťanskej dogmy. Termín „trojica“ je teologický, v *Písme* sa nevyskytuje. Gr. slovo „trias“ ako prvý použil Teofil Antiochijský (+c.186) a lat. „trinitas“ prvý použil Tertulián (+224).

Sväté písmo

Starý zákon len pripravil, prorocky predpovedal a v predobrazoch naznačil príchod Krista (por. *Dei verbum* 15). *Starý zákon* zdôrazňoval prísny monoteizmus, preto v ňom netreba hľadať dôkazy o zjavení tajomstva Trojice (por. *KKC* 237). *Nový zákon* tiež hlása monoteizmus. Predsa však prináša novú náuku o vnútornom živote jediného Boha a tým zjavuje náuku o Najsvätejšej Trojici (por. *Dei verbum* 17). Trojičná náuka vyplýva z celkového chápania zjavenia. Zjavenie Trojice neobsahuje nejaký osamotený citát, ale celé Ježišovo posolstvo – v slovách i v udalostiach.

Zvestovanie

Lk 1, 35: „Duch Svätý zostúpi na teba a moc Najvyššieho ťa zatieni. A preto aj dieťa bude sa volať svätým, bude to Boží Syn.“

Ježišov krst v Jordáne

Mt 3, 16-17: „(Ježiš) videl Božieho Ducha, ktorý ako holubica zostupoval a prichádzal nad neho. A z neba zaznel hlas: Toto je môj milovaný Syn, v ktorom mám zaľúbenie.“

Posledná večera

Jn 14, 16-17: „A ja poprosím Otca a on vám dá iného Tešiteľa, aby zostal s vami naveky – Ducha pravdy.“

Krstný príkaz

Mt 28, 19: „Učte všetky národy a krstite ich v mene Otca i Syna i Ducha Svätého.“

Svedectvá apoštolov

1 Pt 1, 1: „Vyvoleným, ktorých Boh Otec vopred poznal a Duchom posvätil, aby boli poslušní a pokropení krvou Ježiša Krista.“

2 Kor 13, 13: „Milosť Pána Ježiša Krista a Božia láska i spoločenstvo Ducha Svätého nech je s vami všetkými.“

1 Kor 12, 4-6: „Dary milosti sú rozličné, ale Duch je ten istý. Aj služby sú rozličné, ale Pán je ten istý. A rozličné sú aj účinky, ale Boh, ktorý pôsobí všetko vo všetkých, je ten istý.“

Trojica a Cirkev

Ef 1, 3. 9. 10: „Boh a Otec nášho Pána Ježiša Krista... si predsavzal... v plnosti času: zjednotiť v Kristovi ako v hlave všetko, čo je na nebi aj čo je na zemi.“ Por. *Jn 3, 16:* poslal svojho Syna.

Kol 1, 18: „(Kristus) je hlavou tela, Cirkvi.“

Jn 4, 24: „Boh je duch a tí, čo sa mu klaňajú, musia sa mu klaňať v Duchu a pravde.“ Por. *2 Kor 6, 16; Lk 11, 13; Sk 2, 33:* vylial prisľúbeného Ducha Svätého.

Tradícia

Prastarú vieru kresťanov v Najsvätejšiu Trojicu dosvedčujú:

1. Krstné formuly: najmä *Didaché* (VII, 1). *Didaché* bolo napísané medzi r. 80 až 120 po Kr. Potom v *Apológii I.* (61); - *List cisárovi Antóniovi Piovi* (+161) od Justína; v *Adversus haereses* (III, 17, 1) od Ireneja. Viera v Trojicu sa nutne vyžadovala ku kresťanskému krstu.
2. Najstaršie vierovyznania (Apoštolské, Nicejsko-carhradské, Atanázovo).
3. Chváloslovia – doxológie: a) koordinujúca forma: Sláva Otcu i Synu i Duchu Svätému.
b) subordinujúca forma: Sláva Otcu skrze Syna v Duchu Svätom.

4. Spisy:

Klement Rímsky (pápež v r. 92-101; list z r. 96): „Či nemáme jedného Boha, jedného Krista a jedného Ducha lásky vyliateho na nás?“ (*List Korintanom* 46, 6).

Irenej (+202): „Cirkev prijala od apoštolov a ich učeníkov vieru v jedného Boha Otca všemohúceho a v jedného Krista Ježiša, Syna Božieho a v Ducha Svätého“ (por. *Adversus haereses* I, 10, 1).

„Pán sľúbil ústami prorokov, že v posledných časoch vyleje na svojich služobníkov a služobnice Ducha, aby prorokovali...“ (*Adversus haereses* III, 17, 4). „Syn a Duch sú ako dve ruky Otca, ktorými nás Otec utvára a dáva rásť. Slovo dáva svetu existenciu, Duch svätý poriadok a krásu“ (*Adversus haereses* IV, 20, 2). „Kde je Duch, tam je Cirkev“ (*Adversus haereses* III, 24, 1).

Klement Alexandrijský (+c.215): „Ako totiž jeho (Božia) vôľa je dielom – a ono sa volá svet, – tak aj jeho zámer je spása ľudí a tento (zámer) bol nazvaný Cirkev“ (*Paedagogus* I, 6, 27, 2).

Tertulián (+224): „Tam, kde sú títo traja, Otec, Syn a Duch Svätý, tam je i Cirkev, ktorá je telom týchto troch“ (*De baptismo* 6, 2, 11).

Cyprián (+258): „(Cirkev je) ľud zhromaždený jednotou Otca a Syna a Ducha Svätého“ (*De Dominica Oratione* 23). Rovnako učili aj iní otcovia, napr. Augustín (+430) a Ján Damaský (+750). Hilár (+367): „Pán kázal krstiť v mene Otca i Syna i Ducha Svätého, čiže vo vyznaní viery v Stvoriteľa i v Jednorodného i v Dar“ (*De Trinitate* II., 1, 33).

Najväčším trinitárnym teológom Západu bol Augustín (+430). Dvadsať rokov písal pätnásť kníh diela *De Trinitate* (*Trojica*). V prvých ôsmich knihách vypracoval teóriu vnútrobožských vzťahov. V ostatných rozviedol tzv. psychologickú teóriu pochádzajúcu z pravdy, že človek je stvorený na Boží obraz (*Gn* 1, 26).

Pred Nicejským koncilom (r. 325) ešte neexistovala ustálená trojičná terminológia, preto treba tolerovať niektoré nepresné termíny aj u pravoverných otcov.

Rozumová úvaha

Tajomstvo Najsvätejšej Trojice presahuje ľudský rozum, avšak nie je proti rozumu (por. Tomáš Akvinský, +1274; *Theologická summa* I., 32, 1). Nie je proti logike učiť: jeden Boh sú traja Bohovia; alebo jedna osoba sú tri osoby.

Boh je absolútne dokonalé bytie, ktorý – ako Pôvodca – má všetky dokonalosti. Preto Boh musí mať aj sám v sebe nejaký „vnútrobožský vzťah“, lebo vzťah je dokonalosť. Jediný Boh a nutnosť, že musí mať vzťah, vedie – rečou viery – k trojosobnosti jediného Boha (Tomáš Machula).

Z dokonalej Božej jednoduchosti (nezložiteľnosti) vyplýva, že všetky Božie vlastnosti sú reálne totožné s jeho božskou prirodzenosťou. Boh teda nie je len dobrý, on je Dobro; nie je len múdry, on je Múdrost... Preto sa jednotlivé božské osoby navzájom neodlišujú na základe vlastností, ale na základe protikladných vzťahov.

Boh Otec poslal na svet svojho Syna aj svojho Ducha. Z týchto dvoch trojičných poslaní, ktoré možno vedecky skúmať – povstala a žije Cirkev, por. *Lumen gentium* 3 a 4. Cirkev sú predĺžené ruky Pána Boha na zemi (Edward Staniek).

Magistérium

Dogma: „V Bohu sú tri navzájom reálne odlišné osoby: Otec, Syn a Duch Svätý.“

Por. *Mt* 28, 19; Nicejský koncil, r. 325, *DH* 125; Carihradský koncil, r. 381, *DH* 150; Toledský snem, r. 675, *DH* 525-532.

Zjavenie Trojice znamená, že Boh veľkoryso pozval svet „do svojho súkromia“.

Materiálna dogma: „Cirkev je ľud zhromaždený jednotou Otca a Syna a Ducha Svätého.“

Por. *Jn* 3, 16; *Lk* 11, 13; *Lumen gentium* 3 a 4.

Trojčná terminológia

Teológovia použili na vyjadrenie trojičného tajomstva dva kľúčové výrazy:

- 1. Prirodzenosť;** to, čím je vec sama v sebe; to, čo má mať; prirodzenosť súvisí s „mat“ a tiež možnosťou „dať“; je teda spoločná druhu, je „zdieľna“.
- 2. Osoba;** osoba inklinuje k „byt“; osobu nemožno odovzdať, je jedinečná, je „nezdieľna“ (Zenon Ziółkowski).

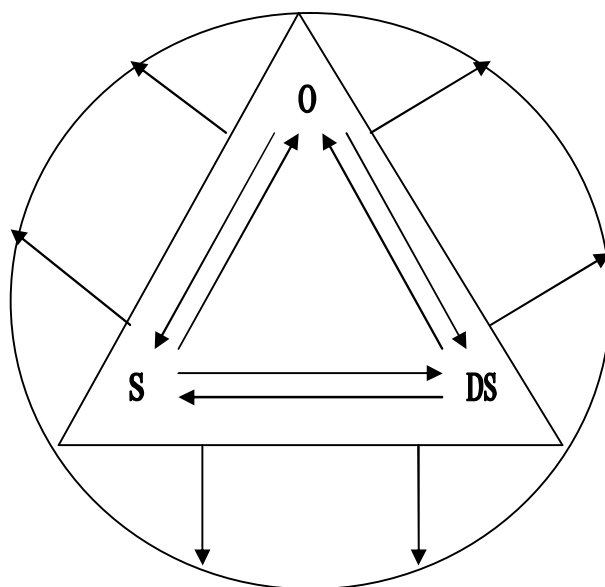
V Bohu je len jedna jediná prirodzenosť (podstata), nie v zmysle špecifickej, ale číselnom. Podľa ustálenej terminológie v Najsvätejšej Trojici je jedno: božstvo, podstata, substancia, prirodzenosť; v Najsvätejšej Trojici sú tri: osoby, hypostázy.

Božia dobrota „navonok“

Teológia na základe zjavenia opisuje Pána Boha ako „dobrého“ z troch hľadísk.

- a) Z prvého hľadiska je Boh **ontologické** alebo **objektívne dobro** (*Ex* 3, 14). Boh, ktorý je absolútne Bytie, je podstatne dobrý – on je Dobro. To je jeho existencia.

- b) Z druhého hľadiska je Boh **mravné dobro** (*1 Sam 2, 2*). To je Božia svätosť, Božia láska.
- c) Z tretieho hľadiska je Boh **vzťažné dobro** (*Mal 1, 1-2; 1 Jn 4, 10*). To je pozitívny vzťah (láska) Boha navonok: - stvorenie sveta; - poslanie dvoch božských osôb; - vykúpenie sveta; - pozvanie stvorenia k završeniu v sebe. Vzťažné dobro má mnoho mien: dobrotivosť, láska, štedrosť, milosrdenstvo... Najkrajšie sa však prejavilo v poslaní Syna a v poslaní Ducha Svätého.

Jednota účinkovania božských osôb navonok

Písmo neraz jednu a tú istú činnosť v stvorení („navonok“) pripisuje všetkým trom božským osobám.

Vtelenie Božieho Syna:

- pripísané Otcovi: *Hebr 10, 5*;
- pripísané Synovi: *Flp 2, 7*;
- pripísané Duchu Svätému: *Lk 1, 35; Mt 1, 20*.

Odpúšťanie hriechov:

- pripísané Otcovi: *Lk 23, 34*;
- pripísané Synovi: *Mt 9, 2*;
- pripísané Duchu Svätému: *Jn 20, 22*.

Rozdávanie milosti:

- pripísané Otcovi: *1 Kor 12, 6*;
- pripísané Synovi: *1 Kor 12, 5*;
- pripísané Duchu Svätému: *1 Kor 12, 4*.

Jediná a tá istá činnosť troch božských osôb navonok je nutným dôsledkom jednej a tej istej prirodzenosti Boha. „Agere sequitur esse“ (činnosť nasleduje prirodzenosť), z čoho vyplýva zásada: „Koľko prirodzeností, toľko činností.“

Teológia len z praktických dôvodov pripisuje božským osobám isté činnosti podľa rozumného dôvodu, a to z osobnej charakteristiky jednotlivých osôb Trojice: Boh Otec – Stvoriteľ, Boh Syn – Vykupiteľ, Boh Duch Svätý – Posvätiť. Alebo: Otec stvoril svet skrze Syna v Duchu Svätom; Syn, poslaný Otcom, sa vtelil v Duchu Svätom; Duch Svätý, poslaný od Otca a Syna, posväčuje ľudí a prebýva v ich srdciach.

Vonkajší úkon Trojice je jediným jednoduchým aktom; jediným na základe božstva a nie jediným na základe spoločnej činnosti.

Najsvätejšia Trojica a Cirkev – dve roviny (princípy)

Boh Otec posla na svet svojho Syna aj svojho Ducha. Ich poslanie je transcendentné i historické; spoločné a neoddeliteľné. Oni dvaja „poslaní“ tvoria základ jestvovania Cirkvi. Cirkev je viditeľným znakom (sviatosťou) spoločenstva Najsvätejšej Trojice a ľudí. Najsvätejšia Trojica „sa angažuje“ v Cirkvi aj vnútorne aj navonok. Preto Cirkev odzrkadľuje Trojicu v dvoch rovinách (princípoch) – v predmetovej i podmetovej.

Predmetová rovina Cirkvi (alebo vecný, predmetový princíp) je jej vonkajšie bytie – prejav; ona je „sviatosťou“ poslaných božských osôb (por. *KKC* 738), je zjavená idea, je poriadok spásy.

Podmetová rovina Cirkvi (alebo osobný, podmetový princíp) je jej vnútorné (neviditeľné) bytie – pôsobenie; ona je aj osoba, tajomná spoločná osoba, organizmus (nie organizácia), Kristova nevesta, totálny Kristus.

Obe roviny sa navzájom dopĺňajú a tvoria „jedno“ asi tak, ako telo (predmetová dimenzia) a duša (podmetová dimenzia) jedného človeka. Tieto roviny patria k základu sviatostnej štruktúry Cirkvi. Pritom „inštitúcia“ Cirkvi je ako kostra ľudského tela. Bez nej človek nemôže ani chodiť, ani stáť, ani sedieť... Avšak, bolo by urážlivé, keby niekto oslovil človeka „ty kostra“. Hoci mlčky treba predpokladať prítomnosť kostry, človek je viac – aj Cirkev je viac ako inštitúcia (Gertrud Ressayguier).

Cirkev – tajomná spoločná osoba

Dôsledkom pravdy, že Najsvätejšia Trojica „sa angažuje“ v Cirkvi je nová personalistická idea o Cirkvi ako „spoločnej“ osoby.

Cirkev pochádza zo spoločenstva osôb Trojice (bod Alfa) a smeruje do tohto spoločenstva (bod Omega). Formovanie spoločenstva svätých (ľudských) osôb na kristologicko-pneumatickom základe (medzi sebou, no najmä s tromi božskými osobami) tvorí akúsi stvorenú „spoločnú“ osobu, akúsi „štvrtú osobu“ vo vzťahu k Najsvätejšej Trojici (por. biblická Nevesta – *Zjv* 21, 9). Budovateľom tohto vzťahu je vtelený Boží Syn (Česlav Stanislav Bartník).

Po Druhom vatikánskom koncile je aktuálna otázka, ako žiť aggiornamento v otázkach viery – čiže otázka identity a zmeny v oblasti vierouky. Čo je jadro, ktoré treba zachovať a čo je obal, ktorý možno (a treba !) meniť? Môže byť nejaké jadro bez slov – obalu? (Otto Hermann Pesch). Cirkev ako spoločná osoba je tá, ktorá žije jadro viery a ktorá cez svoj učiteľský úrad hľadá (a jediná môže nájsť) aj správne vyjadrenia, ako to jadro opísať a vyjadriť.

Založenie Cirkvi

Kristom ohlasované Božie kráľovstvo má tri rozmery: - milosť; - Cirkev; - nebo (Boh, Ježiš Kristus). Výraz kráľovstvo (hebr. malkut, gr. basileia) má dynamický charakter – panovanie, vládnutie. Cirkev je pozemská fáza Božieho kráľovstva, por. konštit. *Lumen gentium* 3.

Sväté písmo

Písmo ponúka viaceré obrazy pozemskej etapy Božieho kráľovstva, pretože Cirkev je zložitá a tajomná skutočnosť:

1. Ovčinec. *Jn* 10, 1-10.
2. Božia roľa. *1 Kor* 3, 9.
3. Šľachtená vinica. *Mt* 21, 33-46.

4. Božia stavba. *1 Kor 3, 9.*
5. Boží dom. *1 Tim 3, 15.*
6. Nevesta. *Zjv 21, 9; 22, 17.*
7. Kristovo tajomné telo. *Ef 4, 11-13.*

Božie kráľovstvo

Kristova myšlienka – „založiť svoju Cirkev“ – patrí do rámca jeho vyhlásení o Božom kráľovstve.

Mt 16, 17-19: „Blahoslavený si Šimon, syn Jonášov, lebo ti to nezjavilo telo a krv, ale môj Otec, ktorý je na nebesiach. A ja ti hovorím: Ty si Peter, a na tejto skale postavím svoju Cirkev a pekelné brány ju nepremôžu. Tebe dám kľúče od nebeského kráľovstva. Čo zviažeš na zemi, bude zviazané aj v nebi, čo rozviažeš na zemi, bude rozviazané aj v nebi.“ Exegéza: Matúš vo svojom evanjeliu zdôraznil Ježišovu úlohu (ako Dávidovho Syna a Kráľa) založiť nebeské kráľovstvo. Ako ho založil, prezrádzajú viaceré symboly. Obraz Petra ako „skaly“ možno najlepšie pochopiť vo svetle podobenstva o múdrom človeku, ktorý „si postavil dom na skale“ (7, 24); **obraz skaly** poukazuje na stabilitu a trvácnosť Cirkvi. Termín „ekkklesia“ je ekvivalentom hebrejského „qahal“, ktoré znamená celé zhromaždenie veriacich (por. *Gal 1, 13*). Slová „brány pekelné (smrti) ju nepremôžu“ (obraz *Iz 28, 15-19* a *38, 10*) zdôrazňujú, že aj napriek činnosti zla Cirkev pretrvá, pretože Boh uzatvoril s členmi tohto spoločenstva večnú zmluvu (*Iz 55, 3*) a oni zostanú so Synom človeka navždy (por. *Jer 15, 19-21*). Ježiš dal Šimonovi nové meno a sľub, že ho postaví na čelo Cirkvi; **obraz kľúčov** znamená učiť a držať disciplínu, je to symbol Petrovho úradu a primátu (por. *Iz 22, 20-22*; kráľ Ezechiáš dal moc Eliakimovi).

Mt 13, 31-32: „Nebeské kráľovstvo sa podobá horčičnému zrnku, ktoré človek vzal a zasial na svojej roli. Ono je síce najmenšie zo všetkých semien, ale keď vyrastie, je väčšie než ostatné byliny a je z neho strom, takže priletajú nebeské vtáky a hniezdia na jeho konároch.“

Lk 13, 20-21: „K čomu prirovnám Božie kráľovstvo? Podobá sa kvasu, ktorý žena vezme a vmiesi do troch mier múky, až sa všetko prekvasí.“

Ježiš zjavil, že nebo (definitívnu fázu Božieho kráľovstva) bude predchádzať fáza pomalého (por. *Mt 25, 5; 25, 19; 28, 20*) pozemského rastu (Stanisław Nagy). Pozemskému kráľovstvu predchádzalo povolanie Abraháma (*Gn 12; 15*) a vyvolenie Izraela ako Božieho ľudu (*Ex 19*).

Pozemská fáza Božieho kráľovstva má dve etapy:

Prvou etapou bol smrteľný život Ježiša v ľudskom tele. Počas tohto viditeľného pôsobenia Kristus kázaním (*Mt 5*; ako Nový Mojžiš), víťazstvami nad satanom (*Mk 1, 21n*) a utváraním prvotného mesiášskeho spoločenstva (*Lk 5*) sprítomnil Božie kráľovstvo na zemi (*Kol 1, 13n*).

V tejto etape vynikajú dve veľké udalosti: - obeta Ježiša Krista (por. *Mt 26, 28*); ňou Ježiš založil spoločenstvo novej zmluvy; toto nové spoločenstvo predpovedal Malachiáš (3, 1-5) a tešil sa naň Jeremiáš (31, 31n). - Ježišovo zmŕtvychvstanie (por. *Lk 24, 1-9*); po ňom Pán zhromaždil v Galilei svoje rozpráchnuté stádo (*Mk 14, 27*) a zoslal mu svojho Ducha (*Sk 2, 1-4*).

Druhou etapou je čas Cirkvi v tom najvlastnejšom zmysle slova: „A ja ti hovorím: Ty si Peter a na tejto skale postavím svoju Cirkev a pekelné brány ju nepremôžu“ (*Mt 16, 18*). Ježiš vybavil svoju Cirkev štruktúrou Dvanástich s Petrom na čele: *Mt 10, 1-5; 16, 17-18; Mk 3, 14*.

Túto etapu poznačilo zbúranie Jeruzalema a chrámu (*Mt 23, 37n*; por. *Lk 21, 24*). Zničenie svätého miesta bolo výrazným znamením, že Cirkev nahradila židovský národ a zároveň, že začalo posledné obdobie dejín spásy, ktoré bude ukončené posledným súdom.

Keď sa prvé spoločenstvo tých, ktorí verili v Krista, nazvalo Cirkvou, uznávalo sa za dediča starozákonného zhromaždenia.

Rozdiely medzi Božím kráľovstvom a Cirkvou

Božie kráľovstvo	Cirkev
Zaangažovaný je Boh	Zaangažovaný je Boh aj človek
Bez rozmeru času, večné „teraz“	S rozmerom času, v ktorom treba splniť úlohu
Samé sväté stvorenia	Sväté aj hriešne stvorenia

Božia Cirkev – Cirkev Boha

Gal 1, 13: „Ved’ ste počuli, ako som si kedysi počínal v židovstve: že som veľmi prenasledoval Božiu Cirkev a nivočil som ju.“ Exegéza: Výraz „Božia Cirkev“ je slávnostný a používal ho v *Novom zákone* iba Pavol apoštol. V gréckom texte sa výraz nevyskytuje ako adjektívum, ale vždy ako genitívum – „Cirkev Boha“. Kým adjektívum má vedľajšiu gramatickú funkciu, genitív viac vyjadruje vzťah vlastníctva (Jozef Heriban, +2009).

Tradícia

Otcovia učili o Cirkvi len tak, že ju privlastňovali Bohu – Ježišovi Kristovi.

Didaché (Nauka dvanástich apoštolov) pochádzajúce z oblasti Západnej Sýrie, spísané okolo r. 100: „Pamätaj, Pane, na svoju Cirkev, zbav ju od všetkého zla, urob ju dokonalou vo svojej láske a posvätenú ju prived’ zo všetkých štyroch svetových strán do svojho Kráľovstva, ktoré si jej pripravil“ (IX, 4; X, 5).

Ignác Antiochijský (+117): „Ako tento úlomok, ktorý bol rozptýlený po horách, je spojený do jedného, tak nech je spojená tvoja Cirkev zo všetkých končín zeme a nech je daná do tvojho Kráľovstva“ (*List Efezanom* 17, 1).

Hermas (+c.160; jeho apokalyptické dielo vznikalo v r. 90-140): „Svet bol stvorený kvôli nej (Cirkvi)“ (*Pastor, Visio II.*, 4, 1). „Nie je možné dokončiť hrad (Cirkev), pokiaľ nepríde jeho pán a neschváli túto stavbu. Ak zistí, že niektoré kamene sú poškodené, prikáže ich vymeniť. Hrad sa totiž stavia podľa jeho prianí“ (*Pastor, Silimitudinis IX.*, 5, 2).

Tertulián (+224): „Cirkev je Kristus“ (*De paenitentia* 10, 6).

Cyprián (+258): „Nemôže mať Boha za Otca, kto nemá Cirkev za matku“ (*De ecclesiae unitate*, c. 6).

Atanáž (+373): „Pre účasť v tom istom Kristovi sa stávame jedným telom, ktoré má v sebe jediného Pána“ (*Orationes contra Arianos* 3, 22).

Cyril Jeruzalemský (+386): „Treba poznamenať, že slovo „zhromaždi“ (gr. ekklesiasson; a z neho „Cirkev“ – gr. Ekklesia) je použité vo Svätom písme po prvý raz tam (*Lv* 8, 3), kde Pán ustanovil Árona za veľkňaza“ (*Catecheses illuminandorum* 17, 24).

Ambróz (+397): „Kristus dal svojej Cirkvi moc, aby mohla skrze všetkých vyslobodzovať jednotlivcov. Túto moc má vďaka tomu, že prišiel Ježiš Kristus, aby – ako jeden – vykúpil všetkých“ (*De paenitentia* I, 15).

Rozumová úvaha

Ježiš založil Cirkev (por. Tomáš Akvinský, +1274; *Theologická summa*, II-2-1., 88, 12, 2), a to postupne a nie nejakým právnym úkonom v jednom okamihu. Spôsob založenia Cirkvi odhaľuje jej podstatu – darujúci sa Boh a otvorený človek.

Ježiš vystúpil na nebesia, lebo sa chcel vteliť do svojej Cirkvi, do každého človeka (Raniero Cantalamessa, Philip Yancey) a tiež chcel, aby v jeho trojnásobnom „poslaní“ (por. *Jn* 14, 6) jeho Cirkev pokračovala, por. dekrét *Apostolicam actuositatem* 2.

Ježiš založil Cirkev, lebo človek i ľudstvo k svojmu naplneniu a šťastiu Cirkev nutne potrebujú. Len ona – pretože Boh je v nej – svet osvieti, povedie a posväť. Ak by nebolo Cirkvi, svet by prepadol strachu, individualizmu a hriechu.

Osobné privlastnenie si Kristovho vykúpenia je závislé na splnení podmienok zo strany jedinca (*Mk 16, 16* – viera; *Hebr 5, 9* – poslušnosť Ježišovi Kristovi; *2 Pt 1, 10* – stála snaha); je to biblické postavenie „domu na skale“ (*Mt 7, 24*). Postaviť „dom na Bohu (Skale)“ znamená žiť pre neho (por. *Iz 26, 4*; *Dt 32, 4*). Dom postavený na skale je Cirkev (*Mt 16, 18*), do ktorej treba „vstúpiť“. Ide o Cirkev „vybudovanú zo živých kameňov“, teda z veriacich a postavenú na „uholnom kameni“, ktorým je Ježiš Kristus (por. *1 Pt 2, 4*).

Existuje aj inak uspôsobená príslušnosť k Cirkvi – „zameranie na Boží ľud“, por. *Lumen gentium 16*. Myslia sa tým všetci, ktorí Krista nepoznajú, a konajú podľa prikázaní svojho svedomia (Raniero Cantalamessa).

Magistérium

Materiálna dogma: „Ježiš Kristus založil Cirkev.“

Por. *Mt 16, 17-18*; najstaršie vierovyznania, *DH 1-76*. Prvý vatikánsky koncil, r. 1870, konštitúcia *Dei Filius*, *DH 3012*.

Cirkev teda a priori nie je „naša“ (ľudská), ona je „jeho“ (božská). Ježiš povedal „moja Cirkev“ a to znamená – jednotné číslo aj privlastňovacie zámeno. On hovoril „moja Cirkev“ spôsobom, akým hovorí muž o „svojej neveste“ alebo o „svojom tele“. On sa s ňou identifikoval; nehanbil sa za ňu (Raniero Cantalamessa).

Istá náuka: „Cirkev je riadnou cestou spásy.“

Por. *Mt 16, 19*; *KKC 780*; por. *Lumen gentium 1*.

Cirkev je prostriedkom spoločenstva s Bohom z Božej vôle. Pred biblickou potopou boli zachránení tí, ktorí s Noemom vošli do archy. Pred „potopou doby“, ktorá neverou ničí všetko, sa zachránia tí, ktorí vstúpia do novej Archy, ktorou je Cirkev (por. *1 Pt 3, 20*).

To však neznamená, že niektorí, ktorí zostávajú vonku, nemôžu byť mimoriadne spasení, por. *Lumen gentium 16*.

Transcendentná a historická udalosť

Vznik Cirkvi je transcendentná i historická udalosť. Na začiatku cirkevného spoločenstva stálo dvanásť apoštolov a sedemdesiatdva učeníkov, ktorí symbolizovali Izrael a nežidovské národy sveta (por. *Gn 10*; *Ex 1, 5*; *Dt 32, 8*). Prvotné kresťanstvo pozostávalo z početných miestnych spoločenstiev. Každé z nich malo svoju vlastnú štruktúru a volalo sa „cirkvou“. Avšak tieto rozptýlené spoločenstvá mali hlboké povedomie spolupatričnosti v jedinej Kristovej Cirkvi.

Yves Congar (+1980) učil, že Kristus Pán a Duch Svätý sú spoluzakladatelia Cirkvi. Kristus je jej trvalým základom (historický rozmer) a Duch je jej trvalým životným princípom (transcendentný rozmer). Teologicky je chybné stavať proti sebe cirkevnú inštitúciu a cirkevné charizmy, alebo cirkevný úrad a vanutie Ducha. Veď v podstate oboje patrí k sebe.

Zoslanie Ducha Svätého (prvé Turíce) neznamenalo založenie Cirkvi, ale ukázanie Cirkvi svetu. Kristus zakladal Cirkev postupne, až napokon zoslaním svojho Ducha jej založenie ukončil a definitívne zverejnil (por. *Lumen gentium 2*; *KKC 766-767*).

Spočiatku žido-kresťania tvorili väčšinu veriacich. Po smrti diakona Štefana (misie mimo Jeruzalema) začali v Cirkvi prevažovať pohano-kresťania (s výnimkou jeruzalemskej cirkvi), čo ešte umocnili udalosti židovskej vojny (r. 66-72). Po zrúcaní chrámu (r. 70) sa oddelenie židov od kresťanov prehĺbilo nielen prakticky, ale aj teoreticky. Učítelia Zákona (farizejský smer) sa pod vedením rabiho Jochanana ben Zakaja (+90) uchýlili do Javne (Jamnia), kde založili študijné i duchovné centrum židovstva a jasne sa vyhranili voči kresťanom, helenizujúcim Židom i židovským gnostikom.

Cirkev – Kristov dar – Kristovo telo – Kristus

Cirkev sa zrodila z darovania sa Krista za našu spásu. Začiatok Cirkvi naznačujú krv a voda, čo vyšli z otvoreného boku ukrižovaného Ježiša. Ježiš hovoril o veľmi dôvernom spojení medzi ním a tými, ktorí ho budú nasledovať: napr. vinič a ratolesti (*Jn 15, 4-5*); prebývať spolu (*Jn 14, 23*); hlava a telo (*Kol 1, 18*).

Cirkev by teda nebola celá, keby bola chápaná len ako (tajomná) osoba a (vykupiteľské) dielo Krista. Celú Cirkev „robia“ aj ľudia, ako jej spolutvorcovia. Boh stvoril svet kvôli účasti ľudí na jeho božskom živote (*Mk 16, 16*). „Zhromažďovanie“ ľudí v Kristovi je Cirkev.

Cirkev sa stala zjavnou po zoslaní Ducha Svätého. Starozákonný pohľad (chápanie) vidí Cirkev ako „Boží ľud“ a novozákonný pohľad ako „Kristovo telo“ (Jozef Ratzinger). Vydareným kompromisom oboch pohľadov je definícia: „Cirkev je do tej miery Božím ľudom, že existuje ako Kristovo telo“ (Michael Schmaus, +1994).

Cirkev „pozemská“ aj „oslávená“ je Kristus, ktorý sa zrealizoval osobne i spoločne. Cirkev je nevyhnutnou formou kristogenézy, t.j. Ježiš Kristus „sa stáva“ Mesiášom pre ľudí a v ľuďoch (Česlav Stanislav Bartnik).

Kristus – áno, Cirkev – nie?

Niektorí ľudia nevidia dôvod, prečo by mali svoju vieru prežívať v (neraz nedokonalom) cirkevnom spoločenstve. Nazdávajú sa, že plnosť kresťanskej viery môžu prežívať sami čítaním *Písma*, pravidelnou modlitbou a konaním dobrých skutkov.

Cirkev, nech je akokoľvek poznačená chybami svojich členov, je svätá a je nevyhnutne potrebná k (plnej) kresťanskej viere, lebo ona už v 2. stor. urobila tri existenčné rozhodnutia:

1. utvorila kánon kníh *Svätého písma* (ktoré verne vykladá – „Boží dar neomylnosti“); kánon bol všeobecne schválený vo 4. stor;
2. držala sa apoštolského nástupníctva (sviatosť vysviacky, ktorá má služobný, kolegiálny a osobný charakter);
3. definovala *Krédo*.

Existenčné rozhodnutia Cirkvi tvoria jeden celok – a ani jedno neobstojí bez ostatných dvoch (Jozef Ratzinger).

Cirkev stále – v rôznych historických a miestnych okolnostiach – vždy:

- neomylné vysvetľuje zjavené Božie slovo (Magistérium);
- vysluhuje sviatosti a udržuje apoštolské nástupníctvo;
- tvorí tajomné Kristovo telo;
- ako spoločenstvo (hoci neraz slabé a chybujúce) vydáva svedectvo evanjelia, lebo nestačí „žiť vieru“ len pre seba;
- nasleduje príklad Ježiša – prežívať vieru „v jeho“ spoločenstve.

Stredoveký teológ a opát cisterciánskeho kláštora, Izák zo Stelly (1100-1169), o spojení Krista a Cirkvi napísal: „Cirkev nemôže bez Krista nič odpustiť, Kristus nechce nič odpustiť bez Cirkvi. Cirkev nemôže odpustiť nikomu, iba kajúcnikovi, čiže tomu, koho sa dotkol Kristus. Kristus nechce, aby mal odpustené ten, kto pohŕda Cirkvou: Čo teda Boh spojil, nech človek nerozlučuje. Ja hovorím, že toto tajomstvo je veľké v Kristovi a v Cirkvi (por. *Mt 19, 6; Ef 5, 32*). Neoddeľuj teda hlavu od tela, lebo to by nikdy nebol celý Kristus. Ani bez Cirkvi by nebol Kristus celý, ani Cirkev celá bez Krista. Lebo celý a úplný Kristus je hlava a telo“ (*Sermo 11*).

Horlíť za Ježiša mimo jeho Cirkev, môže znamenať aj obchádzanie Pánovho volania.

Tajomstvo Cirkvi

Podstatou tajomstva Cirkvi je, že ju vytvárajú dva prvky – je zároveň božská i ľudská, oplývajúca neviditeľnými skutočnosťami a pritom viditeľná – čo je dôsledok jej sviatostnej štruktúry.

ry. Staviteľ Cirkvi je Kristus – Boh, ktorý na to používa „ľudský materiál“ (Edward Staniek). To „božské“ a to „ľudské“ v Cirkvi sa nevylučuje, ale podmieňuje.

Správne možno pochopiť Cirkev až vtedy, keď sa bude na ňu hľadiť ako na objekt viery (Joachim Meisner).

Svet bez Cirkvi

Súčasnosť – na jednej strane vedecky i technicky značne vyspelá, no na druhej strane bezradná a depresívna – trpí nevídaným životným strachom. Tento strach (zhruba sedmoraký) najvykuklejším spôsobom prežíva mládež (Max Kašparů).

Strach zo stereotypu, „z nezmyslu života“, ktorý majú premôcť alternatívne hnutia.

Strach z materializmu a totalitarizmu, ktorý majú premôcť nové spirituality.

Strach zo zamorenia životného prostredia, ktorý má premôcť ekológia a bio-hnutie.

Strach z militarizmu a vojen, ktorý majú premôcť mierové a „bratské“ hnutia.

Strach z osobnej izolácie, ktorý majú premôcť nové sociálne (aj homosexuálne) hnutia.

Strach z neistoty a absencie dobrého vzoru, ktorý majú premôcť „partia“ alebo „guru“.

Strach z krachu manželstva, ktorý má premôcť voľné partnerstvo.

Poslanie a potrebnosť Cirkvi

Vlastné poslanie Cirkvi nie je politickej, hospodárskej alebo sociálnej povahy, cieľ Cirkvi je náboženský (por. *Gaudium et spes* 42). Predmetom poslania – misie Cirkvi je dielo spásy a podmetom misie je ľudská osoba. Náboženský cieľ v sebe zahŕňa učenie, vedenie a posväcovanie ľudí (Karol Klauza).

Cirkev ako jediná môže priblížiť zjavené náboženské duchovno. Ak ľudstvo odvrhne Cirkev, dostáva sa do nereálneho, jednostranného a nedostatočného pohľadu na svet (Ján Chryzostom Korec). Svet a človek má veľké výhody zo živého spoločenstva s Cirkvou.

– Žije v pravde. Spoznanie zmyslu ľudskej existencie nie je možné bez Cirkvi, ktorá dostala múdrosť „zhora“. Cirkev nemá v konečnom dôsledku pozemské ciele, ona vedie ľudstvo po ceste zjavenej večnej pravdy. Cirkev nehľadá podstatnú pravdu o Bohu a o človekovi – ona ju vlastní. Preto má Cirkev právo a povinnosť učiť, a to záväzne učiť, a tak dávať svetu potrebnú istotu.

– Žije v spoločenstve. Sociológia a psychológia učia, že človek je spoločenský tvor. Božsko-ľudská Cirkev uspokojuje prirodzenú potrebu človeka po vzťahoch, v ktorých je skrytá pozornosť a láska. Kamarátstvo, priateľstvo, láska – všetky tieto spoločenstvá nech by boli akokoľvek dokonale rozvinuté a prežívané nenahradia Cirkev, lebo sú v porovnaní s ňou čiastkové a neúplne. Osobnú izoláciu a subjektivismus môžu prekonať len správny vzťah k Bohu a k blížnemu.

– Žije novým, nadprirodzeným, Kristovým životom. Cirkev ľudskú osobu vnútorne premieňa, posväcuje. Dary Cirkvi obohacujú život tejto zeme a siahajú až do večnosti. Vzťah k transcendentnu prekonáva svetský materializmus a živočíšny utilitarizmus.

Význam Cirkvi možno vyjadriť aj podrobnejšie. Cirkev je nenahraditeľná: - ako miesto aktualizácie (čítania a počúvania) *Písma* a „konania Boha“; - ako miesto Božieho univerzalizmu; - ako miesto komunikácie s Bohom; - ako miesto (ľudskej, božskej) solidarity; - ako miesto odporu voči každému zlu; - ako miesto rešpektu voči všetkým; - ako miesto (pozemskej) ľudskej komunikácie; - ako miesto ochrany slabých (utláčaných); - ako miesto (oslavy, rozvíjania) života; - ako miesto stálosti dobra (Bernard Rootmensen).

Odmietanie Cirkvi

Dôvodom kategorického odmietania Cirkvi je individualizmus a subjektivismus. Tento prúd začal humanizmom a renesanciou (14. stor.), zmohutnel v čase reformácie (16. stor.) a vyvrcholil počas osvietenstva (18. a 19. stor.).

Osvietenstvo bol filozofický smer, ktorý chcel nahradiť názory opierajúce sa o náboženskú a politickú autoritu názormi rozumu a zmyslovej skúsenosti. Osvietenstvo, vo všetkých svojich podobách, bolo pre Cirkev smrteľne nebezpečné, lebo veriacich uvádzalo do neistoty (Hans Urs von Balthasar, +1988).

V 19. stor. sa z osvietenstva v Španielsku zrodil liberalizmus, z lat. liber - slobodný. Išlo o hnutie za oslobodenie od totality (sociálnej, politickej, náboženskej). Liberalizmus je značne vnútorne diferencovaný, a kde je „bezbrehu slobodný“, tam sa stáva bezprávnym.

Neuznávanie cirkevnej hierarchie v súčasnosti prezentuje hnutie „Wir sind Kirche“ (My sme cirkev). Hnutie vzniklo r. 1995 v Rakúsku; pôsobí v dvadsiatich krajinách sveta; r. 1996 bola v Ríme založená jej sesterská organizácia „We are Church“. Po počiatkovej vlne záujmu sú dnes jej aktivity zväčša obmedzené na úzky okruh priaznivcov. Najvypuklejšie teologické chyby hnutia:

- 1) Pravá je „Cirkev zdola“, t.j. spoločnosť vedená teológmi a volenými grémiami.
- 2) Magistérium teológov.
- 3) Pápež je symbol jednoty, reprezentant kresťanstva, generálny sekretár základne.
- 4) Biskup je pastier poverený obcou.
- 5) Kňaz je tiež pastier poverený obcou.
- 6) Celibát je vnútené bezženstvo (treba ho zrušiť).
- 7) Kňazstvo žien je opodstatnené, lebo muži i ženy majú v Cirkvi rovnaké úlohy a práva.
- 8) Laik sa podstatne nelíši od kňaza, laik môže vykonávať to isté, čo kňaz.

Prítomnosť Ježiša Krista vo svete najmä v Cirkvi

Samostatné pojednávania – raz o prítomnosti Krista a potom o prítomnosti Ducha Svätého v Cirkvi a vo svete – sú odôvodnené trojičným a pedagogickým aspektom.

Boh je zvrchovaným a slobodným Stvoriteľom a prvou príčinou všetkého, čo jestvuje; preto je stále prítomný v stvorení (por. *KKC* 300).

V Cirkvi a vo svete účinkuje Ježiš Kristus skrze Ducha Svätého, s ktorým tvorí – spolu aj s Otcom – jedno jediné trojičné „my“ (por. *KKC* 79, 258, 259). Kristova prítomnosť v stvorení je v podstate dvojaká (stvoriteľská a spasiteľská) a v prejavoch mnohoraká (por. *Sacrosanctum concilium* 7).

Sväté písmo

Boh Syn – stvoriteľská prítomnosť

Jn 1, 3: „Všetko povstalo skrze neho (Slovo) a bez neho nepovstalo nič z toho, čo povstalo.“

Hebr 1, 3: „(Syn) je odlesk jeho slávy a obraz jeho podstaty a udržuje všetko svojím mocným slovom.“ Por. *Hebr* 1, 2.

Boh Syn – spasiteľská prítomnosť

Mt 28, 20: „A hľa, ja som s vami po všetky dni až do skončenia sveta.“

Kol 1, 18: „On (milovaný Syn) je hlavou tela, Cirkvi. On je počiatok, prvorodený z mŕtvych, aby on mal vo všetkom prvenstvo.“ Por. *1 Pt* 2, 4-5; *Ef* 1, 22-23; 3, 17.

Jn 15, 4-5: „Ostaňte vo mne a ja vo vás... Ja som vinič, vy ste ratolesti.“

Jn 6, 51. 56: „Ja som živý chlieb, ktorý zostúpil z neba. Kto bude jesť z tohto chleba, bude žiť navždy. A chlieb, ktorý ja dám, je moje telo za život sveta... Kto je moje telo a pije moju krv, ostáva vo mne a ja v ňom.“ Por. *Jn* 8, 12.

Jn 14, 23: „Kto ma miluje, bude zachovávať moje slovo a môj Otec ho bude milovať; prideme k nemu a urobíme si uňho príbytok.“ Por. *Jn* 15, 9.

Ef 4, 15: „Žíme podľa pravdy a v láske všestranne vrastajme do toho, ktorý je hlavou, do Krista.“

Prirovnanie „Cirkev je telo – Kristus je hlava“ (por. *1 Kor* 12, 12-31; *Kol* 1, 18) poukazuje na veľmi dôverný zväzok medzi Kristom a Cirkvou (*Dominus Iesus* 16). Cirkev teda nie je len zhromaždenie ľudí okolo Krista. Cirkev je spoločenstvo „s Kristom“ a „v Kristovi“, por. *Sk* 9, 5 (Šavol pred bránami Damasku).

Tradícia

Ignác Antiochijský (+117): „Kde je Ježiš Kristus, tam je Katolícka cirkev“ (*List Smyrňanom* VIII., 2).

Tertulián (+224): „Cirkev je Kristus“ (*De paenitentia* 10, 6).

Hilár (+367): „Jeden je Stvoriteľ všetkého. Jeden je totiž Boh Otec, z ktorého je všetko. Jeden je aj Jednorodný, náš Pán Ježiš Kristus, skrze ktorého je všetko. A jeden je aj Duch, dar vo všetkom“ (*De Trinitate* II., 1, 33).

Atanáž (+373): „Pre účasť v tom istom Kristovi sa stávame jedným telom, ktoré má v sebe jediného Pána“ (*Orationes contra Arianos* 3, 22).

Augustín (+430) učil o troch spôsoboch existencie Krista: „Kristus existuje ako večné Slovo, tiež ako Bohočlovek – Prostredník, a po tretie ako Cirkev, ktorej je hlavou“ (*Sermones* 341). „Náš Pán Ježiš Kristus, úplný a dokonalý človek, je zároveň hlavou i telom: Hlavu poznávame v tom človeku, ktorý sa narodil z Panny Márie... Jeho telom je Cirkev, nielen tunajšia Cirkev, ale aj tá, ktorá existuje na celom svete; nielen terajšia Cirkev, ale aj tá Cirkev, ktorá je od Ábela až po tých, ktorí sa narodila pred koncom sveta a budú veriť v Krista; ide teda o všetok svätý ľud patriaci do jednej obce“ (*Enarratio II in Psalmum* 90, 1). „Radujme sa a vzdávajme vďaka nielen za to, že sme sa stali kresťanmi, ale Kristom... Buďte plní údivu, tešte sa: stali sme sa Kristom. Pretože ak On je hlava, my sme údy: celý človek. On a my... Teda plnosť Krista: hlava a údy. Čo sú hlava a údy? Kristus a Cirkev“ (*Tractatus in Joannis Evangelium* 21, 8).

Rozumová úvaha

Ježiš Kristus je teraz (v tretej etape dejín spásy – po nanebovystúpení) so svojím osláveným telom (čo sa týka jeho vonkajšej rozsiahlosti; tzv. situačná kvantita) prítomný len na jedinom mieste, a to v nebi, kde „sedí po pravici Boha Otca“, por. *Mk* 16, 19; *Kol* 3, 1; *Hebr* 12, 2; 1, 3. Avšak svojou božskou prítomnosťou (bez vonkajšej rozsiahlosti svojho osláveného tela) je prítomný v celom stvorení a špeciálne v Cirkvi.

Kristova prítomnosť v Cirkvi je dôverná a mimoriadna – „hlava a telo“. Tomáš Akvinský (+1274) učil, že toto prirovnanie v duchovnej oblasti znamená tri veci: - poriadok; - dokonalosť; - silu (por. Tomáš Akvinský, +1274; *Theologická summa* III., 8, 1). Kristus, ako hlava Cirkvi, získal zásluhy pre celú Cirkev, por. *Theologická summa* III., 48, 1.

Magistérium

Materiálna dogma: „Boh je prítomný v najhlbšom vnútri svojich stvorení.“

Por. *Sir* 43, 30n; *Ž* 145, 3; *Mt* 28, 20; *Sk* 17, 28; *KKC* 214, 300.

Stála Božia prítomnosť vo svete je zároveň aj stvoriteľská aj spasiteľská (spásna).

Stvoriteľská prítomnosť sa prejavuje tak, že Boh svet udržiava (dogma, *DH* 790, 3003) a spolupôsobí s činnosťou tvorov ako prvotná príčina (por. *KKC* 306). Ide o kladné zachovávanie sveta; táto náuka sa volá teizmus. Negatívne zachovanie sveta by bolo, že Boh svet neničí. Necirkevné postoje zaujíma deizmus (Boh svet stvoril a viac sa oň už nestará) a panteizmus („všetko“ je Boh, len v inej podobe). Panteistický Boh nemá moc stvoriť niečo mimo seba.

Spasiteľská prítomnosť sa prejavuje v posväcovaní sveta a riadne sa realizuje v Cirkvi. Spasiteľská prítomnosť sa pripisuje dvom poslaným božským osobám Synovi a Duchu Svätému.

Materiálna dogma: „Kristus je prítomný vo svojej Cirkvi.“

Por. *Ef* 1, 22-23; *Kol* 1, 18; *KKC* 830; *Ad gentes* 6.

Cirkev je viditeľným znakom (sviatosťou) spoločenstva Najsvätejšej Trojice a ľudí. Spasiteľská prítomnosť Krista v Cirkvi je sviatostná a duchovná (por. *Sacrosanctum concilium* 7). Aj preto sa Cirkev volá katolícka. Slovo „katolícka“ znamená „všeobecná“ v zmysle „celá“ alebo „úplná“. Cirkev má „v Kristovi“ plnosť prostriedkov spásy: - vyznanie pravej a úplnej viery; - úplný sviatostný život; - sviatostnú službu v apoštolskom nástupníctve.

V tomto základnom zmysle bola Cirkev katolícka už v deň Turíc a bude ňou stále až do dňa parúzie (por. *KKC* 830).

Sviatostná a duchovná prítomnosť Krista v Cirkvi

Kristus je sviatostne prítomný vo svojej Cirkvi (por. *KKC* 1199), najmä v Eucharistii. Sviatostná prítomnosť Krista v Eucharistii (naraz na mnohých miestach; v mnohých partikulách) je – vere, realiter, substantialiter (dogma, *DH* 1651) –, bez vonkajšej rozsiahlosti. Sviatostnou prítomnosťou sa Kristovo telo nenásobí, numericky je stále jedno. Prítomnosťou na mnohých miestach (tzv. multilokácia) sa rozmnožuje len Kristov vzťah k priestoru (rozmnožuje sa jeho sviatostná prítomnosť vo svätostánkoch a v ľudských dušiach).

Duchovne je Kristus prítomný tak, ako to sľúbil, teda: - v srdciach veriacich cez vieru a milosť; - keď sa Cirkev modlí; - keď Cirkev koná dobré skutky; - keď Cirkev ohlasuje jeho slovo; - keď Cirkev vedie jeho ľud k spásy; - keď Cirkev vysluhuje sviatosti a slúži svätú omšu (por. *Ef* 3, 17; *Sacrosanctum concilium* 7; Pavol VI., r. 1964, enc. *Ecclesiam suam* 27, 38). Ani duchovnou prítomnosťou sa Kristus nenásobí, numericky je stále jeden. Duchovnou prítomnosťou – naraz v mnohých ľudských dušiach – sa rozmnožuje len jeho vzťah k priestoru (rozmnožuje sa jeho duchovná prítomnosť).

Kristus a jednota Cirkvi

Tak, ako Duch Svätý zjednocuje veriacich (ľudí s Bohom a ľudí medzi sebou), tak aj Kristus. Kristovo zjednocovanie (hlava a telo) má tri aspekty:

- 1) Jednota všetkých veriacich skrze Krista; *Gal* 3, 27-28: „Lebo všetci, čo ste pokrstení v Kristovi, Krista ste si obliekli. Už niet Žida ani Gréka, niet otroka ani slobodného, niet muža a ženy, lebo vy všetci ste jeden v Ježišovi Kristovi.“ Por. *Lumen gentium* 7; *KKC* 790-791.
- 2) Jednota všetkých veriacich s Kristom (alebo v Kristovi); *Kol* 1, 18: „(Kristus) je hlavou tela, Cirkvi.“ Kristus a Cirkev je teda celý Kristus. Por. *KKC* 795; *Dominus Iesus* 16.
- 3) Jednota v osobitosti: spolu a zároveň rozlíšení; *Ef* 5, 31-32: „A budú dvaja v jednom tele. Toto tajomstvo je veľké; ja hovorím o Kristovi a Cirkvi.“ Augustín (+430): „Ako viete, sú to dve osoby, a predsa v manželskom spojení jedna“ (*Enarrationes in Psalmos* 74, 4). Por. *KKC* 796.

Kristova Cirkev a Katolícka cirkev

Pápež Pius XII. (1939-1958) v enc. *Mystici Corporis* (r. 1943) učil, že Katolícka cirkev je Kristova Cirkev. Druhý vatikánsky koncil v konštitúcii *Lumen gentium* (8) v r. 1964 vyhlásil, že Kristova Cirkev jestvuje (subsistit in) v Katolíckej cirkvi.

Tieto dve reality sú extrémne blízko, ale tu na zemi sa dokonale neprekrývajú. Je totiž možné byť členom Cirkvi, a nežiť Kristovým životom (Emile Mersch, +1940).

Prítomnosť Ducha Svätého vo svete najmä v Cirkvi

Pán Boh (Otec, Syn a Duch Svätý) je zvrchovaným a slobodným Stvoriteľom a prvou príčinou všetkého, čo jestvuje; preto je stále prítomný v stvorení (por. *KKC* 300).

Prítomnosť Ducha Svätého v stvorení je v podstate dvojaká (stvoriteľská a spasiteľská); spasiteľské poslanie (i konanie) Ducha a Syna je vždy spoločné (por. *KKC* 738, 743); spasiteľské (posväcujúce) konanie Ducha sa nazýva aj „charizmatické“.

Sväté písmo

Boh Duch Svätý – stvoriteľská prítomnosť

Gn 1, 2: „Duch Boží sa vznášal nad vodami.“ Por. *Ex* 3, 12; *I Kor* 15, 28.

Sk 17, 28: „Lebo v ňom (Bohu) žijeme, hýbeme sa a sme.“

Boh Duch Svätý – charizmatická prítomnosť

Pán Ježiš po vystúpení na nebesia – na Turíce – zoslal svojim nasledovníkom svojho Ducha (*Jn* 20, 22; *Sk* 2, 33).

Sk 2, 4: „Všetkých naplnil Duch Svätý a začali hovoriť inými jazykmi, ako im Duch dával hovoriť.“

Jn 4, 23-24: „Ale prichádza hodina, ba už je tu, keď sa praví ctitelia budú klaňať Otcovi v Duchu a pravde. Lebo sám Otec hľadá takých ctiteľov. Boh je duch a tí, čo sa mu klaňajú, musia sa mu klaňať v Duchu a pravde.“

Jn 7, 38-39: „Z jeho vnútra potečú prúdy živej vody. To povedal o Duchu, ktorého mali dostať tí, čo v neho uverili.“

I Kor 3, 16-17: „Neviete, že ste Boží chrám a že vo vás prebýva Boží Duch? Kto by teda Boží chrám zničil, toho Boh zničí. Lebo Boží chrám je svätý – a ním ste vy.“ Por. *Mt* 23, 21.

2 Kor 6, 16: „Vy ste chrám živého Boha, ako hovorí Boh: Budem v nich prebývať a medzi nimi chodiť, budem ich Bohom a oni budú mojim ľuďom.“

Tradícia

Irenej (+202): „Kde je Cirkev, tam je Duch Boží, a kde je Duch Boží, tam je Cirkev a spolu s ňou každá milosť. A Duch je pravda. Tí, ktorí tuná nemajú účasť a nečerpajú život z prís vlastnej matky, nemajú prístup k úžasnému prameňu, ktorý prúdi z Kristovho tela, ale kopú si popraskané cisterny a pijú zapáchajúcu vodu z bahnitých kaluží“ (*Adversus haereses* III, 24, 1).

Hilár (+367): „Jeden je Stvoriteľ všetkého. Jeden je totiž Boh Otec, z ktorého je všetko. Jeden je aj Jednorodенý, náš Pán Ježiš Kristus, skrze ktorého je všetko. A jeden je aj Duch, dar vo všetkom“ (*De Trinitate* II., 1, 33).

Augustín (+430): „To, čím je v našom tele duša, tým istým je Duch Svätý v Kristovom tele – teda v Cirkvi“ (*Sermo* 187). „To, čo je pre naše údy naša duša, to je pre Kristove údy – to znamená pre Cirkev – Duch Svätý“ (*Sermo* 268). „Pretože (Duch Svätý) je Otcovi aj Synovi spoločný, chceli, aby sme mali medzi sebou a s nimi spoločenstvo skrze Ducha Svätého, ktorý je Boh a Dar Boží... Samozrejme spolupôsobí tu aj Otec aj Syn, lebo Duch Svätý je akosi spoločenstvo Otca a Syna“ (*Sermo* 71).

Cyril Alexandrijský (+444): „My všetci, keď sme prijali jedného a toho istého Ducha, totiž Svätého, určitým spôsobom sa spájame aj navzájom, aj s Bohom... Vo všetkých prebývajúcí jeden nedeliteľný Boží Duch spája všetkých do duchovnej jednoty“ (*Commentarius in Evangelium Joannis* 11, 11).

Ján Damaský (+750): „Zistili sme, že Duch Svätý sprevádza Slovo“ (*De fide orthodoxa* I, 7).

Rozumová úvaha

Duch Svätý je Boh – tretia osoba Najsvätejšej Trojice. Preto v stvorení prebýva dvojako: jeho prítomnosť je aj stvoriteľská aj spasiteľská. Spasiteľská prítomnosť súvisí „s poslaním“.

Trinitárne poslanie (Syna a Ducha Svätého) je spoločné. Keďže, Kristus – Hlava Cirkvi, má plnosť Ducha Svätého (por. *Lk* 4, 1; *Gal* 4, 6), potom aj jeho telo – Cirkev – musí mať tohto Ducha (Josef Kubalík, +1993). Cirkev je vonkajším prejavom (završením) oboch poslaní – aj Krista aj Ducha (por. *KKC* 738, 743). Cirkev sa teda zrodila, žije a účinkuje z dvojakej prítomnosti –

z prítomnosti Slova a z prítomnosti Ducha. A tak nie je správne stavať proti sebe cirkevnú inštitúciu a charizmy, alebo cirkevný úrad a vanutie Ducha.

Spasiteľská prítomnosť Ducha Svätého nie je statická, je permanentne dynamická. Tak, ako v prirodzenom tele duša zjednocuje a oživuje rôzne údy, tak aj Duch Svätý zjednocuje a oživuje všetky údy Cirkvi (por. Tomáš Akvinský, +1274, *Theologická summa*, II-2-2., 183, 2, 3). Viac sa o spasiteľskej prítomnosti Ducha píše ďalej (**Charizmatická štruktúra Cirkvi**).

Magistérium

Materiálna dogma: „Boh je prítomný v najhlbšom vnútri svojich stvorení.“

Por. *Sir* 43, 30n; *Ž* 145, 3; *Mt* 28, 20; *Sk* 17, 28; *KKC* 207, 214, 300.

Pravda o Božej prítomnosti vo svete sa vzťahuje na všetky tri osoby Najsvätejšej Trojice.

Istá náuka: „Cirkev je chrám Ducha Svätého.“

Por. *Jn* 15, 4; *KKC* 737, 813.

Cirkev je viditeľným znakom (sviatosťou) spoločenstva Najsvätejšej Trojice a ľudí. Cirkev je tiež znakom zjavenia a jestvovania Ducha Svätého vo svete (Anton Hlinka). Bez Božieho Ducha by Cirkev bola obyčajnou ľudskou spoločnosťou.

V Duchu Svätom – s Duchom Svätým

Výraz „v Duchu Svätom“ (por. *KKC* 1) znamená, že veriaci môže Božie tajomstvá prežívať len vďaka milostivej pomoci Ducha. Duch je ľudstvu zdarma daný – darovaný. Duch je osobným vyjadrením Božieho darovania sa svetu. Od staroveku teológia pozná aj výraz „s Duchom Svätým“ (por. *KKC* 1309, 1811), ktorým sa v podstate vyjadruje tá istá skutočnosť.

Duch Svätý v znakoch Cirkvi

Kristova Cirkev má štyri podstatné znaky. Sám trojjediný Boh je základom týchto znakov, no každá z božských osôb má svoj osobitný vzťah ku každému znaku.

Cirkev je jedna silou Ducha (por. *I Kor* 12, 13; *Ef* 4, 4; *Unitatis redintegratio* 2). Duch tak úzko všetkých spája v Kristovi, že on je základom cirkevnej jednoty. Rozmanitosť v Cirkvi nie je na úkor jednoty – ak je v Duchu Svätom.

Cirkev je svätá silou Posvätiťa (por. *Jn* 14, 15-17; *I Kor* 3, 16-17; *Ef* 2, 18-22). Bazil Veľký (+379) výstižne učil, že „nejestvuje svätosť bez Ducha Svätého“ (*De Spiritu Sancto* 16, 38). Duch udržiava v Cirkvi trvalé povedomie potrebného očisťovania sa (por. *Lumen gentium* 8).

Cirkev je katolícka plnosťou Ducha (por. *Jn* 14, 26; *Ef* 2, 18. 22; *Mt* 28, 19). Cirkev má predovšetkým rozmer kvalitatívnej plnosti (od prvých Turíc) a následne rozmer kvantitatívnej plnosti (por. *Lumen gentium* 23).

Cirkev je apoštolská permanentným zosielaním Ducha (por. *Jn* 14, 25-26; *Dominum et Vivificantem* 3; 4). Duch aktuálne zabezpečuje zotrúvanie Cirkvi v pravde tak, že ju vedie k pôvodnému Kristovmu zjaveniu (kerygma) a pripomína jej eschatologický rozmer.

Eucharistia a Cirkev

Medzi Eucharistiou a Cirkvou je úzky a kauzálny vzťah. Aj na eucharistické tajomstvo možno vzťahovať to, čo sa verí o Cirkvi (*Nicejsko-carhradské vyznanie viery*) – Cirkev je: - jedna, - svätá, - katolícka, - apoštolská. Aj Eucharistia je: - jedna, - svätá (Najsvätejšia sviatosť), - katolícka, - apoštolská (por. *Cirkev žije z Eucharistie* 26).

Dualizmus tajomstva Cirkvi – eucharistická ekleziológia

Tajomstvo Cirkvi ako spoločenstva možno formulovať dvojako:

- mystické telo; veriaci sú bunkami (údmi) Kristovho tela; tu ide o vyzdvihnutie duchovnej (vnútornej) stránky spoločenstva.

Výraz „telo“ je biblický (*Kol* 1, 18), no prídavné meno „mystické“ pochádza zo stredoveku. Rabanus Maurus (+856) prvý raz termínom „mystické telo“ označil Eucharistiu. Avšak po vystúpení Berengára (+c.1088), ktorý nesprávne učil o symbolickej prítomnosti Krista v Eucharistii, sa v 11. stor. termín „mystické telo“ prestal používať na Eucharistiu. Neskôr pápež Bonifác VIII. (1294-1303), v bule *Unam sanctam* (r. 1302, *DH* 870), termínom „tajomné telo“ oficiálne označil Cirkev.

- Boží ľud; tu ide o vyzdvihnutie historickej (vonkajšej) skutočnosti cirkevného spoločenstva.

Riešenie ekleziologickej dilemy (jedno či druhé – telo či ľud) sa nachádza u otcov: „aj jedno aj druhé“, lebo tajomné telo Krista sa slávením Eucharistie stáva viditeľným Kristovým ľudom (spoločenstvom veriacich). Cirkev je Boží ľud pochádzajúci z Kristovho tela (Jozef Ratzinger). Eucharistická ekleziológia sa rozšírila po koncile (Jozef Dolista).

Eucharistia a Cirkev – spoločný počiatok

Pri samotných počiatkoch Cirkvi je zrejmý vplyv Eucharistie. Evanjelisti spresňujú, že s Ježišom sa pri Poslednej večeri spojili Dvanásti (por. *Mt* 26, 20; *Mk* 14, 17; *Lk* 22, 14; *KKC* 610-611). Tento detail má značný význam, lebo apoštoli boli:

- semenom nového Izraela a zároveň
- pôvodcami posvätej hierarchie.

Apoštoli, ktorí vo večeradle prijali Ježišovo pozvanie „Vezmite a jedzte..., Pite z neho všetci...“ (*Mt* 26, 26-27), po prvý raz vstúpili do sviatostného spoločenstva s Kristom. Od tej chvíle až do konca vekov sa Cirkev buduje prostredníctvom sviatostného spoločenstva s Božím Synom, ktorý sa za nás obetoval: „Toto robte na moju pamiatku... Toto robte, kedykoľvek ho budete piť, na moju pamiatku“ (*I Kor* 11, 24-25; por. *Lk* 22, 19), por. *Cirkev žije z Eucharistie* 21.

Druhý vatikánsky koncil učil, že vždy, keď sa obeta kríža, ktorou bol obetovaný náš veľkonočný Baránok, Kristus (*I Kor* 5, 7), slávi na oltári, uskutočňuje sa aj jednota veriacich, ktorí tvoria v Kristovi jedno telo, por. *Lumen gentium* 3; *I Kor* 10, 17.

Eucharistia a Cirkev – spoločná existencia

Koreňom a jadrom cirkevného spoločenstva je Ježiš Kristus reálne prítomný v slávení Eucharistie (Jozef Ratzinger). Spojenie s Kristom – uskutočnené prostredníctvom krstu – sa neustále obnovuje a posilňuje účasťou na eucharistickej obete (por. *KKC* 611), predovšetkým plnou účasťou na nej – pri svätom prijímaní. Možno povedať, že nielen každý veriaci prijíma Krista, ale že aj Kristus prijíma každého veriaceho.

Cirkev, ktorá je chápaná eucharisticky, je Cirkev konštituovaná cez biskupov (Jozef Ratzinger). Roger Schütz z Taizé (+2005) charakterizoval Katolícku cirkev ako Cirkev Eucharistie: „Eucharistia ako podzemná rieka prúdi dejinami Cirkvi. Z nej stále vychádza sila, ktorá vždy a opäť pomáha vzhopit' sa k rozhodnutiu žiť medzi ľuďmi životom samého Krista.“

O významnom pôsobení Eucharistie v spoločenstve veriacich sa píše nižšie (**Koreň a jadro cirkevného spoločenstva – Eucharistia**).

Panna Mária a Cirkev

Najdôležitejšou pravdou o Panne Márii je viera, že ona je Matkou Božou (dogma – Efezský koncil, r. 431, *DH* 252; por. *KKC* 466). Z toho vyplýva, že Mária je v poriadku milosti Matkou všetkých ľudí, najmä veriacich; ona je Matkou Cirkvi (por. *Lk* 2, 7; *Jn* 19, 27; *Lumen gentium* 53). Pápež Lev Veľký (+461) učil: „Splodenie Krista je počiatkom kresťanského ľudu a narodenie hlavy je zrodením tela“ (*Sermo* 26).

Termín „Matka Cirkvi“ zaviedol pápež Pavol VI. (1963-1978) dňa 23.11.1964 (pred otcami koncilu).

Mária v náuke Druhého vatikánskeho koncilu

Vsunutie mariológie do ekleziológie bolo zámerné, logické – lebo perfektne zapadá do celej dogmatickej konštitúcie: Cirkev je anticipovaná (zosobnená) v Márii a Mária, ako neuzatvorená do seba, nosí v sebe tajomstvo Cirkvi (Jozef Ratzinger). Aj starí cirkevní otcovia utvárali mariológiu ako ekleziológiu (Hugo Rahner, +1968). Integrálne spojenie oboch náuk je obojstranne prospešné: - mariológia neizoluje privilegovanú Máriu a ekleziológia sa vyhne odosobneniu (inštitucionalizácii); - ich priblížením vynikne aj ich rozlíšenie, ktoré umožní správne pochopiť nad-individuálnu podstatu osoby a nad-inštitucionálnu podstatu spoločenstva.

Mária je popri svojom Synovi najdokonalejším obrazom slobody a oslobodenia ľudstva i vesmíru, Mária je celá svätá (por. *Lumen gentium* 59, 56; *KKC* 492-493).

Mária je najvynikajúcejšou, jedinečnou členkou Cirkvi (por. *Lumen gentium* 53) a zároveň je príkladným typom, predobrazom Cirkvi (por. *Lumen gentium* 63).

Máriina úloha v Cirkvi a vo vzťahu k celému ľudstvu trvá neprestajne – počnúc od zvestovania, keď dala svoj súhlas, cez Kalváriu – až kým sa nezavrší spása všetkých vyvolených. Ona aj po nanebovzatí pokračuje v tomto spasiteľnom poslaní. Svojím mnohonásobným orodovaním naďalej približuje ľuďom dar večnej spásy a privádza ich ku Kristovi – k Bohu.

Pápež Ján Pavol II. (1978-2005) dňa 8.10.2000 zveril do ochrany Matky Cirkvi tretie kresťanské tisícročie.

Povaha Máriinej prítomnosti v Cirkvi

Pápež Pavol VI. v r. 1967 konštatoval: „Duchovné materstvo Márie presahuje hranice priestoru i času a patrí k všeobecným dejinám Cirkvi, pretože ona vždy bola a je prítomná v Cirkvi so svojou materskou pomocou. Podobne sa javí jasným zmysel tak často opakovaného výroku: našu dobu možno dobre nazvať Mariánskou dobou... V skutočnosti, všetky obdobia v dejinách Cirkvi získavali a budú získavať úžitok z materinskej prítomnosti Božej Matky, pretože ona vždy zostane nerozlučne spojená s tajomstvom mystického tela, o hlave ktorého bolo napísané: Ježiš Kristus je ten istý včera i dnes a naveky“ (*Signum magnum* II.)

Máriina prítomnosť v Cirkvi má viacero aspektov, preto sa javí ako: materinská, aktívna, trvalá, diskretná, jedinečná, pneumatická, prítomnosť v modlitbe... Pretože Máriina prítomnosť v Cirkvi je znakom vyššej skutočnosti, jej prítomnosť je v tomto zmysle aj sviatostná (por. *Matka Páně. Památka, prítomnosť, nádej*, č. 66).

Vďaka Márii žije v Cirkvi špecifické materstvo a tá láska, ktorá ho robí možným (Jozef Ratzinger).

Mária a paradoxy Cirkvi

V Máriinom živote vystupujú do popredia paradoxy (zdanlivo nemožné veci), ktoré sú vlastné Cirkvi:

- V krehkosti je sila; Mária, zdanlivo slabá a krehká žena, ovládla svet (por. *Lk* 1, 48) duchovnými nástrojmi (zbraňami) „Boh a česť“.

- V božskosti je ľudskosť; Mária, postaviac Božiu vôľu (spôsobu) nad ľudskú vôľu (spôsobu), najviac poslúžila ľudstvu – napomohla mu k opravdivej ľudskosti (zrelosti a svätosti).
- Vo väčšom „byť“ je väčšie „robiť“; Mária nepodľahla prílišnému aktivizmu, lebo vždy viac hľadala ako „byť“ (napr. služobnica – *Lk* 1, 38; pod krížom – *Jn* 19, 25; v spoločenstve – *Sk* 1, 14) pred „robiť“.

Štruktúra Cirkvi

Štruktúra je vnútorné, podstatné usporiadanie – stavba. Pán Ježiš dal svojmu spoločenstvu štruktúru, ktorá bude trvať až do úplného završenia Kráľovstva (*KKC* 765). Štruktúra Cirkvi sa javí ako trojaká:

- 1) sviatostná (por. *KKC* 733; *Lumen gentium* 1);
- 2) hierarchická (por. *KKC* 765; *Lumen gentium* 4, 8);
- 3) charizmatická (por. *KKC* 768, 688; *Lumen gentium* 4, 12).

1. Sviatostná štruktúra Cirkvi

Kresťania už v staroveku chápali Cirkev ako sviatostný znak. Cez Cirkev, ako cez viditeľný pozemský nástroj pôsobí Boh a posväcuje ľudí, por. *Lumen gentium* 1.

Pavol apoštol definoval Cirkev ako najlepšiu časť tej plnosti (pleróma), ktorá prebýva v Kristovi (por. *Kol* 2, 9). Kristus Pán je základom plnosti Cirkvi: on ju „naplňa“ a ona „naplňa“ jeho, keď dovršuje jeho tajomné telo svojím postupným vzrastom – *Ef* 4, 16: „Z Krista celé telo rastie a buduje sa v láske.“ Por. aj *Ef* 4, 11-13.

Ján apoštol tiež poznal vnútorný i vonkajší život Cirkvi. Zrodenie pre Božie kráľovstvo na zemi – pre Cirkev – je „z vody a z Ducha“; „z viditeľného a neviditeľného“, por. *Jn* 3, 5. Tí, ktorí do Cirkvi patria čerpajú duchovný život zo spojenia s Kristom – viničom (por. *Jn* 15). Takto posilňovaná Cirkev je zvyknutá na prenasledovanie (*Jn* 15, 18n), ktorému víťazne odporuje: „Vo svete máte súženie, ale dúfajte, ja som premohol svet!“ (*Jn* 16, 33). Ján neúnavne polemizoval s tými, ktorí oberali kresťanstvo o rozmer kultovej obety: *1 Jn* 5, 7-8: „Lebo traja sú, čo svedčia: Duch, voda a krv; a títo traja sú zajedno.“ Exegéza: Ježiš je Boží Syn, svedčia – Duch Svätý, krst a svätá omša.

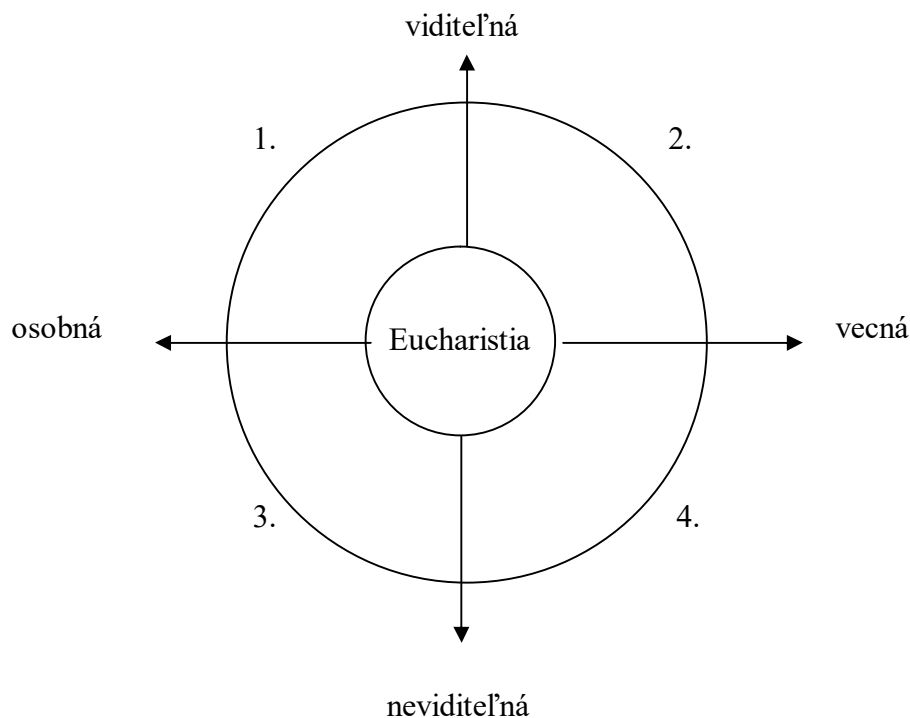
Cirkvi sú vlastné dve skupiny biblických obrazov: - obrazy skrytosti (napr. kvas v ceste – *Mt* 13, 33; soľ v jedle – *Lk* 14, 34; zrno v zemi – *Jn* 12, 23); - obrazy viditeľnosti (napr. svetlo na svietniku – *Lk* 11, 33; mesto na návrší – *Mt* 5, 14; strom s vtákmi – *Mt* 13, 32).

V opise Cirkvi ako tajomného tela Krista pokročil Cyril Alexandrijský (+444): „Vtelením sa Slovo stotožnilo s ľudskou prirodzenosťou. Tak povstala tajomná jednota medzi ľuďmi, služobníkmi hriechu a Kristom, ktorý sa dobrovoľne stal služobníkom. To je hlavná príčina, prečo sme sa v ňom, v jednom tele, zjednotili s Bohom“ (*In Joannem* 1, 14).

Izidor Sevilský (+636) učil: „Sviatosti sa účinne vysluhujú jedine v Cirkvi, lebo práve Duch Svätý, ktorý v nej prebýva, vyvoláva tajomným spôsobom ich účinnosť“ (*Etymologiae* VI, 19, 40-41).

Kristova Cirkev je teda zároveň – spoločnosť (ľud) i (tajomné) telo, – viditeľná i neviditeľná, – pozemská i duchovná; tieto dimenzie vytvárajú spolu jedinou zložitú skutočnosť, ktorá pozostáva z ľudského i božského prvku, por. *KKC* 771. Preto možno povedať, že Cirkev má sviatostnú štruktúru (Michael Sticklebroeck).

Kristova Cirkev má štyri vyvážené dimenzie:

1. Viditeľná osobná: všetci veriaci – laici, klerici, rehoľníci...
2. Viditeľná vecná: provincia, arcidiecéza, diecéza, dekanát, farnosť, filiálka, liturgia, zbožné správanie, dobré skutky...
3. Neviditeľná osobná: Kristus, Duch Svätý, svätí v nebi, svätí v očistci.
4. Neviditeľná vecná: milosť, dary Ducha Svätého, vliate čnosti, charizmy, pravdy viery...

Najsvätejšia Trojica – personalistická koncepcia Cirkvi – jadro sviatostnej štruktúry

Teológovia od najstarších čias hľadali vyváženosť medzi čisto duchovným rozmerom Cirkvi (neviditeľný, vnútorný, podmetový, vertikálny) a čisto materiálnym rozmerom Cirkvi (viditeľný, vonkajší, predmetový, horizontálny). Súčasným riešením je personalistická koncepcia: Cirkev je náboženským, stvoreným a spásnym spôsobom osoby (*esse personale*), ktorá sa nábožensky naplňa vďaka skutočnému spájaniu osobných ľudských svetov s osobným svetom Boha.

Cirkev ako spoločná osoba (akási „štvrtá osoba“ vo vzťahu k Trojici) pozostáva z božského a ľudského prvku, ktoré sú neporušene a nezmiešane jedno, ako dve prirodzenosti v hypostatickej únii (Česlav Stanislav Bartník).

Dôsledky sviatostnej štruktúry Cirkvi – protiklady, sviatosti, znaky a hierarchia

Sviatostná štruktúra Cirkvi nie je len teoretickou vedou. Táto jej stavba „sa žije“ v praxi. Ak je sviatostná štruktúra správne chápaná, tak harmonicky formuje celý cirkevný život; ak nie je, tak ho deformuje. Existujú štyri antinómia – protiklady (Albert Decourtray, +1994) vyplývajúce zo sviatostného spôsobu usporiadania prvkov Cirkvi.

Úplnosť Cirkvi tvorí nielen jej skrytý božský poklad, ale aj jej verejné účinkovanie (**skrytosť a viditeľnosť**). Obe hodnoty, ako dva prúdy, tvoria jednu „živú rieku“ (por. *Lk* 11, 33; *Mt* 5, 14; *Lk* 14, 34; *Jn* 12, 23). História ukázala, že hnutie „koniec kostolných veží“ (Francúzsko 50-tych až 70-tych rokov 20. stor.) či „robotníckych kňazov“, ochudobňovali evanjelium, lebo Cirkev musí byť (viditeľným) znakom.

Rovnováha platí aj vo dvojici „**počúvanie a tvrdenie**“. Cirkev musí počúvať (Boha i ľudí), ale to nie je všetko; poslanie Cirkvi nie je len viesť (nezáväzný) dialóg. Cirkev, ako opora pravdy (por. 2 *Tim* 3, 15), musí pravdu učiť a so 100 %-nou istotou ich aj tvrdiť (por. 1 *Tim* 4, 2).

Rovnováha musí byť aj medzi „prirodzeným a nadprirodzeným“ (**život a náuka**). „Prirodzené“ predstavuje otázky každodenného života, kontakt so svetom, životnú aktuálnosť. „Nadprirodzené“ je „pohľad viery“, zjavená pravda, formácia podľa Boha. Cirkev by celkom stratila svoju opodstatnenosť (dôvod bytia), keby ostala len prirodzená (na to sú iné inštitúcie). Ona musí rozvíjať náuku o bohatstve Kristovho tajomstva (por. *Kol* 2, 6-7; *Ef* 3, 8; 4, 20).

Vyvážená musí byť aj v antinómiach **náboženstvo a viera**. Náboženstvo zahŕňa verejné i súkromné prejavy viery, náboženské skutky vo všetkých vonkajších formách. Viera je súhlas s Božím zjavením (por. *KKC* 176). Spochybňovanie vonkajších náboženských prejavov tvrdeniami, že náboženstvo je: - ópium ľudstva (Karl Marx, +1883); - absencia vedy a techniky (Auguste Comte, +1857); - útočisko slabých (Friedrich Nietzsche, +1900); - veľká neuróza (Sigmund Freud, +1939), bolo veľkým omylom. Prirodzený náboženský elán (cítenie, konanie) treba neustále evanjelizovať (čistiť), ale nie odsudzovať a hatiť. Náboženské konanie by sa bez pravej viery stalo sektárske a magické. Pravá viera (por. *Hebr* 12, 1n) vydáva aj vonkajšie svedectvo (por. *Hebr* 11, 2n; *Jak* 2, 14). Verejné (i súkromné) prejavy viery usmerňuje liturgia.

Špeciálnym dôsledkom (priestorom i ovocím) sviatostnej štruktúry Cirkvi sú sviatosti. Dôsledkom sviatostnej štruktúry Cirkvi sú aj jej štyri podstatné znaky (charakteristické vlastnosti) i to, že je hierarchická (Jozef Vrabec, +2003).

Evanjelizácia – predpoklady

Cirkev má jedinečnú schopnosť hlásať evanjelium a vkladať ho do ľudských srdiec (por. *Evangelii nuntiandi* 4). Pri rešpektovaní iných, každý veriaci musí skromne vyjadrovať svoju vieru v Krista, ktorú bez vlastnej zásluhy dostal zhora (por. *Redemptoris missio* 11; *Rim* 1, 16).

Užitočné **predpoklady napomáhajúce novú evanjelizáciu** (Katerina Lachmanová):

Zo strany veriaceho:

- dostatočné poznanie svojej viery – teoretické i praktické, aby Duch Svätý („duša“ každej evanjelizácie) mohol cez veriaceho účinnejšie pôsobiť;
- ochota deliť sa o zjavené duchovné dobro – solidarita v plnom zmysle slova; žiť spoločenstvo;
- čnosť odvahy; stály zápas o ostatné čnosti spojený s duchom pokánia;
- dôvera v Božiu pomoc – modlitba.

Zo strany Cirkvi:

- dbať o svoj dobrý imidž na každej úrovni; priznať si a naprávať chyby;
- zakladať a podporovať malé cirkevné spoločenstvá v rámci farností;
- efektívne investovať (viac do ľudí ako do vecí);
- jednota – v Katolíckej cirkvi (so Svätým Ocom a s biskupom) i mimo nej (ekumenizmus).

Zo strany neveriaceho:

- záujem „o vyššie veci“, ktoré naozaj existujú, a to napriek modernému materializmu a vlastnému pohodliu; zlé náboženské skúsenosti a povrchné vedomosti (napr. z detstva) nemožno stále tlačiť pred sebou;
- ochota preklenúť bežné (ľudské či pedagogické) nedostatky evanjelizátora; nikto nie je dokonalý;
- nepodľahnutie, oslobodenie sa od tajomstva zla (*mysterium iniquitatis*).

Životné pnutie v Cirkvi a teológia

K dôsledkom sviatostnej (božsko-ľudskej) podstaty Cirkvi patrí permanentné pnutie. Z neho povstávajú napätia a krízy. Avšak – ako dokazujú dejiny – tento „živý organizmus“ má dostatok obranných liečivých látok (od najlepšieho Lekára), najmä cit veriacich pre vieru (*sensus fidei*).

lium), aby krízy prekonal. Tento cit viery je garantom Tradície a istým nástrojom Bohom prisľúbennej neomylnosti magistéria. A nech by prišli akékoľvek ťažké chvíle, všetky napätia sa môžu premieňať na obohacujúci dialóg a skúsenosť (Václav Ventura).

Teológia je dôležité a ušľachtilé remeslo. Ak však nemá kritériá, tak prestáva správne robiť svoju službu. Rozhodujúce je to, že „je v službe“. „Je to jeho Cirkev a nie naša“ – je hlavné kritérium. Treba uznať, že Boh Cirkev chce a treba spoznať, čo Boh s ňou chce (Jozef Ratzinger).

2. Hierarchická štruktúra Cirkvi

Cirkev je spoločenstvom svätých – vecí i osôb (por. *KKC* 948) –, ktoré má hierarchickú štruktúru. V Cirkvi totiž existuje usporiadaná rozdielnosť služieb (pri jednote poslania), ktorá hierarchiu (stupňovitú sústavu) úloh vytvára (por. *1 Kor* 12, 28n; *Ef* 4, 11n).

Spoločenstvo svätých osôb a vecí

Termín „spoločenstvo svätých“ má dva významy (por. *KKC* 948):

- 1) Spoločenstvo svätých vecí – sancta.
- 2) Spoločenstvo svätých osôb – sancti; alebo aj cirkevné spoločenstvo – communio.

Na Západe, kde sa pred r. 400 zrodil termín „spoločenstvo svätých“, znamenal viac osoby; na Východe znamenal viac vecí. Ak sa Cirkev zúži len na pojem „osoby“ a vynechá sa „spoločenstvo svätých vecí“, najmä Kristových milostí prúdiacich zo sviatostí, hrozí nebezpečenstvo, že Cirkev sa stane „úniou veriacich“, akousi „stranou“, teda ľudským dielom – a nie Kristovým dielom (Jozef Ratzinger). O svätých veciach najviac učí sakramentológia.

Spoločenstvo svätých vecí – sancta

Spoločenstvo „osôb“ a „vecí“ je integrujúco spojené, por. (*Sk* 2, 42; *KKC* 949-953). V spoločenstve svätých osôb „sa žilo“ spoločenstvo svätých vecí, ktoré pozostáva z piatich hlavných prvkov:

- a) Spoločenstvo viery – učenie apoštolov (por. *2 Tim* 12-14 – zverený poklad; *KKC* 84).
- b) Spoločenstvo sviatostí (lámanie chleba) – najmä Eucharistia (por. *Lk* 22, 19: „Toto robte na moju pamiatku.“).
- c) Spoločenstvo chariziem – modlitby (por. aj *1 Kor* 12, 7: „Každý však dostáva prejavy ducha na pomoc ostatným.“).
- d) Spoločenstvo majetku – bratské spoločenstvo v hmotnej oblasti (por. aj *Sk* 4, 32: „Všetko mali spoločné.“).
- e) Spoločenstvo lásky – bratské spoločenstvo v duchovnej oblasti (por. aj *1 Kor* 13, 5; *Rim* 14, 7: „Nik z nás totiž nežije pre seba a nik pre seba neumiera.“).

Spoločenstvo svätých osôb – sancti (communio)

Spoločenstvo svätých osôb sa nemôže chápať v horizontálnej rovine, lebo nejde o bežnú skupinu ľudí, ktorú vytvorili ľudia. Ide o spoločenstvo v hlbšom význame, o spoločenstvo (gr. koinonia, lat. communio) Cirkvi, ktoré vzniká z Božej iniciatívy (Ladislav Stromček).

Sväté písmo

Významné výroky o cirkevnom spoločenstve sú u apoštolov Pavla a Jána, v *Skutkoch apoštolov* a v *Liste Hebrejom*.

Pavol apoštol skutočnosť cirkevného spoločenstva vyjadruje symbolicky:

- a) Telo – *1 Kor* 12, 12-31; *Ef* 4, 16; Kristus je hlava a veriaci sú bunky (údy) tela.
- b) Stavba – *1 Kor* 3, 10-17; 6, 19; Kristus je základ a veriaci sú chrám.
- c) Manželstvo – *Ef* 5, 22-30; *2 Kor* 1, 10-11; Kristus miluje Cirkev a seba samého vydal za ňu.

Ján apoštol preukazuje v biblických spisoch hlbokú teologickú reflexiu.

Jn 15, 5: „Ja som vinič, vy ste ratolesti. Kto ostáva vo mne a ja v ňom, prináša veľa ovocia; lebo bezo mňa nemôžete nič urobiť.“ Por. *Jn* 17, 24.

1 Jn 1, 3: „Čo sme videli a počuli, zvestujeme aj vám, aby ste aj vy mali spoločenstvo s nami. Ved' my máme spoločenstvo s Otcom a s jeho Synom Ježišom Kristom...“

Zjv 21, 2: „Nevesta – ozdobená pre svojho ženícha.“ Por. aj *Zjv* 5, 11n; 22, 17.

V *Skutkoch apoštolov* Lukáš predstavuje najmä pneumatologickú ekleziológiu.

Sk 1, 14: „Všetci jednomyselne zotrvali na modlitbách spolu so ženami, s Ježišovou matkou Máriou a s jeho bratmi.“ Exegéza: Na toto prvé cirkevné spoločenstvo zostúpil prisľúbený Duch Svätý, por. *Sk* 2, 1n.

Sk 2, 42: „Vyrvalo sa zúčastňovali na učení apoštolov a na bratskom spoločenstve, na lámaní chleba a na modlitbách.“ Exegéza: Práve táto veta (obsahujúca štyri činitele) poskytuje kľúč k správne pochopeniu cirkevného spoločenstva (Jozef Ratzinger).

List Hebrejom ostáva verný svojmu zameraniu aj v ekleziológii, keď predstavuje Cirkev ako putujúci Boží ľud, ktorý vedie Kristus po púšti tohto sveta (por. *Hebr* 2, 10; 3, 7n) a keď hovorí (por. *Hebr* 11) o veľkých svedkoch viery v *Starom zákone*: „Sme obklopení týmto oblakom svedkov“, por. *Hebr* 12, 1.

Hebr 13, 7: „Pamätajte na svojich predstavených, ktorí vám hlásali Božie slovo. Dobre si všimnite, aký bol koniec ich života, a napodobňujte ich vieru.“

Tradícia

Liturgia od najstarších čias, podľa vzoru *Modlitby Pána*, používala množné číslo – „my“. Z historického hľadiska bolo dôležité, že spoločenstvo kresťanov (Kristovo „my“) sa oddelilo od synagógy i od židovského chrámu – Cirkev sa nestala židovskou sektou (jednou z mnohých).

Didaché (c. r. 100): „Zhromažďujte sa často a hľadajte, čo je osožné pre vaše duše; lebo celý ten čas vašej viery vám neprospeje, ak nebudete dokonalí v poslednej chvíli“ (XVI, 2).

Martyrium Polycarpi (17, 3): „(Kristovi) sa klaniam, lebo je Boží Syn. Mučeníkov však právom milujeme ako Pánových učeníkov a nasledovníkov pre ich neobyčajnú oddanosť svojmu Kráľovi a Učiteľovi. Kiež by sme sa aj my stali ich spoločníkmi a spoluučeníkmi.“ Smyrniansky biskup Polykarp bol umučený o. r. 156; kresťania zo Smyrny listom o tom informovali ďalšie obce.

Tertulián (+224): „Sme stravec spojený zväzkom zbožnosti, jednotou náuky a zmluvou nádeje“ (*Apologeticum* 39, 1). Keď sa pridol k montanistom (r. 207), zmenil svoje učenie o viditeľnej hierarchickej Cirkvi na náuku o neviditeľnej charismatickej spoločnosti.

Origenes (+253): „Modloslužobníkmi sú tí, čo pojem o Bohu, silne vtlačený do duše, vzťahujú na čokoľvek iné než na Boha“ (por. *Contra Celsum* 2, 40).

Hilár (+367): „Cirkev je spoločenstvo svätých v zmysle teraz existujúceho spoločenstva i v zmysle spoločenstva svätých, ktoré bude v budúcnosti“ (*Tractatus in Psalmos* 132, 6).

Cyril Jeruzalemský (+386) v katechézach učil, že Cirkev je duchovným spoločenstvom, ktoré Boh povolal k existencii namiesto židovského ľudu; Židia totiž – ako celok – neprijali Spasiteľa. Por. *Catecheses mystagogicae* 18, 22-28.

Ján Zlatoústý (+407): „Čo vlastne je chlieb? Je to Kristovo telo. Čím sa stávajú tí, čo ho prijímajú? Kristovým telom; no nie mnohými telami, ale jedným telom. Tak ako chlieb je len jeden, i keď sa

skladá z mnohých zrn, ktoré sa v ňom, hoci ich nevidíme, nachádzajú, takže vďaka ich dokonalému vzájomnému spojeniu sa ich rozdielnosť stráca; takým istým spôsobom sme aj my spojení navzájom a všetci spolu v Kristovi“ (*Homilia in Epistulam primam ad Corinthos* 24, 2). „Cirkev nie je miesto, kde sa vyrábajú zlaté a strieborné predmety, ale zhromaždenie anjelov. Preto sú nám potrebné duše“ (*Homilia in Mattheum* 50, 3).

Niceta z Remesiany (+414): „Cirkev je zhromaždením všetkých svätých“ (*De symbolo* 10). Predpokladá sa, že Niceta prevzal pred r. 400 vyjadrenie „spoločenstvo svätých“ od Pavlína z Noly (+431) a vložil ho do rímskeho krstného symbolu (por. *DH* 19).

Augustín (+430): „Z dôvodu tajomného a blahodárneho Božieho rozhodnutia vládne medzi ľuďmi určité nadprirodzené spojenie, a preto hriech jedného škodí ostatným a svätosť iného im prináša dobrodenie“ (*De baptismo* I, 28). „Pre vás som biskupom, s vami som kresťanom“ (*Sermo* 340, 1).

Maxim Vyznávač (+662): „Kto miluje Boha, nemôže si nechať peniaze pre seba. Rozdáva ich božským spôsobom..., takým istým spôsobom podľa miery spravodlivosti“ (*Capita de caritate* I., 1).

Rozumová úvaha

Sám Boh sa zjavil ako spoločenstvo osôb. Z božského osobného spoločenstva pramení spoločenstvo Cirkvi. Cirkevné spoločenstvo zahŕňa ľudí aj anjelov (por. Tomáš Akvinský, +1274; *Theologická summa* III., 8, 4). Kristus nezaložil Cirkev len ako vonkajšiu organizáciu (spolok, klub), ale najmä ako duchovné spoločenstvo. Ako si Kristus vzal z Márie telo hmotné, tak si z miliónov (pokrstených) duší vytvára telo mystické (Dominik Pecka, +1981).

Z Božieho rozhodnutia sa ospravedlnenie človeka realizuje v cirkevnom spoločenstve (*Lk* 10, 16; *Mk* 16, 16). Konštitúcia *Gaudium et spes* (12) učí: „Človek je totiž vo svojej najhlbšej podstate spoločenským tvorom a bez stykov s inými nemôže žiť ani rozvíjať svoje vlohy.“

Cirkevné spoločenstvo (pre svoju jedinečnosť) musí mať vlastnú charakteristiku, svoje špecifické (vlastnosti) „hranice“. Podľa *Skutkov apoštolov* (*Sk* 2, 42) je cirkevné spoločenstvo charakterizované štyrmi pojmami: učenie, spoločenstvo, lámanie chleba a modlitba (Jozef Ratzinger).

Magistérium

Materiálna dogma: „Existuje spoločenstvo svätých (osôb).“

Por. *1 Kor* 12, 12n; *Apoštolské vierovyznanie*, *DH* 30; *KKC* 946-947, 961.

Spoločenstvo svätých osôb je cirkevné spoločenstvo (communio). Cirkev je spoločenstvo „novej zmluvy“ (*Lk* 22, 20; *Hebr* 12, 24). Hoci Kristova Cirkev má charakter spoločenstva (vertikálneho smeru: „Boh a človek“ i horizontálneho smeru: „človek a človek“), nijako neničí individuálny rozmer človeka, od ktorého závisí osobná spása.

Blažené spoločenstvo s Bohom a so všetkými, ktorí sú v Kristovi, presahuje každé ľudské chápanie (*KKC* 1027; *1 Kor* 2, 9). *Sväté písmo* hovorí o tomto blaženom spoločenstve aj ako o svadobnej hostine, por. *Mt* 22, 1n; *Zjv* 19, 7. 9; *Ž* 45, 14-16. Poriadna svadba nemôže byť bez hostí.

Dogma: „Svätých treba uctievať a vzývať.“

Por. *Hebr* 13, 7; Tridentský koncil, r. 1564, *DH* 1867; *Lumen gentium* 50-51; *KKC* 957.

Výraz „treba“ sa rozumie relatívne nie absolútne. Boh chce zachrániť ľudí svojou milosťou, ktorú sprostredkujú svätí. Pri tejto obdivuhodnej výmene svätosť jedného prospieva druhým oveľa viac, než by hriech jedného mohol škodiť druhým (*KKC* 1475).

Istá náuka: „Uctievaním svätým sa zvyšuje zvelebovanie Boha.“

Por. *Zjv* 5, 11n; *1 Jn* 1, 3; *Mt* 5, 16; *Lumen gentium* 51; *KKC* 971, 2132.

Správnym úcta k svätým obohacuje kult vzdávaný Bohu. Pravá úcta k svätým nespočíva v množstve vonkajších úkonov, ale skôr v činorodej láske.

Istá náuka: „Spojenie putujúcich veriacich so zosnulými sa vôbec neprerušuje, ba posilňuje.“

Por. *Ef 4, 16; 2 Kor 5, 8-9; Lumen gentium 49; KKC 958, 962.*

Spoločenstvo putujúcich (žijúcich na tejto zemi) veriacich a zosnulých veriacich (oslávení v nebi; trpiaci v očistci) spočíva na Božej láske a na láske svätých.

Koreň a jadro cirkevného spoločenstva – Eucharistia

Eucharistia a Cirkev majú spoločný počiatok i existenciu (por. *KKC 610-611*). Stredom cirkevného spoločenstva (koreňom a jadrom) je Ježiš Kristus reálne prítomný v slávení Eucharistie. V prijatí úplného daru milosti, v spoločenstve s jediným a nedeliteľným telom Pána (ktorý tým vytvára jednotu a nedeliteľnosť svojho mystického tela) sa Cirkev stáva plne Cirkvou (Jozef Ratzinger).

Eucharistia sa stáva prameňom a zároveň vrcholom celej evanjelizácie.

Eucharistia upevňuje spoločenstvo Cirkvi v jednote Kristovho tela.

Eucharistia tým, že buduje Cirkev, vytvára spoločenstvo medzi ľuďmi.

Sviatosťná kňazská služba v Cirkvi (vykonávaná v Kristovom mene) má aj osobnú povahu (kňaz je osobne povoláný, osobne vysvätený, konajúci v osobe Krista) a zároveň aj kolegiálnu formu (por. *KKC 879*). Kolegiálna forma (charakter) kňazskej služby je odbleskom trojičného spoločenstva a spoločenstva diecézneho presbytéria (por. *KKC 877*).

Kresťanská rodina ako „domáca cirkev“

Rodina – vďaka tomu, že je spoločenstvom viery, nádeje a lásky – uskutočňuje cirkevné spoločenstvo, por. *KKC 2204*. Žiaľ, hriech hlboko prenikol do štruktúr dnešného sveta a často bráni rodine naplno rozvinúť jej život a základné práva. Preto musia všetci premáhaním vlastného sebeckta nasledovať Ježiša Krista. Bez obety niet opravdivej lásky – ani k Bohu ani k blížnemu (por. *Familiaris consortio 9*).

Prostriedky, ktorými sa tvorí a žije „domáca cirkev“: - modlitba, - skutky lásky, - plná účasť na svätej omši, - katechéza detí, - citlivosť pre duchovné povolanie (por. Kongregácia pre katolícku výchovu, *Smernice na formáciu seminaristov...*, č. 35, r. 1993).

Spoločenstvo svätých – tri stavy a odstupňovaná úcta

Cirkev ako spoločenstvo svätých osôb je do konca sveta v troch stavoch (por. *Lumen gentium 49; KKC 954*): - putujúca (pozemská časť spoločenstva svätých); - trpiaca (zosnulí – očisťujúca sa časť spoločenstva svätých); - oslávená (zosnulí – svätí v nebi). Putujúca (pozemská) časť spoločenstva svätých je zasadená do prirodzeného ľudského spoločenstva, podľa starovekej zásady – „milosť stavia na prirodzenosti“. Ľudské spoločenstvo (manželstvo, priateľstvo, kolektív, komunita...) treba vytrvalo budovať a vyhybať sa tomu, čo ho najviac ohrozuje.

Ľudskému spoločenstvu napomáha tzv. inteligencia srdca (emocionálna inteligencia – schopnosť používať svet citov). Inteligencia srdca sa rozvíja: - sebaúctou (reálna mienka o sebe samom); - priateľstvom; - komunikáciou; - „panovaním“ nad časom (nebyť časom posadnutý; dokázať čakať); - uprednostňovaním „byť“ pred „robiť“; - umením „dávať“ aj „žiadať“; - „panovaním“ nad emóciami. Najväčší nepriatelia spoločenstva sú: - stála a ostrá kritika; - priame (ale aj maskované) opovrhovanie; - zaťatý obranný postoj („všetci sú proti mne“); - uzavretosť (mlčanie, ticho).

Po skončení (tohto) sveta ostane Cirkev len v oslávenom stave – ako plnosť Božieho kráľovstva (por. *KKC 674, 830, 1200*).

Katolícka cirkev (por. Tomáš Akvinský, *Theologická summa* III., 25, 5; II-2-1., 103, 3; *Lumen gentium 50, 66; KKC 347, 957, 971*) má po bohopocte k Bohu odstupňovaný vzťah úcty k svätým. Prvý stupeň je najvyšší:

1. Latria – klaňanie sa, bohopocta, patrí len Pánu Bohu.

Od bohopocty je druho- i stupňovo odlišná dulia (úcta), ktorá je vyhradená stvoreniam:

2. Hyperdulia – nadúcta, patrí Matke Božej, Panne Márii.
3. Protodulia – prvotná úcta, patrí Jozefovi, pestúnovi Ježiša a manželovi Márie.
4. Dulia – úcta, patrí anjelom a ostatným svätým.

Teológia rozlišuje:

- kult priamy (voči osobám) a nepriamy (voči predmetom);
- kult vnútorný (v „srdci“ človeka) a vonkajší (prejav navonok);
- kult osobný, individuálny (konaný jedincem) a kolektívny (konaný v spoločenstve);
- kult privátny (podľa vlastných pravidiel, neliturgický) a verejný (liturgický);
- kult plný, úplný, integrálny (zaangažuje sa celá osoba) a neúplný (čiastočný, partikulárny).

Členovia spoločenstva svätých

Do spoločenstva svätých sa (riadne) vstupuje krstom; patria doň všetci, živí i mŕtvi, ktorí sú Kristovi a majú jeho Ducha (KKC 954-955), teda:

- v plnom zmysle slova tí, ktorí majú v sebe Boží život, posväcujúcu milosť;
- v nepresnom zmysle slova tí, ktorí sú pokrstení, ale Boží život nemajú;
- v širšom zmysle slova všetci dobrí anjeli (por. Tomáš Akvinský, +1274; *Theologická summa* III., 8, 4).

Zo spoločenstva svätých sú vylúčení odpadlíci od Cirkvi, bludári, exkomunikovaní, rozkolníci (por. kán. 1331, 1364 *CIC*), zatratení v pekle a zlí anjeli (por. KKC 954, 962). Rozdeľovať kresťanov na nominálnych (zlých) a autentických (dobrých) možno teoreticky; v praktickom živote ide o (odvážne) nepresné posudzovanie. Posudzovať možno skutky, por. *Lk* 6, 46; *Zjv* 5, 1n.

Svätosť a kanonizácia

Každý človek, a najmä každý kresťan, je povolaný k svätosti – k dôvernému priateľstvu s Bohom. Povolanie človeka k svätosti sa realizuje v dvoch rozmeroch – povolaním k panenstvu a povolaním k manželstvu (por. Pius XII., enc. *Sacra virginitas*, r. 1954; Kongregácia pre katolícku výchovu, *Smernice na formáciu seminaristov...*, č. 31, r. 1993). Svätí prídu do neba, či už boli, alebo neboli za svätých oficiálne vyhlásení.

O tom, kto bude vyhlásený za svätého rozhoduje Cirkev pápežským dekrétom. Ten nasleduje po náročnom kanonizačnom procese, ktorý má v podstate dve fázy – blahorečenie (beatifikácia) a svätorečenie (kanonizácia). Z teologického hľadiska blahorečenie nie je neomylný výrok pápeža; je to zapísanie osoby do zoznamu blahoslavených a povolenie verejného kultu. Svätorečenie je neomylný výrok pápeža ako učiteľa viery; je to nariadenie (nielen povolenie) verejného kultu pre celú Cirkev.

Kanonizačný proces za 2000 rokov prešiel viacerými zmenami. Prví, ktorí sa tešili úcte svätých, boli mučeníci; neskôr (od r. 313) aj vyznávači a panny (panici). Najprv o svätých rozhodoval „hlas ľudu“ (vox populi), potom miestni biskupi. Za prvú pápežskú kanonizáciu niektorí autori považujú výnos pápeža Jána XV. (885-996) z r. 993, ktorým schválil verejný kult sv. Udalrika. Ale až pápež Alexander III. (1159-1181) r. 1171 v liste švédskemu kráľovi rozhodol, že procesy kanonizácie budú rezervované iba pápežovi. Pre celú Cirkev to nariadil Gregor IX. (1227-1241) v r. 1234 bulou *Rex pacificus* (Ján Duda).

Hlavné predpisy kanonizačného procesu pápeža Jána Pavla II. (1978-2005), r. 1983:

- od smrti kandidáta má uplynúť najmenej päť rokov (kvôli väčšej objektivite);
- skúmanie kauzy začína v tej diecéze, kde kandidát zomrel;
- ďalšie skúmanie robí Kongregácia pre kauzy svätých;
- na blahorečenie sa vyžaduje zázrak kandidáta (overený po smrti kandidáta);
- na svätorečenie sa vyžaduje ďalší zázrak blahorečeného (overený po blahorečení kandidáta).

Katolícka cirkev za zázrak považuje iba takú nevysvetliteľnú udalosť, ktorá na základe okolností, za ktorých sa udiala (a ktoré sú prísne preskúmané), vykazuje znak Božieho znamenia –

to znamená znak potvrdenia, ktorý bol daný človeku; alebo znak odpovede na jeho prosbu (Raniero Cantalamessa).

Neexistuje presný počet kanonizovaných svätých, historici hovoria cca o 20 tisíc osobách (Jacques Fournier).

Liturgia a spoločenstvo

Liturgia je praktickým miestom „žitia“ spoločenstva svätých. Základom i stredom tejto liturgie je Kristus – Baránok.

Zjv 5, 6-9: „I videl som v strede medzi trónom a štyrmi bytosťami uprostred starcov stáť Baránka, ktorý bol ako zabitý... a vzal knihu z pravice Sediaceho na tróne. A keď ju vzal, štyri bytosti a dvadsiati štyria starci padli pred Baránkom. Každý mal gitaru a zlatú čašu plnú kadidla, čo sú modlitby svätých, a spievali novú pieseň.“ Exegéza: Baránok, ktorý bol zabitý a stál, je Zmŕtvychvstalý po svojom umučení. Nová pieseň je najvznešenejšia oslava Boha – Otca; robí ju Syn so svojou nevestou. Por. *Zjv 19, 7; 21, 9; 22, 17; Hebr 7, 25; Rim 8, 34.*

Prejavy spoluúčasti veriacich

Spoločenstvo svätých osôb nachádzajúce sa (do konca sveta) v troch stavoch je nadprirodzene spojené, a preto v ňom existuje vzájomné ovplyvňovanie sa (por. *KKC 961-962*).

1. Orodovanie svätých. *1 Tim 2, 1:* „Predovšetkým teda žiadam, aby sa konali prosby, modlitby a orodovania a vzdávali sa vďaky za všetkých ľudí.“ Por. aj *Ef 1, 22-23; Ex 33, 12-17; KKC 828, 956.*
2. Úcta k svätým (príklad, svedectvo, povznesenie mysle, utužovanie jednoty). *Hebr 11, 1:* „Viera je základom toho, v čo dúfame, dôkazom toho, čo nevidíme. ňou si predkovia získali dobré svedectvo.“ Por. aj *Mt 24, 14; Mk 13, 9; 1 Kor 4, 6.*
3. Vzájomná pomoc trpiacej a putujúcej Cirkvi. *Hebr 13, 7, 16:* „Pamätajte na svojich predstaviteľov, ktorí vám hlásali Božie slovo... Nezapúšťajte na dobročinnosť a vzájomnú pomoc, lebo v takých obetách má Boh záľubu.“ Por. *2 Kor 1, 11; 2 Mach 12, 46; Sk 5, 18-20; KKC 962, 969, 1269, 1461 (odpustky).*

Nadprirodzený úžitok spoločenstva svätých

- a) Úcta svätých. Človek plní Boží príkaz a učí sa vážiť si druhých.
- b) Príklad svätých. V pedagogike platí zásada, že je lepšie raz vidieť, ako tri razy počuť.
- c) Reálna pomoc. Každý potrebuje pomoc. Dobrí ľudia pomáhajú iným počas života i po smrti.
- d) Budovanie jednoty. Toto je jedna z najkrajších úloh, ktorou sa plní Boží plán zjednotenia.
- e) Povznesenie mysle. Vyslobodenie z každodennej zaneprázdnenosti a materiálneho zhonu.
- f) Chuť žiť. Nie je stratené to, čo je v živote najdrahšie: obeta, námaha, láska.

Patrón – patróni

Osobitne uctievaní svätci boli vždy pokladaní za patrónov – ochranných svätcov; lat. *patronus* - ochranca. Sami veriaci si vyberali mená nebeských patrónov pri krste, pri birmovaní i pri vstupe do zasväteného spoločenstva.

Cirkev v minulosti podporovaním úcty patrónov čelila pohanským poverám spojených so základnými prírodnými živlami, najmä s vodou a ohňom. V súčasnosti Katolícka cirkev vyhlasuje za patrónov významných svätcov.

Šiesti svätci, ktorí sa významne zaslúžili o formovanie duchovného a kultúrneho dedičstva Európy, sú patróni Európy: - sv. Benedikt z Nursie (480-547), vyhlásil ho Pavol VI. (1962-1978) r. 1964; sv. Cyril – Konštantín (827-869) a sv. Metod (815-885), vyhlásil ich Ján Pavol II. (1978-2005) r. 1980; sv. Brigita Švédska (1303-1373); sv. Katarína Sienská (1347-1380); sv. Terézia

Benedikta od Kríža – Edith Stein (1891-1942) všetky tri svätice za spolupatrónky vyhlásil Ján Pavol II. r. 1998.

Nebezpečenstvo modloslužby

Modloslužba je odmietanie jedinej Božej zvrchovanosti (por. *Ef* 5, 5; *KKC* 2113); je to prevrátenosť náboženského citu, ktorý je človekovi vrodenný.

Modloslužba sa netýka len nepravých pohanských kultov. Zostáva trvalým pokušením pre všetkých veriacich. Spočíva v zbožšťovaní toho, čo nie je Boh (napr. bôžikov, zlých duchov, moci, rozkoší, rasy, predkov, štátu, športu, peňazí...). Modloslužba je ťažkým hriechom proti prvému prikázaniu *Desatora*, por. *Mt* 6, 24.

Biblická úcta (por. *Ex* 20, 12; *I Kor* 11, 1; *Lk* 1, 48) k svätým nie je proti *Desatoru*, lebo nie je adorácia (klaňanie sa), ktorá patrí jedine Bohu (por. *KKC* 971, 2132); úcta nie je zbožšťovanie. Naopak, zdravá úcta napomáha hlbšiemu (vdďaka spoločenstvu) a praktickejšiemu (vdďaka príkladu) zvelebovaniu jediného Boha.

Prirodzený úžitok spoločenstva svätých

Náuka o ľudskej spoločnosti obsahuje tragické omyly (teoretické i praktické) – napr. individualizmus, kolektivismus, komunizmus, rasizmus... Nadprirodzená pravda o Cirkvi ako o mystickom tele obsahuje liek (por. *Gaudium et spes* 42) na všetky chybné spoločenské náuky (Dominik Pecka, +1981).

- a) Lieči individualizmus. Cirkev poukazuje na hodnotu spoločenstva (s Bohom i s ľuďmi) a na to, že neexistuje duchovná samota – tá môže byť len fyzická.
- b) Lieči kolektivismus. Cirkev poukazuje na organickú (hlbokú, vnútornú) jednotu – ľudia sú stvorení Bohom Otcom a vykúpení Ježišom Kristom, preto sú naozaj bratia a sestry. Povrchná (dočasná, politická, ekonomická) jednota ako idea vytvára len masu, dav...
- c) Lieči komunizmus. Cirkev verí, že ľudia sú stvorení na Boží obraz. Tento obraz „neneguje“ individuálnosť či národnosť (ako to robí internacionalizmus), ale ich zdokonaľuje. Cirkev ako *communio* je jednota národov v Kristovi.
- d) Lieči rasizmus. Cirkev poukazuje na jednotu ľudstva – „v stvorení“ jedným Bohom a „vo vykúpení“ jedným Kristom.

Laici – teológia laikátu – laikológia

Laici (gr. *laos* - ľud) sú všetci pokrstení okrem klerikov a rehoľníkov, por. *Lumen gentium* 31; *KKC* 897 (teologický pohľad). Podľa kán. 207 *CIC* existujú len klerici a laici (právnický pohľad).

Laici majú kresťanský vzťah k svetu (Edward Schillebeeckx, +2009). Ich vlastným poslaním je hľadať Božie kráľovstvo tak, že sa zaoberajú časnými záležitosťami a riadia ich podľa Božích zákonov (por. *Lumen gentium* 31; dekrét *Apostolicam actuositatem* 2, 5). Aj laici majú podiel na základných Kristových úlohách (por. *KKC* 871):

1. Kňazská úloha. Laici sú kráľovským kňazstvom (t.j. prvým, jedinečným). Konajú podľa Ducha Svätého „obetujú Bohu“ každodenné práce, starosti, radosti... a modlia sa. Účasť na Kristovom kňazstve robí z pokrstených „**spoločné sväté kňazstvo**“.
2. Učiteľská úloha. Laici evanjelizujú najmä životom podľa viery (pasívne magistérium). Niektorí učia náboženstvo aj z poverenia Cirkvi (aktívne magistérium).
3. Kráľovská úloha. Podľa biskupa Ambróza (+397) je ten kráľom, kto vládne nad svojimi vášňami podľa Božej vôle; kto ovláda seba, môže „vládnuť“ aj iným a svetu.

Teológia laikátu (laikológia) vznikla na Druhom vatikánskom koncile. Má pred sebou viaceré výzvy, napr. vytvoriť pozitívnu definíciu laika, nepodľahnúť laicizmu, aktualizovať cirkevné zaangažovanie sa... Veriaci kresťania, ako „tvorivá menšina“, by mali prispievať k tomu, aby svet nanovo získal to najlepšie z kresťanského dedičstva (Jozef Ratzinger).

Participácii laikov na živote Cirkvi hrozia extrémny – vytlačiť ich na okraj alebo ich klerikalizovať. Cirkev nie je statická spoločnosť, ona je dynamickou realizáciou milosti v ľuďoch. Preto jej na prvom mieste nemôže ísť o „zorganizovanie niečoho“, ale o „posvätenie sa“.

Konštitúcia *Lumen gentium* (37) učí o právach a povinnostiach laikov voči klerikom:

- **Práva:** prijímať duchovné dobrá; vyjadriť svoj názor.
- **Povinnosti:** poslúchať v duchovných veciach; modliť sa za predstavených.

Aktuálne je zvolanie Leva I. Veľkého (440-461) „Kresťan, spoznaj svoju vznešenosť!“ (*Sermo* 21, 3), pretože laici v Cirkvi ničím nepripomínajú poddaných vo svetskej spoločnosti. Oni majú neopakovateľnú hodnotu v aspekte nového bytia (nadprirodzeného), rovnosti (bunky Kristovho tela), slobody (nezávislí na hriechu) a služby (Česlav Stanislav Bartník).

Spoločné sväté kňazstvo

Veľkosť laika má základ v láske Najsvätejšej Trojice; ňou je povolaný k účasti na božskom živote. Krstom a birmovaním je posvätený (ako živý kameň) na sväté kňazstvo, por. *Ex* 19, 5-6; *I Pt* 2, 9; *Lumen gentium* 10.

Justín (+165) ako prvý kresťanský filozof v diele *Dialogus cum Tryphone Judaeo* (116-117) poukázal na obetný charakter eucharistie a na spoločné kňazstvo veriacich.

Druhý vatikánsky koncil učil: „Spoločné kňazstvo veriacich a služobné čiže hierarchické kňazstvo sa od seba odlišujú podstatne a nie iba stupňom, predsa však navzájom súvisia: jedno i druhé má svojím osobitným spôsobom účasť na jedinom Kristovom kňazstve“ (*LG* 10). Podstatný rozdiel spočíva v tom, že hierarchické kňazstvo – pre svoju úlohu slúžiť – dostáva od Boha služobnú moc, por. *KKC* 1546-1547.

Výraz „spoločné“ kňazstvo, ktorý sa odporúča používať namiesto „všeobecné“, lepšie vyjadruje „spoločný“ základ svätého kňazstva (por. *I Pt* 2, 5) a nevzbudzuje dojem, že jedno je proti druhému (Josef Zvěřina, +1990).

Spoločné kňazstvo nie je kultové; prejavuje sa činorodou vierou – predovšetkým :

- a) Modlitbou. Súkromná i verejná modlitba; prijímanie sviatostí; činná účasť na liturgii (por. *KKC* 1141);
- b) Službou lásky. Skutky telesného a duševného milosrdenstva (por. *KKC* 1305);
- c) Obetovaním života (bežne nekrvavým spôsobom). Svedectvo svätého života; sebaovládanie a sebazapieranie (por. *LG* 10).

Evanjeliové rady – čistota, chudoba, poslušnosť

Evanjeliové rady majú základ v Ježišových slovách a príklade. On ich predložil každému svojmu učeníkovi (por. *KKC* 915). V nich sa prejavuje dokonalosť lásky (por. *I Jn* 3, 16; *Jn* 15, 13), ku ktorej sú všetci povolani svojím krstom. Pánove rady – ako Boží dar – odporúčali apoštoli, cirkevní otcovia (napr. Origenes, Augustín, Ambróz), učители (napr. Ján Zlatoústý, Tomáš Akvinský, Bonaventúra) a duchovní pastieri, lebo mimoriadne napomáhajú svätosti a apoštolátu Cirkvi.

Cirkev stále upravuje ich prax (tzv. zasvätený život) v rôznych životných formách. Kto slobodne a z dokonalosti lásky prijme „povolanie k zasvätenému životu“, je povinný zachovávať evanjeliovú čistotu, chudobu a poslušnosť pre Božie kráľovstvo (por. *Lumen gentium* 42-43; dekrét *Perfectae caritatis* 1). Zasvätený život je integrálnou súčasťou Cirkvi, ale nie je súčasťou jej hierarchickej štruktúry (por. *KKC* 914).

Tomáš Akvinský (+1274) učil, že Božie zjavenie privádza ľudí ku všetkým čnostiam. Tie čnosti, bez ktorých by neexistoval rozumný spoločenský poriadok, tie zjavenie prikazuje. Tie čnosti, ktoré tvoria dokonalosť čností, tie radí (por. *Theologická summa* II-1., 100, 2).

Čistota (evanjeliová) je vzácny dar Božej milosti (por. *Mt* 19, 11; *I Kor* 7, 7). Zaväzuje osobu, aby sa s nerozdelným srdcom (por. *I Kor* 7, 32n) zasvätila Bohu v panenstve alebo celibáte. Panenstvo je pevná vôľa navždy sa zrieknuť sexuálnej aktivity v nikdy neporušenom subjekte (muž či žena); zasvätené panenstvo pre Božie kráľovstvo je teda aj čnosť aj stav (František Ton-dra). O celibáte sa viac píše nižšie (viď **Celibát klerikov**).

Chudoba je zrieknutie sa (dovoleného) osobného vlastníctva – kvôli Bohu a pre dobro druhých, a to viac, ako vyžaduje spravodlivosť (por. *KKC* 2443n). Ježiš, hoci bol bohatý, pre dobro sveta (najmä ľudstva) sa stal chudobným (por. *2 Kor* 8, 9). Vonkajšia (materiálna) chudoba by však nebola úplná, ak by nevychádzala „z chudoby ducha“ (por. *Mt* 5, 3).

Poslušnosť je ochotné podriadenie svojej vôle druhému – kvôli Bohu a vo väčšej miere, ako to vyžaduje prikázanie (por. *KKC* 2103). Pavol apoštol povzbudzuje veriacich, aby zmýšľali o sebe tak, ako Ježiš Kristus, ktorý sa stal poslušným až na smrť (*Flp* 2, 6n). Súčasná asketika viac preferuje konštruktívnu poslušnosť, ktorá hľadá najmä na dosiahnutie cieľa, a nie „na cestu“.

Zasvätený život – vita consecrata

V širšom zmysle slova je život každého pokrsteného „zasväteným životom“ (por. *KKC* 901, 915). V užšom zmysle však ide o špeciálnu životnú formu (por. kán. 207 *CIC*).

Zasvätený život (lat. *vita consecrata*) podľa evanjeliových rád je stála forma života, ktorou sa veriaci naplno zasväcuje Bohu, aby v službe Božieho kráľovstva bol predzvesťou nebeskej slávy (por. kán. 573 *CIC*).

„Zasvätený život“ je spoločným menovateľom pre život viacerých chariziem (pustovnícky život, zasvätené panny, spoločnosti apoštolského života, sekulárne inštitúty...).

Zasväteným životom môžu žiť klerici i laici, muži i ženy, ktorí sa slobodne a bezvýhradne oddávajú Bohu uprostred Cirkvi, lebo jej boli zverené evanjeliové rady a Cirkev vysluhuje sviatosti, ktoré zasväteným dávajú silu žiť podľa svätých sľubov.

Rehoľný život – vita religiosa

Rehoľný život (lat. *vita religiosa*) je završenie zasväteného života (vd'aka vnútornému i vonkajšiemu poriadku) a predstavuje obdivuhodný znak budúceho veku. Rehoľník (z lat. *regula* - pravidlo) sa daruje Bohu, keď celú svoju existenciu zameriava na uctievanie Boha v láske (por. kán. 607 *CIC*).

Pápež Ján Pavol II. (1978-2005) napísal: „Dejiny svedčia o vynikajúcich zásluhách rehoľných rodín pri šírení viery a pri formovaní nových cirkví“ (enc. *Redemptoris missio* 69).

Ideologický laicizmus

Laicita je novodobý spoločenský postoj – neviazať sa na žiadnu ideológiu a náboženstvo. V istom chápaní je laicita dôležitá, lebo vytvára priestor pre osobné práva a slobody. Ak však laicita neostane len princípom, ale sa stane ideológiou (laicizmom) je nebezpečná.

Ideologický laicizmus sa stáva totalitným a nárokuje si úlohu posudzovať, čo je a čo nie je správne. Dnes je svetovým názorom a vo svojej podstate odmieta každé presvedčenie založené na transcendentne. Namiesto toho, aby vytváral otvorené prostredie, upiera právo na existenciu iných názorov; začína šíriť neznášanlivosť voči všetkému, čo je kresťanské; šíri novú formu despotizmu; vedie k obmedzeniu ľudských práv (František Trstenský).

Otázka ordinácie žien

Od počiatku Cirkev musela mať veľmi vážne (podstatné) dôvody, keď nedovolila ženám, aby boli svätené za kňazky. Veď vtedajšia antická spoločnosť schvaľovala kňazstvo žien, ktoré bolo vo vtedajších pohanských kultoch vítané i bežné a gnostické hnutia tiež mali kňazky.

Zvyk nemať v kresťanstve kňazky vzišiel z vnútra kresťanstva. Dary, ktoré zdobia ženskú prirodzenosť, určite nie sú menšie od darov, ktoré dostal muž, ale sú odlišné. Osobná odlišnosť neznamená osobnú nadradenosť (jednej či druhej strany), ale iba rozdielnosť v oblasti (prirodzených) funkcií a služieb. Je pravda, že pred 2000 rokmi existovali iné antropologické názory, ktoré znevýhodňovali ženy. Avšak nemožno dokázať, že ženy neboli pripustené k vysviacke iba na základe sociálno-spoločenských dôvodov (Michael Schmaus, +1994).

Ježiš Kristus si slobodne do svojej špeciálnej služby vybral len mužov, por. *Mk* 3, 13-15; *Lk* 10, 1-3. Vzorom ordinácie sa stala Posledná večera, pri ktorej nebola žiadna žena, por. *Lk* 22, 19; *I Kor* 11, 24.

Definitívna pravda: „Cirkev nijako nemá moc udeľovať kňazskú vysviacku ženám.“

Por. Kongregácia pre náuku viery, deklarácia *Inter insigniores* (15.10.1976). Apoštolský list Jána Pavla II. *Ordinatio sacerdotalis* (22.5.1994). Kongregácia pre náuku viery 28.10.1995 vyhlásila, že náuku apoštolského listu *Ordinatio sacerdotalis* treba považovať za definitívnu a neomylnú.

Cirkev môže meniť obrady vysluhovania sviatostí (dogma; por. Tridentský koncil, r. 1547, *DH* 1613; r. 1562, *DH* 1732, *DH* 1728), lebo je správkyňou Božích tajomstiev, por. *KKC* 1117. Cirkev však určuje sviatostný obrad (por. *Mt* 13, 52; *I Kor* 4, 1; kán. 841 *CIC*) v hraniciach Kristom danej podstaty, v rámci tzv. **znakového poľa**. Napr. podstatou Eucharistie je chlieb a víno. Zmeniť podstatu nemôže ani Cirkev; ona však určí, aký chlieb a víno sa bude používať.

Dôvody Cirkvi za svätenie mužov

- Vzor Krista Pána, ktorý si vybral za apoštolov len mužov.
- Trvalá prax Cirkvi (odôvodnenie tejto praxe sa prehľbuje a rozvíja).
- Magistérium (s charizmou vernosti Kristovej pravde) vedené Duchom Svätým.

Cirkev pozostáva zo žien i mužov a symbolicky je ženou – nevestou Krista (por. *Zjv* 19, 7-8; *Ez* 16). Kňazská služba má tiež symbolickú hodnotu. Kňaz je zástupca, ktorý vystupuje a koná v mene Ježiša – Hlavy a Ženícha Cirkvi (por. *Ef* 1, 10; *Kol* 1, 18; *Mt* 25, 1-13; *Mk* 2, 19), a to najmä v eucharistickom spoločenstve. Sviatosť vysviacky, ktorá špeciálne sprítomňuje službu Ženícha, je symbolizovaná mužom – Ježišom, a preto sa ženám neudeľuje.

Katolícki teológovia majú za úlohu primerane každej dobe objasniť hlboké dôvody, prečo si Boží Syn vybral do špeciálnej služby len mužov. Do 20. stor. ani u protestantských kresťanov kňazstvo žien neprichádzalo do úvahy.

Istá náuka: „Ženy nemožno pripustiť k diakonskej vysviacke.“

Tri kongregácie (Kongregácia pre náuku viery, Kongregácia pre Boží kult a disciplínu sviatostí, Kongregácia pre klérus) 17.9.2001 uverejnili notifikáciu, že nie je legálne robiť kurzy, ktoré pripravujú ženy k diakonskej vysviacke.

Medzinárodná teologická komisia po piatich rokoch štúdia, 4.10.2002, zverejnila vyhlásenie, že vylučuje možnosť pripustiť ženy k diakonskej vysviacke z týchto dôvodov:

- Stáročná prax; diakonky v rannej Cirkvi nestáli na rovnakej úrovni, ako diakoni (iný obrad, iné úlohy).
- Sviatosť vysviacky, kvôli jej hlbokkej jednote, zatiaľ nemožno rozdeliť na dve časti – na episkopát s presbyterátom a na diakonát.

Istá náuka: „Ženy môžu vykonávať liturgickú službu pri oltári.“

Kongregácia pre Boží kult a disciplínu sviatostí, r. 1994.

Liturgická služba žien pri oltári je podmienená povolením diecézneho biskupa, od ktorého závisí liturgický život miestnej cirkvi.

Cirkev odmieta hovoriť o ordinácii žien ako o otázke zrovnoprávnenia, pretože povolanie do klerického stavu nechápe ako právo (muža či ženy), ale ako milosť. Ordinácia nie je najväčšou charizmou v Cirkvi, tou je láska (por. *1 Kor* 12-14). V Božom Kráľovstve nie sú najväčší nositelia úradov, ale svätí.

Starozákonná typologická dvojica „Adam a Eva“ bola prekonaná dvojicou „Kristus a Mária“. Podľa kritéria analógie by musela Mária ako prvá plniť kňazskú úlohu – k čomu nedošlo.

Treba rozlišovať „petrovskú“ a „mariánsku“ charizmu v kresťanstve. Obe charizmy koexistujú v Cirkvi stáročia. Hoci „mariánska“ nachádzala v minulosti menej pozornosti, teraz však nemôže ísť o to, aby sa ženy obmedzili na napodobňovanie muža. Ženy majú svoje špecifické schopnosti a zodpovedne týmto schopnostiam majú svoje miesto v Cirkvi (Chiara Lubich, +2008).

Feministka Elisabeth Schüssler-Fiorenza bola spočiatku za svätenie žien. Skúsenosti s kňazkami v Anglikánskej cirkvi ju však priviedli k zmene zmysľania: „Svätenie nie je riešenie! Svätenie nie je to, čo sme chceli! Svätenie (ordinácia) je podriadenie – a práve to nechceme.“

Ženy – diakonky v prvotnej Cirkvi

Nicejský snem r. 325 o diakonkách v kán. 19. vyhlásil: „Keďže nemali chirotoniu (vkladanie rúk), celkom isto musia byť zaradené do laického stavu.“

Byzantský cisár Justinián I. (+565) hovoril o diakonkách pričlenených k duchovnému spoločenstvu. Neboli im však zverené tie služby ako diakonom – mužom. Ony pomáhali pri krste žien (aby sa vyhlo pohoršeniu) a starali sa o chorých i chudobných (podľa svedectva z 3. stor.; por. *Apoštolské konštitúcie* 3, 15).

Zánikom krstu dospelých (6.-11. stor.) zanikla aj služba diakoniek (Michael Schmaus, +1994). Tiež sa ukázalo, že text ustanovenia diakoniek (diakonís) bol iný, ako text vysviacky diakonov, čo dokazuje, že u diakoniek nešlo o sviatosť, ale iba o službu (por. *Apoštolské konštitúcie* 28).

Hierarchia

Hierarchia (gr. svätá moc; hiéros - svätý, arché - moc) je odstupňovaná sústava hodností a úloh, ktorá znamená moc a zároveň aj jej nositeľov. Termín zaviedol Pseudo Dionýz Areopagita (+c.530) v dielach *De coelesti hierarchia* a *De Ecclesiastica hierarchia*. O týchto dielach sa živo diskutovalo v Carigrade v r. 533. Iohannes Scotus Eriugena (+877) spropagoval termín hierarchia na západe v r. 866 v diele *De divisione naturae*.

Sväté písmo

Ježiš tým, že povolal (po mene) Dvanástich ako stále zoskupenie, ktorému postavil na čelo Petra, tým dal svojej Cirkvi hierarchický základ.

Ustanovenie dvanástich apoštolov – základ hierarchie

Úrad „Dvanástich“ patrí ako prvý k viditeľnej štruktúre Cirkvi. *Lk* 6, 12-16: „V tých dňoch (Ježiš) vyšiel na vrch modliť sa a strávil celú noc v modlitbe s Bohom. Keď sa rozodnilo, zavolať si učeníkov a vyvolil si z nich Dvanástich, ktorých nazval apoštolmi...“ Exegéza: Ježiš si po modlitbe (t.j. prameň tohto konania je v Bohu) vyvolil dvanástich blízkych spolupracovníkov (ako nový Mojžiš, por. *Ex* 19, 24; 24, 1-2), ktorí majú symbolizovať obnovený Izrael (por. *Gn* 35, 22n; *Sk* 1, 21-22; *KKC* 191); preto „Dvanásti“.

Iné zoznamy Dvanástich sú u *Mk* 3, 16-19; *Mt* 10, 2-4; *Sk* 1, 13. Ľudia vtedy bežne mali aj druhé meno (niekedy prezývku), čo vysvetľuje isté rozdiely v zoznamoch Dvanástich. Fakt, že v zoznamoch sa spomína zradca Judáš, je podľa exegetov dôkaz Ježišovho predveľkonočného ustanovenia Dvanástich; pravdepodobne v druhom roku jeho verejného účinkovania (František Alexander Kišiday, 1987).

„Dvanástka“ je symbol jednoty rôznorodej skupiny, do ktorej patrili: rybári, zelóta, Galilejčania, Judejčan (Judáš Išariotský), výberca daní, muž s gréckym menom (Filip) i ten, ktorý zradil Ježišovo priateľstvo.

Dvanásti dostali od Krista apoštolské poverenie, ktoré obsahuje tri úlohy:

- **Učiť**; por. *Mk* 16, 15; *Mt* 28, 19: „Choďte teda, učte všetky národy a krstite ich v mene Otca i Syna i Ducha Svätého.“
- **Posväcovať**; por. *Lk* 22, 19: „Toto robte na moju pamiatku.“ *1 Sol* 4, 1-3: „Napokon vás prosíme a napomínáme, aby ste rástli v tom, čo ste od nás prijali. Lebo toto je Božia vôľa, vaše posvätenie.“
- **Spravovať, viesť**; por. *1 Pt* 5, 2: „Paste Božie stádo, ktoré je u vás. Starajte sa oň nie z prinútenia, ale dobrovoľne podľa Božej vôle.“ *Mt* 18, 18: „Veru, hovorím vám: Čo zviažete na zemi, bude zviazané v nebi, a čo rozviažete na zemi, bude rozviazané v nebi.“

Apoštolské poverenie (por. *Rim* 1, 5) zahŕňa aj moc (koľko úloh, toľko právomocí), por. *Mt* 28, 18-20; *Lk* 10, 16; *Mt* 16, 19; *Jn* 20, 21-22. V textoch *Nového zákona* má výraz „apoštol“ najmenej trojnásobný význam: - v striktnom zmysle len Dvanásti; - v širšom zmysle všetci poverení svedkovia Ježišovho vzkriesenia; - v širokom zmysle aj poslová cirkevných obcí. V tomto článku ide o apoštolov v striktnom zmysle slova respektíve v omilostených prípadoch i v druhom zmysle (napr. Pavol a Barnabáš).

Skúsenosť emauzských učeníkov (*Lk* 24) poukazuje, že k plnému poznaniu Ježiša sa prichádza cez Eucharistiu, ktorá spolu s Božím slovom tvorí Cirkev, a tú vedú apoštoli. Preto emauzskí učeníci, hoci prišli do Jeruzalema s úžasnou novinou, nevzali si ako prví slovo, ale najprv počúvali a až potom oznámili, čo zažili, por. *Lk* 24, 33-35 (Zenon Ziólkowski).

Nástupníctvo v apoštolskej službe

Ježišov rozkaz učiť do konca sveta (*Mt* 28, 18-20) a voľba Mateja apoštola (*Sk* 1, 16-17. 20-22) potvrdzujú, že apoštolská služba (poverenie, hodnosť, moc) sa nevzťahovala len na prvých povolovaných, ale že bola základom úradu, ktorý má mať ďalších nástupcov. Z povahy samej veci (Božie kráľovstvo pre celý svet) nutne vyplýva nástupníctvo v apoštolskej službe (Josef Kubalík, +1993).

Apoštolská Cirkev žila v období verejného Božieho zjavenia (Michael Schmaus, +1994). Preto hierarchická povaha Cirkvi nie je historický akcident, ona patrí k jej esenciálnej štruktúre, a tú jej dal Kristus (Jozef Ratzinger). *Nový zákon* veľmi zreteľne ukazuje črtu, ktorú neskôr Cirkev vždy zachovávala, a tou črtou je jej schopnosť prispôbiť sa historickým a kultúrnym zmenám (John L. McKenzie).

Tradícia

Nástupníctvo v apoštolskej službe (poverení, hodnosti, moci, úrade, poslaní), teda cirkevnú hierarchiu, potvrdzujú najstaršie kresťanské svedectvá.

Didaché (c. r. 100): „Za biskupov a diakonov si vyberajte mužov hodných Pána,... pretože oni vykonávajú pre vás službu prorokov a učiteľov“ (XV, 1).

Klement Rímsky (+101): „Preto, obdarovaní darom dokonalej predvídavosti (apoštol) ustanovili vyššie menovaných (biskupov a diakonov) – a tiež ustanovili, – aby po ich smrti prevzali ich službu ďalší osvedčení muži“ (*List Korint'anom* 44, 2).

Ignác Antiochijský (+117): „Nech sa nič nedeje bez tvojej vôle, ale ani ty nič nerob bez Božej vôle“ (*Ad Polycarpum* VI.). „Všetci nech si ctia diakonov ako Ježiša Krista, ako aj biskupa, ktorý je obrazom Otca, kňazov však ako Boží senát a zbor apoštolov. Bez nich nemožno hovoriť o Cirkvi“ (*List Smyrňanom* 8; *List Trallianom* 3, 1).

Tertulián (+224): „Dokážte teda pôvod svojich cirkví; ukážte rad svojich biskupov v postupnosti od začiatku, či má ten prvý biskup pôvod a predchodcu niektorého apoštola, alebo apoštolského žiaka, ktorý však s apoštolmi vytrval“ (*De praescriptione haereticorum* 32).

Cyprián (+258): „Novacián nie je v Cirkvi a nemôže byť pokladaný za biskupa, pretože zavrhnúc evanjelióvu a apoštolskú tradíciu po nikom nenasleduje, začína sám od seba“ (*Epistula 69 ad Magnum* 3).

Optát (+c.390): „Tak, na (apoštolskej) stolici prvý sedel Peter, po ňom nastúpil Linus, po Linovi Klétus, potom Klement... Vy dokážte pôvod vašej stolice, keď si chcete prisvojiť svätú Cirkev“ (*De schismate Donatistarum adversus Parmenianum* I., 2, c. 3).

Augustín (+430): „Pre vás som biskupom, s vami som kresťanom. Ak mi teda pôsobí väčšiu radosť to, že som spolu s vami vykúpený, než to, že som vašim predstaveným, podľa Pánovho príkazu sa budem ešte väčšmi usilovať slúžiť vám, aby som nebol nevdáčný voči tomu, kto ma vykúpil za takú cenu, ktorá ma urobila vašim spolusluhom“ (*Sermo* 340, 1).

Pseudo Dionýz Areopagita (+c.530): „Biskup (pri slávení Eucharistie) stojí pred všetkými ako sacerdos et pontifex, pretože koná v Kristovom mene a mocou jeho Ducha, a ako hiereus, svätý kňaz, zasvätený vykonávaniu svätých tajomstiev oltára, ktoré ohlasuje a vysvetľuje svojim kázaním“ (*De Ecclesiastica hierarchia* III.).

Gregor Veľký (+604): „Stvoriteľ a Vykupiteľ ľudského pokolenia má moc darovať mne nehodnému aj výšku života aj účinnosť jazyka a ja z lásky k nemu hlásam jeho slovo a nešetím sa“ (*Homilia in Ezechielem* I., 2, 6).

Historický proces delenia (redukcia) apoštolskej služby

Delenie (redukcia) apoštolskej služby prebiehalo v dvoch rovinách: - osobné delenie na nositeľov služby (hierarchické stupne služobníkov); - vecné delenie na obsah služby, na moc (vnútorná náplň služby – poslania).

Osobné delenie služby – hierarchické stupne

Z plnej apoštolskej služby (moci) bol v 1. stor. odvodený nižší hierarchický stupeň – diakonát. Nakoľko proces redukovania služby začal už v apoštolskej dobe (doba zjavenia), tak zodpovedá Božej vôli (Michael Schmaus, +1994). Koncom 1. stor. vykryštalizoval aj ďalší stupeň – presbyterát. Tak vznikli tri služby: biskupská, kňazská a diakonská. V priebehu 2. stor. sa osobná trojstupňovitosť stala všeobecnou (por. Ignác Antiochijský, +117; Hermas, +c.160). Hierarchia osôb je Boží dar pre Cirkev.

Tradícia poznala dva spôsoby výkonu plnej apoštolskej služby (Michael Schmaus, +1994):

1. Kolégium presbyterov – biskupov (pavlovské cirkvi, napr. Korint, Filipy; vzor synagógy).

Najvyšší dozor nad nimi mal apoštol.

2. Monarchický episkopát (jánovské cirkvi, napr. Rím, Smyrna, Antiochia; vzor mestskej správy). V druhej polovici 2. stor. začal vo všeobecnosti prevládať monarchický episkopát.

Vecné delenie služby – obsah, vnútorná náplň (moci, poslania)

Apoštolská služba bola v 4. stor. rozdelená aj vecne: - na sviatosťnú moc vyplývajúcu z vysviacky; - na správčovskú moc vyplývajúcu z práva. Sviatosťnú (posvätnú) moc nemožno stratiť (nezmazateľný sviatosťný charakter), ale správčovskú moc možno stratiť – skončením či odobratím úradu. „Poslanie učiť“ ešte nebolo samostatné; do 20. stor. spadalo pod správčovskú službu (por. Prvý vatikánsky koncil, r. 1870).

Druhý vatikánsky koncil (1962-1965) učil o troch poslaniach tkvejúcich v apoštolskej službe: „Biskupská vysviacka s poslaním posväcovať udeľuje aj poslanie učiť a spravovať“ (*Lumen*

gentium 21). Poslanie učiť a spravovať sa viaže na právomoc. Vecné delenie apoštolskej služby na poslania (moci) nepopiera fakt, že všetko pochádza z jedného koreňa (poverenia, hodnosti) a navzájom sa preniká.

Apoštolská služba je vo svojej podstate kňazskou službou, lebo je službou spásy. Keď sa okolo r. 200 vyjasnili rôzne cirkevné služby a pominulo nebezpečenstvo zámenny so starozákonným kňazstvom, začal sa aj v Cirkvi používať výraz „kňaz“ na biskupov a presbyterov.

Kňazstvo i obeta sú z Božieho ustanovenia, tak v *Starom* ako i v *Novom zákone*, por. *Hebr* 7, 12. Cirkev dostala od Pána novú, viditeľnú obetu Eucharistie, teda aj nové, viditeľné kňazstvo. Apoštolom a ich nástupcom v kňazstve (biskupom a presbyterom) bola odovzdaná duchovná moc: konsekrovať, obetovať i spravovať Eucharistiu, ako aj odpúšťať hriechy.

Rozumová úvaha

Ježiš mal poverenie a úmysel založiť Božie kráľovstvo a zaistiť jeho ďalší rozvoj. Keďže žiadne spoločenstvo ľudí (ani Boží ľud) nemôže existovať bez právnych prvkov, základnú právnú formu Cirkvi určil Ježiš. Právna forma Cirkvi má charakter hierarchickej služby.

Pseudo Dionýz Areopagita v diele *De coelesti hierarchia* (c. 3) definoval hierarchiu ako posvätný poriadok, poznanie a činnosť. Bonaventúra (+1274) v diele *Sententiae II.* (9, 3) chápal hierarchiu ako usporiadanú moc a Tomáš Akvinský (+1274) v *Theologickej summe* (I., 108, 1) ako stupeň moci.

Tomáš Akvinský trojnásobne odôvodnil hierarchiu v Cirkvi: - dokonalosť (Cirkev má všetko, čo potrebuje k existencii); - činnosť (má všetko, čo potrebuje k svojej činnosti); - krása (keďže má všetko, je vzácné krásna), por. *Theologická summa* II-2-2., 183, 2.

Poslanie apoštolov – ako jedna služba – má dve základné dimenzie: - vertikálnu (Božiu; božský prvok); - horizontálnu (ľudskú; kolegiálny prvok, ktorý sa v čase konkretizuje). Obe dimenzie symbolizujú Kristov kríž, ktorý je znakom a vyjadrením Kristovho kňazstva (*Flp* 2, 7n).

V úrade (lat. *munus* - hodnosť, poslanie) prvých Ježišových apoštolov boli dva prvky: - jeden neprenosný (boli osobne povolanými a vyvolenými svedkami Pánovho zmŕtvychvstania; boli základom Cirkvi; boli nositeľmi Božieho verejného zjavenia); - druhý prenosný na ďalšie osoby, čiže trvalý (Kristus je s nimi – so svojím poslaním a mocou – až do skončenia sveta); por. *KKC* 860. Prenosný prvok úradu sa bude v Cirkvi (mocou nástupníctva) odovzdávať až do konca sveta.

Magistérium

Dogma: „Katolícka cirkev má hierarchiu z Božieho nariadenia.“

Por. *Lk* 10, 16; *Mt* 16, 17-18; Tridentský koncil, r. 1563, *DH* 1776; *Lumen gentium* 20.

Dnes sa hierarchia definuje „liturgicky“ ako jeden členený úrad, ktorý v Cirkvi – podľa princípu štrukturálnej jednoty tela a hlavy – slúži k reprezentácii neviditeľného Pána a jeho trojjediného úradu (František Alexander Kišiday, +1987).

Hierarchiu tvoria biskupi, kňazi a diakoni (*Lumen gentium* 28; *KKC* 873, 1547, 1569). Hierarchický princíp Cirkvi zaručuje jej jednotu prostredníctvom pápeža; kolégium biskupov zaručuje jej jednotu v horizontálnej rovine.

Výrazy „biskup“ a „diakon“ vznikli na pôde pohano-kresťanskej Cirkvi. Kresťania prevzali tieto gr. slová a dali im nový význam. Výraz „presbyter“ vznikol na pôde žido-kresťanskej Cirkvi.

Apoštolská služba (úrad) a moc

Prvý medzi „poslanými“ (t.j. apoštolmi) je Boží Syn. On si vybral apoštolov a poveril ich svojou službou, s ktorou spojil aj apoštolskú moc (por. *Mt* 28, 19; *I Pt* 5, 2; *Lk* 10, 16). Apoštoli si pri evanjelizácii vyberali spolupracovníkov na rôzne služby (s rôznymi mocami) a napokon aj svojich nástupcov – biskupov, ktorým vkladáním rúk odovzdali apoštolskú službu i jej moc.

Prví apoštoli boli „nástroje“ Božieho zjavenia (vd'aka Ježišovej osobnej výzve). Smrťou posledného apoštola (Ján, +c.100) definitívne skončilo verejné Božie zjavenie. Starší autori učili aj o mimoriadnych daroch prvých apoštolov: - charizma zázrakov; - dar jazykov; - osobná neomylnosť; - neobmedzená jurisdikcia (Josef Kubalík, +1993). Nástupcovia apoštolov – biskupi – sa stali ohlasovateľmi, nie nositeľmi Božieho zjavenia a mimoriadne dary už nemali (por. *KKC* 860 – „neprenosné“).

Koncil odporučil, aby sa namiesto výrazu „moc“ používali slová služba alebo úrad (por. *Lumen gentium* 24). Pretože v službe (či v úrade) je automaticky obsiahnutá aj právo-moc.

Apoštolské nástupníctvo (apoštolská postupnosť)

Starší výraz bol postupnosť; lepší výraz je nástupníctvo (lat. *successio* - nastúpenie), preto ho používa aj nový katechizmus, por. *KKC* 76. Postupnosť má viac časový rozmer; nástupníctvo poukazuje aj na funkčný rozmer.

V apoštolskej službe (úrade, hodnosti, poslaní) je jeden neprenosný a jeden prenosný prvok, por. *KKC* 860. Neprenosný prvok je osobné Ježišovo povolanie, ktoré z apoštolov urobilo „základ Cirkvi“ a „nástroje“ Božieho zjavenia. Smrťou posledného apoštola (Ján, +c.100) definitívne skončilo verejné Božie zjavenie. Trvalý (prenosný) prvok je Kristov sľub, že zostane s nimi až do skončenia sveta, por. *Mt* 28, 20. Nástupcovia apoštolov – biskupi – sa stali ohlasovateľmi, nie nositeľmi Božieho zjavenia a mimoriadne dary už nemali.

Apoštolské nástupníctvo (z „nástupca“ – ten, ktorý nastupuje vo funkcii) je kontinuita (historická i duchovná) prenosnej apoštolskej služby (por. *KKC* 861). Zakladateľ Cirkvi (prinajmenšom implicitne) vložil do nej prvok trvania a pokračovania, por. *Mt* 28, 18-20; *1 Kor* 16, 10. V Cirkvi existuje základná reciprocita (vzájomná výhodnosť), čiže špecifické svedecké spojenie: osoba a slovo; slovo a osoba (Benedikt XVI.). Táto reciprocita (svedecké spojenie) medzi obsahom zjavenia (slovom) a osobou (oficiálnym služobníkom), ktorá obsah nesie ďalej, patrí ku štruktúre Katolíckej cirkvi.

Ježiš povolal Dvanástich (*Mk* 3, 13-19) a tí neskôr – Bohom povolaných mužov – ustanovili za biskupov (*Sk* 1, 26; 14, 23; *2 Tim* 1, 6; *Tít* 1, 5). Aj Pavol apoštol, osobitne povolaný Pánom, konfrontoval svoju náuku s Dvanástimi (*Gal* 1, 18). Biskupská úloha (pastier, strážca, dozorca) je odvodená od Ježiša, ktorý je prvý – „pastier a biskup svojich duší“ (*1 Pt* 2, 25).

Sviatosť vysviacky umožňuje nástupníctvo apoštolov – neprerušenu reťaz, ktorá siaha až k počiatkom; por. Kongregácia pre náuku viery, 6.8.1983, list *Sacerdotium ministeriale* (III., 2). Toto nástupníctvo je nevyhnutné, aby na zemi bola Cirkev v pravom a plnom zmysle. Koncil učil, že je to služobný kňaz, ktorý „koná eucharistickú obeť v osobe Krista a obetuje ju Bohu v mene celého ľudu“ (*Lumen gentium* 10). Eucharistia vyjadruje aj zmysel apoštolskosti. *Rímsky misál* spresnil, že výlučne kňaz môže vyslovovať slová eucharistickej modlitby, kým ľud sa k nemu pripája vo viere a v mlčaní (*Cirkev žije z Eucharistie* 28).

Apoštolské nástupníctvo nie je obyčajná historická reťaz, je to viac dejinný nástroj Ducha Svätého na sprítomňovanie Ježiša Krista (Benedikt XVI.). Nástupníctvo však nemožno chápať len v duchovnom zmysle (príslušnosť k biskupskému kolégiu). Apoštolské nástupníctvo samo je sviatosť, lebo sa prenáša sviatosťou vysviacky, por. *KKC* 1087.

Biskupská služba (úrad) a moc

Úrad biskupa stojí na čele všetkých služieb. Biskup (gr. *episkopos* - dozorca) je nástupca apoštola, hlásateľ viery, autentický učiteľ viery („doktor viery“), obdarený Kristovou autoritou a je správcom milosti najvyššieho kňazstva (por. *Lumen gentium* 25, 26). Keďže Kristus je jediný kňaz (por. *Hebr* 5, 6), biskup plne participuje na jeho kňazstve. Biskupská služba aktualizuje a dynamizuje Kristovo kňazstvo.

Na Východe už od 2. stor. existovali vidiecki biskupi – chórepiskopi (gr. chóra - obec, dedina). Chórepiskopi boli biskupi so svätením, mali však obmedzené práva – v činnosti boli podriadení mestskému biskupovi. Podľa rozhodnutia miestnych synod nemohli bez povolenia svojho mestského biskupa svätiť ani diakonov ani kňazov. Na Západe boli chórepiskopi zriedkaví. Druhý nicejský koncil r. 787 zakázal ustanovovať chórepiskopov z dôvodu potreby „jednej hlavy“. Služba chórepiskopov v 9. stor. zanikla. U Nestoriánov existovala až do 13. stor.

Biskup realizoval právnu moc cez miestne synody, ktoré boli záväzné na jeho území. Zverejnením vyšších rozhodnutí (koncilu či pápeža) zaviazal svojich veriacich k ich zachovávaniu. Jeho súdna moc bola v 2.-3. stor. obmedzená len na náboženské otázky. Od r. 313 však biskup musel riešiť aj svetské súdne záležitosti, a to zhruba do r. 400. Potom opäť prevládla náboženská agenda.

V staroveku slúžil biskup doživotne na tom istom mieste, čo sa chápalo ako „manželstvo s diecézou“. Prechod do nej diecézy nazval Atanáž (+373) „cudzoložstvom“. Neskôr sa však tento zväzok uvoľňoval a prechod biskupa do inej diecézy znamenal povýšenie.

V dôsledku formálneho rozdelenia apoštolskej služby na „posvätnú a správčovskú“, povstali nové teologické otázky. Hieronym (+420) sa domnieval, že: - hierarchicky je biskup a kňaz na tej istej úrovni; - biskup a kňaz majú to isté apoštolské nástupníctvo; - cirkevné právo zmenilo kolegiálne vedenie Cirkvi (biskupi – kňazi) na monarchické vedenie jedného biskupa (por. *Epistula* 14, 8; 52, 7). Aj niektorí veľkí scholastici (Peter Lombardský +1164, Alexander Halský +1245, Albert Veľký +1280, Bonaventúra +1274 a spočiatku aj Tomáš Akvinský +1274) učili, že episkopát je len svätenina, lebo nepridáva žiadnu zvláštnu moc nad Eucharistiou. To však nie je celkom pravda, pretože biskup má riadnu moc udeliť konsekračnú moc druhým. Iní scholastici, napr. Durand z Mende (+1296) a Ján Duns Scot (+1308) tvrdili, že episkopát je sviatosť.

Tridentský koncil (1545-1563) v tejto otázke nezaujal definitívne stanovisko, ale zdôraznil: - hierarchia má božský pôvod; - hierarchický poriadok (biskup, kňaz, diakon); - právny poriadok (pápež, episkopát).

Prvý vatikánsky koncil (1869-1870) učil, že biskup má z Božieho ustanovenia vlastnú a riadnu moc vo svojej diecéze. Toto tvrdenie nebolo proti pápežskému primátu; potvrdzovalo ho.

Druhý vatikánsky koncil (1962-1965) v konštitúcii *Lumen gentium* završil náuku Prvého vatikánskeho koncilu o biskupoch. Koncil učil – odvolávajúc sa na *Písmo*, Tradíciu a liturgickú prax – že **biskupskou vysviackou sa udeľuje plnosť orda** (por. *Lumen gentium* 21). Zároveň poukázal na **kolegiálny ráz episkopátu** ako na pokračovanie apoštolského zboru. „Biskupi, ktorí sú nástupcovia apoštolov, sú spolu so svojou hlavou, rímskym pápežom – a nikdy nie bez tejto hlavy – nositeľmi najvyššej a plnej moci nad celou Cirkvou“ (por. *Lumen gentium* 22). Každý biskup má dvojakú zodpovednosť za dobro Cirkvi všeobecnej i miestnej.

„Kolégium“ biskupov treba chápať v zmysle zjavenia, lebo nie je bežným „súhrnom“ všetkých biskupov. Ono pred-jestvovalo pred biskupmi (Dvanásť s Petrom). Ak by pápež zomrel (či nebol schopný vykonávať svoju službu), kolégium nezaniká, lebo neopustilo jednotu viery, lásky a Eucharistie. Na základe tejto jednoty si vyvolí novú hlavu ako viditeľný a konštitutívny prvok svojho kolégia (Michael Schmaus, +1994).

Praktickým výrazom biskupskej kolegiality a spolupráce sú biskupské konferencie (na národnej či regionálnej úrovni) a biskupská synoda (na svetovej úrovni) ako poradný zbor pápeža.

Hoci jednotliví biskupi nemajú dar vernosti Kristovej pravde (neomylnosti) a sú rozptýlení po celom svete, ak sú spojení zväzkom spoločenstva medzi sebou a s Petrovým nástupcom, ak sa pri podávaní svojho autentického výkladu zhodujú vo veciach viery a mravov na nejakom výroku ako definitívne záväzkom, neomylné predkladajú Kristovo učenie (por. *Lumen gentium* 25).

Dekrét *Christus Dominus* (11) učil, že diecézny biskup je pod autoritou najvyššieho veľkňaza vlastným, riadnym a bezprostredným pastierom svojich ovečiek, ktoré pasie v mene Pánom. Jeho najvynikajúcejšia z prvoradých úloh je ohlasovanie evanjelia (por. *Christus Dominus*

12). Tak, ako sa v Kristovom živote prejavovala trojičná dimenzia, tak sa musí prejavovať aj v konaní biskupa: Otec – autorita, Syn – učiteľ, Duch – život (por. *Pastores gregis* 7).

Slávenia, ktoré najviac zviditeľňujú osobitný charakter biskupskej služby ako plnosti kňazstva, sú vysluhovanie sviatosti birmovania, vysviacky a Eucharistie, napr. na Zelený štvrtok (por. *Pastores gregis* 33).

Kňazská služba (úrad) a moc

Kňaz (gr. presbyter - starší) je spolupracovník biskupa. Pomenovanie „kňaz“ nie je novozákonné. Kvôli novosti Ježišovho kňazstva sa výraz „kňaz“ v apoštolskej Cirkvi nepoužíval, nahradilo ho slovo „starší“. Až keď pominulo nebezpečenstvo zámeny so starozákonným kňazstvom, asi okolo r. 200, začal sa v Cirkvi používať výraz kňaz.

Ježiš Kristus je jediný kňaz – naveky (*Hebr 5, 6*). Jeho činnosťou bolo završené a zrušené každé predchádzajúce kňazstvo (biblické i nebiblické). Novozákonní **kňazi participujú na Kristovom kňazstve. Služba presbyterov vznikla redukciou apoštolskej služby** (moci) a predstavuje aktualizovanie Kristovho kňazstva.

Koncil učil, že kňazi nemajú najvyšší stupeň kňazstva a vo vykonávaní svojej moci závisia od biskupov, s ktorými sú spojení v kňazskej dôstojnosti. Kňazi sú vysvätení podľa vzoru večného Kňaza (por. *Hebr 5, 1n*), aby hlásali evanjelium, spravovali veriach a slávilí Boží kult ako praví kňazi (por. *Lumen gentium* 28). Keď koncil učil o úlohách kňazov, urobil paralelu s úlohami biskupov. Kňazi teda majú v primeranom stupni (prvý stupeň kňazstva) podobné úlohy ako biskupi. A diecézne presbytérium je analógiou biskupského kolégia (Michael Schmaus, +1994). Kňazi tvoria so svojím biskupom jediné presbytérium, keď vo farských spoločenstvách vyslovene sprítomňujú biskupa (por. *KKC* 1567).

Kňaz pomazaním Ducha Svätého sa stáva podobným Kristovi-kňazovi, takže má moc konať v zastúpení Krista – Hlavy (*Presbyterorum ordinis* 2). Pre túto zvláštnu účasť na Ježišovom poslaní kňaz nikdy nemôže byť naplno zaradený do svetského spoločenského života (Michael Schmaus, +1994).

Sviatostná **kňazská služba** v Cirkvi (vykonávaná v Kristovom mene) **má aj osobnú povahu** (kňaz je osobne povoláný, osobne vysvätený, konajúci v osobe Krista) **a zároveň aj kolegiálnu formu** (por. *KKC* 879). Kolegiálna forma kňazskej služby je odbleskom trojičného spoločenstva a spoločenstva diecézneho presbytéria pod vedením svojho biskupa (por. *KKC* 877).

Dvojdimenziálna apoštolská služba sa musí prejavovať aj v kňazskom živote. Horizontálny rozmer je nutný, je však odôvodnený iba vtedy, keď pramení z vertikálneho rozmeru. Preto dekrét *Presbyterorum ordinis* (12) zdôraznil osobnú svätosť kňaza: „Svätosť kňazov má zasa veľký vplyv na úspešnosť ich služby; lebo hoci Božia milosť môže uskutočniť dielo spásy aj prostredníctvom nehodných služobníkov, Boh spravidla radšej zjavuje svoje obdivuhodné činy cez tých, ktorí sú pozornejší na podnety a vedenie Ducha Svätého, ktorí pre svoje intímne spojenie s Kristom a svätosť života môžu povedať s Apoštolom: Už nežijem ja, ale vo mne žije Kristus.“

Diakonská služba (úrad) a moc

Služba diakona (gr. diakonos - služobník) vznikla v apoštolských časoch. Diakoni, ustanovení vkladáním rúk (por. *Sk* 6, 1-6), mohli vykonávať všetky činnosti služobníka, pre ktoré sa nevyžadovala kňazská vysviacka. Diakoni spravovali materiálne dobrá, vyučovali a krstili, ako Štefan (por. *Sk* 6) a Filip (por. *Sk* 8). Neskôr posluhovali pri liturgii, kde čítali Evanjelium (okolo r. 400), rozdávali sväté prijímanie, žehnali manželstvám a krstili.

Diakoni sú hierarchicky nižšie ako kňazi. Tí diakoni, ktorí mali na starosti diecézne financie a dobročinnosť, mali však oveľa väčší vplyv na miestnu Cirkev ako kňazi. Preto vznikol aj titul arcidiakon. V 4. a 5. stor. sa arcidiakon často stával nástupcom ordinára, prijímajúc hneď biskupské svätenie, čo niekde vyvolávalo nevôľu.

Diakonát bol na počiatku celoživotným stavom. Kandidátov bolo treba vyskúšať (por. *1 Tim 3, 8n*). Prvý, kto prešiel všetky stupne vysviacky, bol pápež Kornélius (251-253). Postupné prijímanie jednotlivých stupňov vysviacky sa etablovalo v 4. stor. Benátska synoda v r. 1091 (*DH 703*) potvrdila posvätný charakter diakonátu.

Druhý vatikánsky koncil obnovil diakonát ako **celoživotný stav** a potvrdil, že diakon ako pomocník biskupa a kňazov je **vysvätený na službu**: „Na nižšom hierarchickom stupni stoja diakoni, na ktorých sa vkladajú ruky nie na kňazstvo, ale na službu. Diakoni, venujúc sa charitatívnym a administratívnym povinnostiam, nech sú pamätliví slov blaženého Polykarpa: Milosrdní, pracovití, postupujúci podľa pravdy Pána, ktorý sa stal sluhom všetkých“ (por. *Epistula ad Philippenses 5, 2; Lumen gentium 29*). Diakon teda nemá účasť na služobnom kňazstve (por. *KKC 1547*).

Diakona robí diakonom stav služby (gr. diakonia - služba) medzi Kristom a ľuďmi, por. Hypolit Rímsky (+235), *Traditio apostolica 8*. Vysviacka udeľuje diakonovi trvalú schopnosť, aby bratská Ježišova služba pokračovala v praktickom živote. Ježišova služba je charakterom, bez ktorého by Cirkev stratila svoju tvár.

Dvojdimenziálna apoštolská služba sa musí prejavovať aj u diakona. Diakonská služba je len vtedy životaschopná, ak má vertikálny rozmer (otvorenosť pre Ježiša) i horizontálny rozmer (otvorenosť pre človeka).

Formy diakonátu

K obnoveniu trvalého diakonátu viedli tri dôvody (por. *Lumen gentium 29*): - obohatiť Cirkev úlohami diakonskej služby; - posilniť milosťou vysviacky tých, ktorí diakonské služby vykonávajú; - pomôcť diakonmi tam, kde nie je dostatok kňazov.

V Katolíckej cirkvi existujú tri formy diakonátu:

- dočasný diakon (kandidát presbyterátu);
- trvalý slobodný diakon;
- trvalý ženatý diakon.

Počet trvalých diakonov vo svete rýchlo stúpa (v r. 2010 ich bolo cca 40 tis.).

Demokracia a hierarchia – hierarchia a demokracia

Riešenie otázky „demokracie“ v Cirkvi je možné len pri plnom rešpektovaní jej špecifického božsko-ľudského charakteru. Správne je rozlíšiť to, čo v Cirkvi podlieha zmenám od toho, čo je stále (božské). Veci podliehajúce zmenám (viac-menej ľudské) treba vhodne „demokratizovať“, lebo to súvisí s rozvojom spoločnosti.

Dnes v Cirkvi existujú na všetkých úrovniach poradné orgány (rady). Najvyšším z nich je konzistórium – poradný zbor pápeža pozostávajúci z kardinálov. Zbor má tri klasické druhy zasadania (tri konzistória): - riadne súkromné (tvoria ho kardináli z Ríma); - riadne verejné (kardináli z celého sveta – uvedenie nových kardinálov); - mimoriadne (kardináli z celého sveta – prerokovanie mimoriadnych záležitostí).

Ďalší poradný zbor pápeža je biskupská synoda. Synoda je praktickým výrazom biskupskej kolegiality i spolupráce svetového episkopátu. Synodu založil pápež Pavol VI. v r. 1965 (motu proprio *Apostolica sollicitudo*). Činnosť synody je periodická; pracuje v troch spôsoboch zasadania: - riadnom (všeobecnom) zasadaní (spravidla raz za tri roky); - mimoriadnom (rieši aktuálne neodkladné záležitosti); - zvláštnom (rieši problémy nejakej miestnej cirkvi).

Cirkev otvára svoje brány a stáva sa domovom všetkým – ponechajúc im ich vlastnú kultúru a tradíciu, pokiaľ neprotirečia evanjeliu (por. *Redemptoris missio 24-25*). Tento proces sa volá inkulturácia evanjelia.

„Robotníckí kňazi“

Hnutie robotníckych kňazov vzniklo koncom štyridsiatych rokov 20. stor. vo Francúzsku. Malo vznešený a náročný cieľ – robiť apoštolát v kontakte so svetom práce. Mnohí z kňazov však nekriticky prijímali komunizmus a vyzývali do boja proti kapitalistickému vykorisťovaniu. Radikalizácia a časté odpady kňazov vyvolávali veľké znepokojenie, preto pápež Pius XII. (1939-1958) v r. 1953 toto hnutie zakázal.

Apoštolát kňazov v továrňach nemal veľký úspech a stál vysokú cenu. Ukázalo sa, že je lepšie pripraviť a viesť laikov k takémuto apoštolátu (Ivo Císař, +2005).

Pápežský primát – primát rímskeho biskupa

Primát rímskeho biskupa má biblický základ a súvisí s úradom Dvanástich – por. *Sk* 1, 13: „Peter je jeden z Dvanástich“ a *Sk* 2, 14: „Peter s Jedenástimi“. Peter sa zo všetkých apoštolov najčastejšie spomína v *Novom zákone* (195 krát); ako druhý sa najčastejšie spomína Ján (len 29 krát). Prvý i Druhý vatikánsky koncil učili, že z úlohy biskupov vyplýva úloha Petra (por. *DH* 3050n, konštit. *Lumen gentium* 25).

Všetky dôležité oblasti vzniku textov *Nového zákona* (židokresťanská, antiochijská, pavlovská a rímska) svedčia o Petrovom primáte (Jozef Ratzinger, František Jirsa, +2006). Takáto jednota svedectiev je vysvetliteľná len pôvodom od Ježiša. Petrov primát nebol zúžený len na miestnu, či osobnú tradíciu, ale mal univerzálny význam.

Prísľub primátu

Mt 16, 18-19: „Ty si Peter, a na tejto skale postavím svoju Cirkev a pekelné brány ju nepremôžu. Tebe dám kľúče od nebeského kráľovstva. Čo zviažeš na zemi, bude zviazané aj v nebi, čo rozviažeš na zemi, bude rozviazané aj v nebi.“ Exegéza: Matúš vo svojom evanjeliu opísal, ako Ježiš založil nebeské kráľovstvo (por. *Iz* 22, 20-22; kráľ Ezechiáš dal moc Eliakimovi). Ježiš dal Šimonovi nové meno a postavil ho na čelo Cirkvi; **obraz kľúčov** znamená učiť a držať disciplínu, je to symbol úradu a primátu; **obraz skaly** poukazuje na stabilitu a trvácnosť Cirkvi.

Lk 22, 31-32: „Šimon, Šimon, hľa, satan si vás vyžiadal, aby vás preosial ako pšenicu. Ale ja som prosil za teba, aby neochabla tvoja viera. A ty, až sa raz obrátiš, posilňuj svojich bratov.“ Exegéza: Lukáš porovnáva účinky útokov satana na Judáša a Petra. Účinná modlitba Ježiša zachraňuje Petra pred osudom, ktorý stretol Judáša (por. *Sk* 1, 15-19). Peter je reprezentantom všetkých, ktorí budú preosiati ako pšenica satanom (por. *Am* 9, 9). Tento fragment tvorí prameň útechy pre Cirkev, veď jej Pán má moc, aby ju vyslobodil z moci satana. Mnoho príkladov ako Peter utvrdzuje veriacich, možno nájsť v *Skutkoch apoštolov* (1-11). Lukáš ukazuje, že **moc Petra vyplýva zo slov Ježiša**.

Odvzdanie primátu

Jn 21, 15-17: „Pas moje baránky... Pas moje ovce... Pas moje ovce.“ Exegéza: Za trojitým opakovaním týchto slov sa skrýva orientálny právny zvyk: formula, ktorou sa udeľovalo nejaké právo, bola trikrát vyslovená pred svedkami, a tak nadobudla absolútnu platnosť. Peter na brehu Genezaretského jazera dostal slávnostnou formou právo absolútnej platnosti. Rozlíšením (baránky, ovce) bola zosilnená všeobecnosť jeho moci.

Dodatočné argumenty

Lk 22, 31-32: „Šimon, Šimon, hľa, satan si vás vyžiadal, aby vás preosial ako pšenicu. Ale ja som prosil za teba, aby neochabla tvoja viera. A ty, až sa raz obrátiš, posilňuj svojich bratov.“

1 Kor 15, 3-7 – Peter - Kefas je prvý svedok Kristovho vzkriesenia. Pavol nepreložil „Kefas“, lebo toto meno pokladal za nemeniteľné dedičstvo.

Gal 1, 18 – Pavol cestoval do Jeruzalema za Petrom a ostal u neho pätnásť dní.

Gal 2, 11-14 – Pavol pokarhal Petra, lebo Peter veľa znamenal.

Mt 19, 4; Mk 3, 16-19; Lk 6, 14-16; Sk 1, 3 – Peter je prvý v zozname apoštolov.

Mk 9, 2; Mk 14, 33; Mk 5, 37 – Peter mal zvláštne postavenie v kruhu Dvanástich i vo vybranej trojici.

Matúš odhalil napätie medzi Božím darom a vlastnou silou Petra, čím predstihol drámu pápežských dejín až do konca sveta. Pápežstvo je z Božej sily základom Cirkvi a zároveň niektorí pápeži z ľudskej slabosti sú pohoršením pre Cirkev.

Náuka o Petrovom nástupníctve v Ríme sa nenachádza priamo v *Novom zákone*, lebo knihy zákona nehovoria o poapoštolskej dobe, ani neodpovedajú na historické otázky. Ale v tých spisoch, ktoré vznikli medzi prvou a druhou kresťanskou generáciou (*Skutky apoštolov* a pastoračné listy), má Petrovo nástupníctvo konkrétnu podobu – slovo je viazané na svedka! Svedok je zárukou správneho výkladu slova. Apoštolská tradícia dala tomuto vnútornému spojeniu „osoba + slovo“ formu – **vkładanie rúk**.

Tradícia

Centrami evanjelizácie sa stali sídla apoštolov; medzi nimi vynikal Rím vďaka mučeníckej smrti sv. Petra a Pavla. V r. 1951 objavili archeológovia v Ríme, pod bazilikou sv. Petra na tzv. Červenom múre, grécky grafit: Petros eni, čo znamená: Peter je dnu. Podľa pravidiel archeologického výskumu meno mučeníka in situ (na mieste hrobu) zaručuje jeho pravosť (Ľubomír Majtán). K svedectvám o Petrovom primáte patria viaceré historické udalosti a písomnosti.

Historické udalosti

Pápež Klement Rímsky (+101) napísal Korinťanom asi r. 96 (po smrti krutého cisára Domiciána, +96; za života Jána apoštola) grécky list (bol stáročia čítaný; svedectvo Hieronyma, +420). Niektorí ľudia v korintskej Cirkvi sa postavili proti predstaveným a vyhнали ich. Cirkev sa rozdrobila na viaceré skupiny, ktoré stáli proti sebe, a tým rástol zmätok. Pápež svojou autoritou urobil v Korinte poriadok: „Keby niektorí neposlúchli napomenutie, prednesené našimi ústami, nech si uvedomia, že sa rúčia do nemalej záhuby. My však na tom žiadnu vinu neponesieme“ (*List Korinťanom* 59, 1-2).

Polykarp (+156), biskup Smyrny (ustanovený Jánom apoštolom), v r. 155 navštívil Rím, aby s pápežom Anicétom (155-167) rokoval o čase slávenia Veľkej noci. Polykarp sa pridržiaval zvyku kvartodecimanského (14. Nisan) podľa tradície Jána apoštola. Na Západe sa Veľká noc slávila vždy v nedeľu po 14. Nisane. Polykarp s pápežom Anicétom nenašli riešenie. Polykarp bol totiž v otázkach liturgie tolerantný, ale v otázkach viery bol nekompromisný. Krátko po návrate z Ríma bol odsúdený na smrť. Irenej bol jeho žiak (Ladislav Ostrák).

Cyprián (+258), biskup Kartága, sa opieral o mienku maloázijských biskupov a krst heretikov považoval za neplatný. Toto rozhodnutie potvrdili aj tri synody v Kartágu v r. 255-256, ktorým Cyprián predsedal. Ale pápež Štefan I. (254-257) s tým nesúhlasil a odvolával sa na rímsku prax, ktorá uznávala krst heretikov, ak bol vyslúžený v mene Najsvätejšej Trojice. Cyprián pápežovo rozhodnutie prijal: „(Štefan I.) zakázal krstiť navrátených heretikov... a prikázal nevovádzať nič nové (okrem pokánia)“ (*Epistula* 74, 2).

Na koncile v Chalcedóne (r. 451), kde takmer všetci účastníci pochádzali z východu, bol odhlasovaný 28. článok (že carihradský patriarcha má rovnakú hodnosť a privilégia ako rímsky patriarcha), ale pápež Lev I. (440-461) tento článok neuznal. Preto nikdy nenadobudol platnosť (František Vnuk).

Písomné svedectvá

Okolo r. 200 napísal Tertulián (+224) najvýznamnejší polemický spis *De praescriptione haereticorum*, v ktorom (hlava 22) právnickým spôsobom obhajuje Petrovu právomoc (Mt 16).

Ignác Antiochijský (+117): „Ignác, nazývaný aj Teoforos, Cirkvi, ktorá našla milosrdenstvo vo veľkomyselnosti najvyššieho Otca a jeho jediného Syna Ježiša Krista, Cirkvi, ktorá predsedá krajine Rimanov, ktorá je hodná Boha, hodná úcty..., ktorá predsedá láske“ (*List Rimanom – Úvod*).

Irenej (+202): „S uvedenou Cirkvou (v Ríme), ktorá prevyšuje všetky iné vznešenosťou svojho apoštolského pôvodu, sa musí zhodnúť celá Cirkev, teda všetci veriaci na celom svete, pretože v nej bola vždy zachovávaná tradícia zdedená po apoštoloch“ (*Adversus haereses* III, 3, 2).

Hieronym (+420): „Ako prvého nenasledujem nikoho okrem samého Krista, a preto chcem ostať v cirkevnom spoločenstve s tebou, t.j. so Stolicou Petrovou. Viem, že na tejto skale je založená Cirkev“ (*Epistula* 15, 2).

Ambróz (+397): „Kde je Peter, tam je Cirkev“ (*Enarrationes in XII psalmos* 40, 30).

Pápež Siricius (384-399): „V Kristovi cez Petra dostal začiatok i apoštolát i biskupstvo“ (*Epistula* 5, 1).

Augustín (+430): „Boh položil na Stolicu jednoty (Apoštolská stolica) náuku pravdy... Odtiaľ prišla odpoveď. Spor je ukončený. Nech tiež skončí aj blud“ (*Sermo* 131). Z tohto listu vznikla múdra teologická zásada: Roma locuta – causa finita.

Filip, pápežský legát na Efezskom koncile, dňa 11.7.431: „Nikto nespochybňuje a celý svet vie, že svätý Peter, hlava a knieža apoštolov, stĺp viery a základ Katolíckej cirkvi, dostal od nášho Pána Ježiša Krista, Spasiteľa ľudstva a Vykupiteľa, kľúče od kráľovstva a moc odpustenia i zadržania hriechov. On doteraz a navždy vo svojich nástupcoch žije a spravuje sudcovskú moc.“

Rímsky primát, uznanie Ríma za najvyššiu apoštolskú autoritu, je starší ako kánon *Nového zákona*. Vďaka primátu vznikol aj kánon (2.-4. stor.), ktorý mal dve kritériá: apoštolský pôvod a uznanie Ríma (Jozef Ratzinger).

Rozumová úvaha

Teologický termín „primát“ je vlastný katolíkom. Pochádza z lat. primus - prvý a znamená prvenstvo i právomoc. Tak, ako štátu nestačí, že má ústavu a ducha zakladateľa, ale musí mať aj vládu, parlament a najvyšší súd – aby ústava bola správne interpretovaná a napĺňaná – tak aj Cirkev potrebuje viditeľnú autoritu. *Nový zákon* ako celok poukazuje na to, že primát pochádza od Krista a je podstatným prvkom jednoty Cirkvi.

Pápežský primát nie je „mimo“ alebo „vedľa“ Cirkvi. Služba primátu je cirkevná, je „v Cirkvi“; a tak, vždy, keď sa vykonáva, koná sa v službe spoločenstva. Tomáš Akvinský (+1274) učil, že pápež má zaručiť pravosť učenia, to je jeho úloha, por. *Theologická summa* II-2-1., 1, 10.

Viera v pápežský primát vyzrievala v dialektickom zápase so synodálnym (kolegiálnym) prvkom cirkevného zriadenia (Michael Schmaus, +1994).

Spoločná medzinárodná komisia pre teologický dialóg medzi Rímskokatolíckou a Pravoslávnu cirkvou už ukončila spor o primát. Dňa 13.10.2007 bol podpísaný tzv. *Ravenna Document*, v ktorom sa rímskemu biskupovi jednoznačne priznáva primát medzi patriarchami, por. RD 41-43 (František Vnuk).

Magistérium

Dogma: „Biskup Ríma je nástupcom svätého Petra, prvým Kristovým zástupcom. Je viditeľnou hlavou celej Cirkvi a otcom i učiteľom všetkých kresťanov.“

Por. Mt 16, 17-18; Lk 22, 31-32; Jn 21, 15-17; Prvý vatikánsky koncil, r. 1870, DH 3055, 3058; por. Florentský koncil, r. 1439, DH 1307; *Lumen gentium* 18.

Kristus priamo a bezprostredne (nie cez spoločenstvo veriacich) vybral Petra, ktorému odovzdal najvyššiu moc vo svojej Cirkvi. Táto moc nebola osobným privilegiom Petra a nebola nijako ohraničená; táto moc tvorí – podobne ako apoštolát – konštitutívny prvok Cirkvi v inštitúcii primátu služby. **Pápežský primát má tri významy:**

- a) **primát cti;** kvôli nejakej osobnej vlastnosti, napr. vek; nemá skutočné právomoci;
- b) **primát vedenia;** moc viesť podľa skôr ustanovených zásad; „čestný predseda“;
- c) **primát moci;** plná moc viesť spoločenstvo aj tvorbou zákonov.

Pápežský primát je v podstate i spôsobe iný, ako moc v ľudských spoločnostiach; nie je to ani koordinácia, ani (čestné) predsedníctvo, ani monarchia politického typu. Pápež je podriadený Božiemu slovu a katolíckej viere, a tak je garantom poslušnosti Cirkvi – „sluha sluhov“. Nerozhoduje ľubovoľne, ale dáva hlas vôli Pána, ktorá sa zjavuje vo *Svätom písme* žitom a vysvetľovanom Tradíciou (Kongregácia pre náuku viery, r. 1998).

Pápež nestráca svoj úrad aktom zosadenia, ale tým, že sa natrvalo stal neschopným vykonávať ho (pre duševnú chorobu, pre herézu). Pápež sa sám môže zrieknuť svojho úradu (napr. Celestín V., v r.1294; Benedikt XVI. v r. 2013).

Plný význam a zmysel primátu moci možno pochopiť v rámci eucharistickej ekleziológie. Primát má svoje korene vo sviatostnosti Cirkvi (Michael Schmaus, +1994).

Dogma: „Keď biskup Ríma hovorí ex cathedra, je neomylný.“

Por. *Mt* 16, 19; *Lk* 22, 31-32; Prvý vatikánsky koncil, r. 1870, *DH* 3074, 3075; por. *Lumen gentium* 25. Dogma o pápežskej neomylnosti (vernosti Kristovej pravde) bola iniciovaná a prijatá aktivitou veriacich – „zdola“ (František Halas).

Výraz „ex cathedra“ obsahuje štyri podmienky:

1. vykonáva úrad ako najvyššia apoštolská autorita;
2. určuje náuku, ktorá sa týka viery alebo mravov;
3. zaväzuje celú Cirkev;
4. zaväzuje Cirkev definitívnym spôsobom.

Dar vernosti Kristovej pravde (neomylnosti; úradná charizma) spĺňa dvojakú úlohu:

- pozitívnu: správne vysvetľuje depozit viery;
- negatívnu: zavrhuje to, čo je bludné.

Primát (pápežstvo) – nástroj jednoty

Pápežstvo je nástrojom, ochranou a symbolom cirkevnej jednoty (por. *Jn* 21, 15-19). Preto pápežstvo súvisí s Eucharistiou. Pravé cirkevné spoločenstvo totiž vyžaduje jednotu komunity sústredenej na Eucharistiu. Biskup buduje jednotu partikulárnej cirkvi i jednotu s pápežom. Biskup zaisťuje, že vertikálna i horizontálna dimenzia spoločenstva nie sú oddelené (Jozef Ratzinger).

Slovo pápež (gr. pappas - otec) spočiatku označovalo každého duchovného otca, najmä biskupa. Od polovice 5. stor. gr. „pápež“ ostalo rezervované len rímskemu biskupovi; ostatní boli titulovaní lat. „pater“.

Pápežská jurisdikčná moc je služba jednote Cirkvi v evanjeliovej slobode (Walter Kasper). Nemožno poprieť, že Katolícka cirkev vďaka primátu má takú silu a stabilitu, ako žiadna iná cirkev. V r. 2000 bolo na svete vyše 700 reformovaných (kalvínskych) cirkví. Roztrieštenosť protestantských denominácií naznačuje, že „čosi“ popiera Pánovu výzvu „aby všetci boli jedno“ (*Jn* 17, 20-21) a nie je v poriadku.

Primát rímskeho biskupa

Spojenie primátu s katedrou rímskeho biskupa mohlo pochádzať od samého Krista (osobné zjavenie Petrovi); mohlo pochádzať z rozhodnutia Dvanástich; mohlo pochádzať z rozhodnutia samého Petra (aj keby nikdy nebol v Ríme). Avšak nepopierateľný fakt existujúceho spojenia sa

najlepšie odôvodňuje z toho, že Peter apoštoloval v Ríme pred svojou smrťou (Česlav Stanislav Bartník). Túto historickú skutočnosť dosvedčujú dejiny aj archeológia (Viliam Judák).

Prechod primátu z Petra na jeho nástupcov – rímskych biskupov – je doložené aj rímskym sebavedomím (primátu) aj akceptovaním tohto vedomia celou Cirkvou (do 5. stor.). Až rozdelením Rímskej ríše (cisár Theodosius, r. 395) a vznikom „Nového Ríma – Konštantínopolu“ (r. 381) sa začal meniť postoj k pápežovi. Zmenu teologického pohľadu urýchlili a prehĺbili aj vzájomné historické krivdy (František Sočufka).

Pápežský primát a kolégium biskupov

Pápež nie je absolutistický monarcha; on počúva Krista; on udržuje povedomie, že je tu ten, kto zaručí aj nezávislosť od politických síl aj dynamickú integráciu mnohostrannosti. On túži toto povedomie ešte viac rozvinúť, aby zodpovedalo Pánovej vôli a potrebám čias; on zosobňuje celok (Benedikt XVI.).

Katolícku cirkev spravuje Petrov nástupca a biskupi v spoločenstve s ním, por. *KKC* 816. Kolégium biskupov by nebolo úplné, keby na jeho čele nestál Peter, por. dekrét *Unitatis redintegratio* 3; *Lumen gentium* 22.

Pápež Pavol VI. (1963-1978) dňa 14.9.1964 vyhlásil: „Práve tak, ako vy, ctihodní bratia v biskupskej službe, roztrúsení po celom svete, aby ste uskutočňovali a ukazovali pravú všeobecnosť Cirkvi, potrebujete centrum, princíp jednoty vo viere a v spoločenstve, ktoré nachádzate v tejto Petrovej katedre, tak aj ja potrebujem vás, aby ste boli so mnou úzko spojení a tak mohla Apoštolská stolica vždy odrážať svoju krásu a ľudský a historický význam, a teda, aby sa jej viera harmonicky zachovala, aby si svoje povinnosti plnila prikladným spôsobom a aby jej v ťažkých chvíľach bola poskytnutá útecha.“

Vykonávanie primátu – výzva k aktualizácii

Pápež Ján Pavol II. (1978-2005) dňa 2.12.1996 vyzval odborníkov, aby hľadali, v akej podobe má byť (ešte lepšie) vykonávaný pápežský primát.

Výzva neznamena, že primát treba „potichu odpratáť“, alebo „scivilizovať“ (iure humano).

Výzva znamená, že katolíci sú pripravení nanovo vidieť pápežský primát a čakajú na vanutie Ducha Svätého, aby dokázali opustiť to, čo je na tomto úrade zastarané a pritom nezrušili to, čo je Boží dar. Výzva znamená, že opustenie čisto jurisdikčného charakteru úradu (primátu) a obnovenie jeho sakramentálneho charakteru vytvorilo nový teologický priestor, v ktorom sa nachádza aj eucharistická ekleziológia.

Do nového priestoru zapadá návrh oddeliť dva nadregionálne pápežské úrady – apoštolský úrad Petrovho nástupcu a prímasa celej Cirkvi od administratívneho úradu patriarchu Západu. Prijatá jednotu s pápežom, by potom neznamenal mať jednotnú správu. S podstatou pápežského primátu je autonómia patriarchátov zlučiteľná; podstatnejšia je eucharistická jednota ako jurisdikcia (Jozef Ratzinger).

Kritika a význam primátu

Uskutočňovanie primátu bolo vždy spojené s rizikom a kritikou, por. *Lk* 22, 31-32; *Mt* 11, 12; *Lk* 16, 16. Avšak „Boha treba viac poslúchať ako ľudí“ (*Sk* 5, 29). Preto pápež neraz musí zniesť očierňovania (Raymund Schwager, +2004), že je „inkvizitorský prenasledovateľ“, „diktátor“, „rímsky imperialista“..., „no múdrosť ospravedlňuje jej skutky“ (*Mt* 11, 19).

Historická autenticita perikopy *Mt* 16, 13-20 nemôže byť jednoducho úplne preukázaná, ale ani vyvrátená, pretože chýba pochybnosť, že Ježiš nezamýšľal a nezaložil mesiášsku komunitu, t.j. Cirkev a nehovoril o jej stálosti a nedal Petrovi úlohu vodcu v tejto komunite (Jozef Jančovič).

Vysoko oceňovaným skutkom pápeža pre dobro celého ľudstva bolo riešenie Kubánskej krízy Jánom XXIII. (1958-1963). Kubánska kríza bola najväčší medzinárodný konflikt medzi býva-

lým Sovietskym zväzom a USA (svetu hrozila atómová vojna). V r. 1962 ZSSR rozmiestnil na Kube jadrové rakety. Mali ochrániť Kubu pred útokom z USA a zároveň mali vyvážiť umiestnenie atómových rakiet v Turecku. Kríza začala 16.10.1962, keď Američania rakety odhalili a skončila sa 28.10.1962, keď ZSSR rozhodol, že raketové základne na Kube zruší. Ján XXIII. sprostredkoval zmierenie medzi Johnom F. Kennedym (+1963) a Nikitom S. Chruščovom (+1971), čo rozhodujúcim spôsobom prispelo k prekonaniu krízy (Otto Hermann Pesch).

Konciliarizmus

Konciliarizmus (z lat. conciliare - spájať, zlučovať) alebo konciliárna teória je mienka, že všeobecný koncil je najvyššou a poslednou inštanciou v Cirkvi, a to nezávislou od pápeža (Dušan Argaláš). Konciliárnu teóriu vytvárali najmä Marsilius z Padovy (+1342), Wiliam Ockham (+1347), Konrad von Gelnhausen (+1390) a Dietrich von Niem (+1418). Priestor k jej nástupu vytvorilo smutné obdobie dvojpápežstva (r. 1378-1409/1417) a trojpápežstva (r. 1409-1417).

Hoci konciliárne idey pomohli r. 1417 vyriešiť núdzový stav v Cirkvi, (mimoriadne okolnosti – mimoriadne riešenie), nikdy neboli oficiálne odobrené, lebo odporujú hierarchickému usporiadaniu Cirkvi. Kristova Cirkev je budovaná „zhora“. Bodku za konciliarizmom dali až Prvý (1869-1870) a Druhý vatikánsky koncil (1962-1965), keď predložili náuku o pápežskom primáte a o biskupskom kolégiu (por. *DH* 3074, 3075; *Lumen gentium* 22).

Výkon pápežského primátu má dvojdimenzionálny rámec – jednota episkopátu a pápežská služba tejto jednote. Tak boli prekonané teórie: - febronianizmus (Justín Febronius, +1790; popieranie pápežskej jurisdikcie); - galikanizmus (*Pragmatická sankcia*, r. 1438; autonómia francúzskej Cirkvi); - jozefinizmus (kancelár Wenzel von Kaunitz, +1794; monarcha je „trinástym apoštolom“; cisár Jozef II. Habsburský, +1790; zasahovanie svetskej moci do cirkevných záležitostí); - diarchia (4. stor.; najvyššiu moc v Cirkvi majú patriarchovia – Rím a Konštantínopol); - pentarchia (Teodor Studyta, +826; najvyššiu moc v Cirkvi majú patriarchovia – Rím, Konštantínopol, Antiochia, Alexandria, Jeruzalem); - ultramontanizmus (17.-18. stor.; preexponovanie pápežskej moci).

Pápežská voľba

Pápežská voľba prešla pestrým historickým vývojom: aklamácia ľudu, potvrdenie aklamácie byzantským cisárom (od r. 536 do r. 769), voľba synody (od r. 431), voľba kardinálov (od r. 1059, prísnejšie od r. 1179), konkláve (od r. 1270; z lat. cum clave - na kľúč) – no vždy bola ponímaná ako spoločné dielo božskej a ľudskej dimenzie Cirkvi (sviatostná štruktúra).

Podľa biblickej tradície (por. *Sk* 6, 3: „Preto si, bratia, vyhlíadnite spomedzi seba...“), sa v Cirkvi prirodzene zaužívalo vyvolenie (rímskeho) biskupa.

Celibát klerikov

Boh – Láska (*1 Jn* 4, 16) – vlieva svoju lásku do ľudských srdc (por. *Rim* 5, 5), aby ľudia mohli milovať nadovšetko Boha a potom blížneho. Ježiš prejavoval lásku tak, že obetoval svoj život. Preto je obeta života najvyšší dôkaz lásky (por. *Jn* 15, 13). Veriaci stále hľadajú dar, ktorý by ponúkli Bohu. Darom je aj dokonalá čistota (por. *Mt* 19, 12); láska žije z čistoty (Štefan Janega, +2006).

Základné pojmy

Čistota ako duchovná kvalita je bezhriechosť – súlad s požiadavkami Boha (por. *KKC* 2518). Každý kresťan je povolaný k čistote, lebo si obliekol Krista (por. *Gal* 3, 27) vzor každej čistoty. Každý má viesť čistý život podľa svojho osobitného životného stavu (*KKC* 2348).

Čistota – v užšom zmysle slova – ako morálna čnosť je bezhriešnosť v sexuálnej oblasti.

Celibát (z lat. caelebs - bez ženy) je v latinskej Cirkvi forma čistoty vysvätenej osoby, čiže dokonalá sexuálna zdržanlivosť; dobrovoľné zrieknutie sa sexuálnych aktivít.

Panenstvo je pevná vôľa navždy sa zrieknuť sexuálnej aktivity v nikdy neporušenom subjekte – muž či žena.

Hanblivosť – vo vzťahu k čistote – je obranná reakcia človeka pred ohrozením ľudskej dôstojnosti (por. *KKC* 2524); hanblivosť chráni intimitu osoby.

Cudnosť je nábožensky motivovaná a vyformovaná hanblivosť; cudnosť je integrálnou súčasťou čnosti miernosti (*KKC* 2521).

Sväté písmo

V *Starom zákone* sa ukázalo, že „byť kňazom“, znamená vydávať špeciálne svedectvo o Bohu. Áronov rod kňazov, z kmeňa Lévi, nedostal zem (*Nm* 18, 20n), lebo Boh sa stal jeho dedičným podielom.

Stav celibátu má základ v príklade Pána Ježiša a v jeho náuke o evanjeliovej rade čistoty pre nebeské kráľovstvo.

Jn 15, 12: „Toto je moje prikázanie: Aby ste sa navzájom milovali, ako som ja miloval vás.“

Lk 18, 28-30: „Peter vravel: Pozri, my sme opustili, čo sme mali, a išli sme za tebou. On im povedal: Veru, hovorím vám: Niet nikoho, kto pre Božie kráľovstvo opustí dom alebo ženu, alebo bratov, alebo rodičov, alebo deti, aby nedostal oveľa viac v tomto čase a v budúcom veku večný život.“ Exegéza: Hieronym (+420) v diele *Adversus Jovinianum* napísal, že apoštoli žili v zdržanlivosti, a tak realizovali ideál, ktorý im predstavil Ježiš.

Mt 19, 10-12: „Sú ľudia neschopní manželstva, pretože sa takí narodili zo života matky, iných takými urobili ľudia a iní sa takými urobili sami pre nebeské kráľovstvo. Kto to môže pochopiť, nech pochopí.“ Exegéza: Gr. chorein - chápať, odvážiť sa, rozhodnúť sa. Pavol VI. (1963-1978), *Kňazský celibát*, r. 1967, vysvetlil, že „chorein“ znamená, že aj človek musí byť aktívny a nemôže na dar len pasívne čakať. Celibát nie je len otázkou daru, ale aj rozhodnutia človeka.

I Kor 12, 31: „Usilujte sa o vyššie dary milosti.“ Por. *I Kor* 7, 25n; *Flp* 2, 14-15. Exegéza: Pavol apoštol vyzýval kresťanov k svedectvu. Verne žitý celibát je silným svedectvom pre svet.

Rané misionárske hnutie, označované ako „Ježišovo hnutie“ uprednostňovalo ideál asketického celibátu, por. *Lk* 18, 29-30; *Mk* 10, 29-30. Prví Ježišovi učeníci boli putujúcimi charizmatikmi – kazateľmi. Pre Božie kráľovstvo sa vzdali majetku i rodiny.

Usmernenia Pavla apoštola – „Biskup musí byť bez úhony, muž jednej ženy...“ (*I Tim* 3, 2); „Diakoni nech sú muži jednej ženy...“ (*I Tim* 3, 12); „Chcel by som, aby boli všetci ľudia tak, ako som ja (čiže slobodný); lenže každý má svoj vlastný dar od Boha: jeden tak, druhý inak“ (*I Kor* 7, 7) – vedú k osobnej zrelosti vysvätených, či už v manželstve (kde sa prejaví zdržanlivosťou od manželského obcovania) alebo (ešte lepšie) v panenstve.

Tradícia

Celibát vysvätených služobníkov bol v Cirkvi od počiatku vo veľkej úcte, hoci nebol uzákonený. V prvých stor. zdržanlivý život klerikov po prijatí vysviacky – diakonskej, kňazskej, biskupskej – predchádzal celibát; od 5. stor. sa zdržanlivosť vyžadovala aj od subdiakonov (Jozef Nádaszký). Na Západe sa ženatí a „osvedčení“ muži vysviacali – hoci v stále menšom počte – až do 12. stor.

Tertulián (+224) s obdivom písal o veľkom počte tých vysvätených, ktorí nastúpili cestu zdržanlivosti (*De exhortatione castitatis*, c. 13). Euzébius Cezarejský (+338) učil, že je vhodné aby tí, čo prijali duchovný úrad, žili v zdržanlivosti (*Demonstratio evangelica I*, 100, 9).

Epifanius zo Salamíny (+403): „Svätá Cirkev rešpektuje dôstojnosť kňazského stavu natoľko, že nepripúšťa k diakonátu, kňazstvu či episkopátu a dokonca ani k subdiakonátu nikoho, kto zotr-

váva v manželstve a plodí deti. Prijme iba toho, kto – ak bol ženatý – vzdal sa ženy alebo ovdovel“ (*Panarion* 59, 4).

Hieronym (+420): „K zachovaniu čistoty viacej pomáha útek, ako otvorený boj. Ja preto utiekám, aby som nebol porazený“ (*Contra Vigilantium* 16). „Útek“ vysvetlil ako vyhýbanie sa hriechnej príležitosti a predovšetkým ako pozdvihnutie mysle k Bohu.

Augustín (+430): „Panenstvo samé o sebe nie je úctyhodné, úctu si zaslúži Bohu zasvätené panenstvo... a my nechválime panny ako také, ale ako Bohu zasvätené v zbožnej zdržanlivosti“ (*De sancta virginitate* VIII, 11).

Gregor Veľký (+604): „Hoci teraz niet prenasledovania, aj táto pokojná doba má svoje mučenie; i keď nedávame krk pod železné ostriem, predsa duchovným mečom usmrcujeme telesné žiadosti“ (*Homilia in Evangelium* 3, 4).

Historický vývoj zákonodarstva

Celibát nepovstal zo zákona, ale z viery a z duchovného inštinktu veriacich. Keď upadala viera, zanedbával sa aj celibát, lebo je to najťažší ľudský záväzok (Štefan Janega, +2006). Dokazujú to najmä obdobia: 4.-5. stor. s množstvom pokrstených; 8.-11. stor. boj o investitúru, simónia; 14.-15. stor. nepotizmus, odkladanie reforiem, protestantizmus; 18. stor. Francúzska revolúcia; 20. stor. bojovný ateizmus, konzumizmus. Ľudská slabosť bola pri celibáte vždy problémom (a aj bude), ale vidieť v nej argument proti celibátu má rovnakú logiku, ako vidieť v cudzoložstve argument proti manželstvu (Jiří Skoblík).

Prvý písomný zákon o kňazskom celibáte vydala Elvírska synoda v Španielsku (asi r. 306). História práva však bezpečne učí, že nešlo o nový zákon, ale o reakciu na nezachovávanie dobre známeho záväzku (Jozef Nádaský).

Nicejský snem, r. 325, potvrdil celibátny zákon z Elvíru.

Za pápeža Sirícia (384-398) dostala celibátna disciplína presnejšiu a trvalú formu.

Pápež Lev I. Veľký (440-461) zaviazal k celibátu aj subdiakonov.

Agathská synoda, r. 506, vylúčila (exkomunikovala) z cirkevnej obce každého, kto zotrval v manželskom styku aj po vysviacke.

Pápeži – Lev IX. (1049-1054), Mikuláš II. (1058-1061), Alexander II. (1061-1073), Gregor VII. (1073-1085) – zakázali veriacim účasť na svätej omši kňaza, ktorý porušoval zdržanlivosť. Veriaci sa stali strážcom celibátu svojho kňaza. V tomto období v Miláne vzniklo hnutie „Patavia“ (chudáci, žobráci) za podporu celibátu. Iniciovali ho diakoni Ariald a Arnulf. Hnutie podporili aj veľké osobnosti, napr. Gregor VII. a kard. Peter Damiani (+1072). Rozvoju celibátu (teoreticky i prakticky) napomáhala aj clunská hnutie (volá sa aj gregoriánske). Pri jeho zrode stál opát Odo (+942) a trvalo dvesto rokov.

Prvý lateránsky snem, v r. 1123, stanovil, že manželstvá duchovných sú neplatné. Vtedy sa svätili už len neženatí muži.

Druhý lateránsky snem, v r. 1139, stanovil, že celibát – podľa cirkevného zákona – patrí ku kňazskému stavu.

Tridentský koncil (1545-1564) oslobodil kandidátov nižších svätení od celibátu; avšak zákon zdržanlivosti pre vyššie svätenia bezvýhradne potvrdil.

Na Druhom vatikánskom koncile (1962-1965) sa o celibáte hovorilo viackrát, čo odzrkadľujú viaceré dokumenty – *Presbyterorum ordinis* (16), *Lumen gentium* (42), *Optatam totius* (10): Kňazský celibát je znamením lásky a duchovnej plodnosti.

Po Druhom vatikánskom koncile (r. 1971) žiadali niektorí európski biskupi, aby celibát nebol spojený s kňazstvom. Biskupi tretieho sveta, najmä africkí, však boli za zachovanie spojenia kňazstva a celibátu.

Celibát (popri zdržanlivosti ženatých klerikov) bol známy a praktizovaný aj na Východe, kde celibátni mníši tvorili najväčšiu vrstvu klerikov. Na Východe od 6. stor. začal rozdielny vývoj

celibátnej disciplíny (k uvoľneniu). Ovplyvnili to: oslabenie viery pre kristologické spory, väčšia separácia partikulárnych cirkví, absencia „centra“ (samostatné patriarcháty) a imperiálne zákony cisárov (Jozef Nádaský).

Rozumová úvaha

Cirkev chápe celibát (či zdržanlivosť manžela – klerika) ako zrieknutie sa toho, čo je ľudsky najnormálnejšie a najdôležitejšie – rodina, deti, manželské dopĺňanie sa – a to z lásky k Bohu a k ľuďom. Celibátom možno: - Boha hodnovernejšie dosvedčiť svetu; nielen slovom, ale aj formou svojho života (znak existencie Boha); - celkom postaviť svoju existenciu na jedinú Božiu kartu (znak lásky). Celibát je anticipáciou budúceho a úplného „byť s Kristom“ (Benedikt XVI.).

Cirkvi ide najmä o teologicky (kristologicky a apoštolsky) motivovaný celibát, o životný štýl zodpovedajúci službe (Jiří Skoblík). Celibát nie je a priori motivovaný mravne, akoby sexuálny život kňaza „pošpinil“; alebo pragmaticky, ako celibát „ušetril čas“ pre službu iným.

Celibát predstavuje jednu z foriem duchovného otcovstva: „Celibátom kňaz nielenže nestráca povinnosť otcovstva, ale si ju predlžuje do nekonečna; neplodí totiž potomstvo pre pominuteľný pozemský život, ale pre život večný, nebeský“ (*Menti nostrae* I).

Magistérium

Istá náuka: „Celibát je znakom nového života – s nerozdeleným srdcom sa zasvätiť Pánovi a jeho veciam.“

Por. *Mt* 19, 10n; *I Kor* 7, 25n; *KKC* 1579; *Lumen gentium* 42; kán. 277 § 1 *CIC*.

Základom panenstva pre Božie kráľovstvo (duchovným, teologickým, praktickým) je osobný príklad Ježiša (*Sacra virginitas* I.). Celibát je „pre Boha“, preto celibát stojí a padá s vierou (Matka Tereza, +1997).

Celibát – ľudská prirodzenosť a nadprirodzenosť

Ľudská prirodzenosť je pohlavná a keď sa zachová náležitý poriadok, tak sexuálny život je dobrý, normálny a prirodzený (*Gn* 1, 28; 2, 18; *KKC* 902, 1604-1605; *Gaudium et spes* 48).

Celibát teda nie je prirodzený, celibát je nadprirodzený (Henry Boulad), a preto: - možno ho poznať (uznať, pochopiť) len vo viere; - možno ho žiť len z milosti. Dozrievanie v evanjeliovej čistote – v celibáte – je celoživotný dynamický proces.

Kresťanská zdržanlivosť (celibát, panenstvo) sa podstatne odlišuje od východných ideálov panenstva. V ázijskej náuke ide o potlačenie pohlavnej túžby (nirvána – zničenie všetkých túžob). V kresťanstve ide o presmerovanie túžby na vyššie veci – na Boha (Božie Kráľovstvo, Cirkev, blížni).

Celibátnik preto žije „túžbou“ po Bohu, a to v takých rozmeroch, ktoré mu dá len (neraz ťažké a bolestné) zrieknutie sa možného manželského života. To však neznamená, že Boh – ako protislužbu – tak vyplní ľudské srdce, že nebude po manželstve túžiť. Túžba po manželstve bude prázdnotou – avšak tým aj prehĺbením túžby a vytvorením priestoru pre Boha (Henry Boulad).

Celibát – evanjeliová rada a sľub

Celibát je formou prežívania evanjeliovej rady čistoty. Tradičné rozlišovanie medzi Božími prikázaniami a evanjeliovými radami sa zakladá na vzťahu k láske: prikázania odstraňujú to, čo je nezlučiteľné s láskou; evanjeliové rady odstraňujú to, čo by mohlo prekážať rozvoju lásky (por. *KKC* 1973; *Theologická summa* II-1., 100, 2). Evanjeliová rada predstavuje vyššiu dokonalosť. Kristus odovzdal svojim nasledovníkom tri (hlavné) rady – chudobu, čistotu a poslušnosť.

Celibát je aj sľub, ktorý Cirkev žiada už od klerika (okrem trvalého diakona). Sľub je uvážený a slobodný záväzok daný Bohu vzťahujúci sa na nejaké dobro. Splnením svojich sľubov člo-

vek dáva Bohu to, čo mu sľúbil a zasvätil (*KKC* 2102). Sľub sa musí splniť na základe čnosti nábožnosti (kán. 1191 § 1 *CIC*).

Celibát – Boží dar (charizma) a cirkevný príkaz

Celibát je aj osobitný Boží dar a je aj cirkevný príkaz. Preto Cirkev vyberá kandidátov vysviacky spomedzi veriacich mužov, ktorí chcú a žijú v celibáte (por. *KKC* 1579). Aj duchovné povolanie je Boží dar – avšak dar pre Cirkev, a nie pre súkromnú osobu. Na žiaden dar si nemožno robiť nárok!

Latinská Cirkev, usilujúc sa čo najlepšie pochopiť Božie zjavenie, tieto dva dary legitímne spája (správkynia Božích tajomstiev; por. *I Kor* 4, 1) a celibát prikazuje (kán. 277 *CIC*). Celibát je jedným z kritérií služobného povolania. Dôvodom celibátu je „nerozdeliť srdce“, a tak sa ľahšie pripodobniť Kristovi v láske a poslužiť jeho Cirkvi.

Človek s rozdeleným srdcom (por. *I Kor* 7, 4; *Lk* 14, 26) je taký, ktorý buduje vzťahy s viacerými (osobami, vecami). V bežnom živote je to normálne, ale vo vzťahu k Bohu musí byť Boh prvý a sám v najvyššej dimenzii vzťahov. Preto „rozdelené srdce“ je nežiaducou náboženskou situáciou. Pravdaže aj v manželstve sa dá žiť s nerozdeleným srdcom; a naopak aj v celibáte možno mať rozdelené srdce. Avšak Cirkev usudzuje, že v celibáte je to ľahšie. Aj v tomto zmysle je celibát darom – chce obdarovať človeka tým, že mu niečo uľahčuje (Jiří Skoblík).

Celibát a životný štýl

Zasvätený človek nie je automaticky uchránený od pokušení (vnútorných, vonkajších). K celibátu sa človek musí formovať, nielen vychovávať. Výchova totiž pomáha realizovať to, čo v človeku je. Formovať je viac, lebo formácia napomáha nadobudnúť konkrétny životný štýl (Giuseppe Brondino, Mauro Marasca). Aby zasvätený človek obstál, musí svoj životný štýl prispôbiť svojmu zasväteniu. Duchovní otcovia odporúčajú:

- Zdravý duchovný život; pokorná modlitba, denné rozjímanie, pravidelné prijímanie sviatostí (najmä duchovné prežívanie svätej omše); veľkodušnosť, motivácia a jej aktualizovanie.
- Dôverné kňazské priateľstvo; vedieť sa zdôveriť, priznať sa k chybe, pokorne prosiť o pomoc.
- Životný poriadok; sociálne vzťahy, rovnováha aktivity a duchovna, „v zdravom tele – zdravý duch“, vhodný relax; radosť zo zasvätenia – z čistoty a z panenstva.
- Neriskovať; aj tu platí zásada „in fuga salus“; nepodceňovať nevinné počiatky nedovoleného vzťahu; čistota začína v myšlienkach (Tihamér Tóth, +1931); nezakladať si na vlastných silách (*Perfectae caritatis* 12).

Duchovní otcovia hovoria, že neha a blízkosť, ktorú potrebuje každý človek je (má byť) v prípade zasvätenej osoby žitá v duchu „Dominus vobiscum“; väčšiu blízkosť ako Ježiš Kristus mi nemôže dať žiadne stvorenie (Gertrud Ressayier).

Kto sa nestará o charizmu, ktorú mu Boh daroval (*2 Tim* 1, 6-7; *I Sol* 5, 19), môže o ňu prísť (Michael Schmaus, +1994).

„Otvorenie sa“ daru celibátu

Celibátny spôsob života je vzácna charizma, o ktorú musí celá Cirkev i jednotliviec pokorne prosiť, por. enc. Pavla VI. (1963-1978) *Kňazský celibát* 45 a 99, r. 1967. Potrebné celibátne zmýšľanie treba neustále živiť (najmä duchovným životom) a denne potvrdzovať.

Dispozícia pre dar celibátu (i pre iné charizmy) sa pestuje a nadobúda týmito postojmi:

1. Je to krásne, (por. *Ž* 103, 2) – lebo Pán na mňa zhlíadol, lebo ma pozval po mene, lebo...
2. Je to užitočné, (por. *I Kor* 12, 4; *Rim* 6, 22), lebo som celkom k dispozícii Ježišovi, Božiemu kráľovstvu a Cirkvi, lebo...
3. Chcem to! (por. *Lk* 11, 9) – s radosťou a naozaj to chcem!

Pohrdavé a alibistické konštatovanie, „ja nemám takú charizmu“ (čo znamená zatvoriť sa pred Bohom), je istou urážkou štedro rozdávejúceho Boha – Darcu.

Význam celibátu

Zdržanlivosť pre Božie kráľovstvo je dôležitý zdroj duchovnej plodnosti vo svete (por. *Lumen gentium* 42), ved' prináša úžitok vo viacerých rovinách (Štefan Janega, +2006).

Osobný význam

Pripodobnenie sa Kristovi, najmä to „kňazské“, má rozmer obety. Dokonalá sexuálna zdržanlivosť je platformou pre špecifický rozmer obety. Pápež Gregor Veľký hovoril o takejto zdržanlivosti ako o nekrvavom mučeníctve (por. *Homilia in Evangelium* 3, 4). Celibát – ako prejav obeťtavej lásky – posilňuje vôľu, zvyšuje duchovnú horlivosť, pestuje charakter, rozvíja zmysel pre nadprirodzené veci, otvára Božiemu požehnaniu, umožňuje získavať zásluhy, prináša duchovný pokoj a hlbokú osobnú radosť.

Spoločenský význam

Celibát je v modernom svete výzvou; on umožňuje uplatňovať dokonalú lásku, vďaka ktorej sa celibátnici vo svojom účinkovaní stanú „všetkým pre všetkých“ (por. *Optatam totius* 10). Celibátnik je slobodnejší „pre iných“ (kán. 277 § 1 *CIC*), z čoho má svet úžitok. Vzorne žitý celibát je službou svetu, svedectvom viery i dobrým príkladom pre veriacich i neveriacich.

Ekleziologický význam

Celibát má ekleziologický charakter; ak by sa celibát stal súkromnou (dobrovoľnou) vecou, tento charakter by sa stratil (Jiří Skoblík). Celibát jedinečne umožňuje bezvýhradne slúžiť „novej rodine“ – Cirkvi. Cirkev potrebuje kňaza, ktorý je celkom oddaný Pánovi a človeku. Celibátny kňaz vo vysviacke „seba“ celkom odovzdal Bohu; „vyňal sa“ zo sféry bežného (manželského a rodinného) života; už je pre všetkých – je pre Cirkev!

Práve mladým ľuďom, ktorí majú idealizmus a chcú urobiť niečo pre celok, treba stále ukázať, že práve toto „vyvlastnenie zo všeobecného“ je „prevlastnením do vlastníctva celku“ a že to je najväčší spôsob, ako si navzájom slúžiť (Benedikt XVI.).

Eschatologický význam

Aktuálne zrieknutie sa dobrého „teraz a tu“, pre niečo budúce, má eschatologický rozmer. Dôsledné „zrieknutie sa“ pohlavného života poukazuje na to, čo príde napokon (parúzia) a (pro-rocky) ukazuje na to, čo príde v bližšej pozemskej budúcnosti. Láska žije z odriekania aj v manželskej forme; kto chce viesť zrelý ľudský život, tak sa zriekaniu nevyhne.

3. Charizmatická štruktúra Cirkvi

Prítomnosť Ducha Svätého v Cirkvi je dynamická. Duch „je“ a „koná“ v Cirkvi, z ktorej sa stáva Boží nástroj ohlasovania Evanjelia, posväcovania sveta a najvlastnejší priestor pre charizmy.

Náuku o charizmatickej štruktúre Cirkvi rozvinul Druhý vatikánsky koncil (1962-1965), por. *Lumen gentium* 4 a 12.

Charizma (z gr. charis - milosť, priazeň) je široký pojem:

- vo všeobecnosti to je každá milosť, ktorú Boh dáva;
- v užšom zmysle slova to je milosť pre dobro druhých; môže a nemusí byť viazaná na úrad;
- v najužšom zmysle slova to je špeciálne slobodné pôsobenie Ducha Svätého na veriaceho pre dobro druhých.

Sväté písmo

Oslávený Ježiš svojim nasledovníkom zoslal svojho Ducha (por. *Jn* 20, 22), zapojil ich do svojho poslania (por. *Lk* 10, 16) a ostáva s nimi až do skončenia sveta (por. *Mt* 28, 20).

Rim 8, 26: „Duch prichádza na pomoc našej slabosti, lebo nevieme ani to, za čo sa máme modliť, ako treba; a sám Duch sa prihovára za nás nevysloviteľnými vzdychmi.“

I Sol 4, 1. 3: „Prosíme a napomínáme vás v Pánu Ježišovi, aby ste čoraz viac rástli v tom, čo ste od nás prijali..., lebo to je Božia vôľa, vaše posvätenie.“

Lk 10, 16: „Kto vás počúva, mňa počúva, a kto vami pohŕda, mnou pohŕda. Kto však pohŕda mnou, pohŕda tým, ktorý ma poslal.“ Por. *Sk 5, 29; I Kor 9, 16.*

I Tim 3, 15: „Cirkev živého Boha je stĺp a opora pravdy.“ Por. *I Sol 4, 1. 3.*

Mt 28, 18-20: „Ježiš pristúpil k nim a povedal im: Daná mi je všetka moc na nebi i na zemi. Chodte teda, učte všetky národy a krstite ich v mene Otca i Syna, i Ducha Svätého a naučte ich zachovávať všetko, čo som vám prikázal. A hľa, ja som s vami po všetky dni až do skončenia sveta.“ Exegéza: Rozkaz „ísť a učiť“ (doslovne „robiť učeníkmi“) pripomínal činnosť rabínov, ale Dvanásti mali robiť učeníkov pre Ježiša – nie pre seba. Učeníci „sa stávajú Ježišovi“ – krstom a zachovávaním jeho prikázaní. Krst (ako prvá sviatosť) reprezentuje všetky sviatosti a Cirkev, v ktorej sa sviatosti vysluhujú. Slovo „národy“ možno tiež preložiť ako „pohania“. Izaiáš predpovedal, že Izrael bude svetlom pre pohanov (napr. *Iz 42, 6; 43, 10; 44, 8*). Židia vedeli, že iba Boh je všadeprítomný. Tvrdenie Ježiša, že bude s nimi navždy (por. *Iz 7, 14* – Emanuel), potvrdzuje jeho božstvo.

Tradícia

Z hlbokého kresťanského povedomia, že Pán Ježiš zoslaním Ducha Svätého naplnil a zavŕšil verejné Božie zjavenie, vyplývalo, že sa ho treba – s Božou pomocou – verne držať.

Didaché (c. r. 100): „Neprestupuj príkazy Pána; zachovaj, čo si prijal, nič nepridávajúc, nič neodnímajúc“ (IV, 13).

Barnabášov list (od neznámeho židovského autora po r. 135): „Zachovaj, čo si prijal; nič nepridávaj, nič neodnímaj“ (19, 1).

Irenej (+202): „Početní bratia v Cirkvi majú prorocké dary, hovoria rôznymi jazykmi a vďaka Duchu používajú tajomstvá ľudí na ich úžitok a skúmajú Božie mystérium“ (*Adversus haereses* V, 6, 1).

Origenes (+253): „Toto sú dve činnosti biskupa: učiť sa od Boha častým čítaním Svätého písma a meditáciou, a učiť ľud. Ale nech učí len veci, ktoré sa on sám naučil od Boha“ (*In Leviticum homilia* VI.).

Bazil Veľký (+379): „Skrze Ducha Svätého sa dáva navrátenie do raja, vstup do nebeského kráľovstva a návrat do stavu adoptovaných synov: dáva sa odvaha volať Boha svojím Otcom, umožňuje sa mať účasť na Kristovej milosti, volať sa synom svetla a mať podiel na večnej sláve“ (*De Spiritu Sancto* 15, 36).

Ambróz (+397): „Poznaj, že voda bez Ducha neočisťuje“ (*De mysteriis* 19).

Augustín (+430): „Duch Svätý učí od začiatku veriacich v miere, akou je kto schopný pochopiť duchovné veci; v ich srdciach roznečuje tým väčšiu túžbu poznávať, čím väčšími niekto pokročí v láske, vďaka ktorej miluje to, čo už pozná, a túži poznať to, čo ešte nevie“ (*Tractatus in Joannis Evangelium* 97, 1). „Vedzte teda, že máte Ducha Svätého, keď privolíte, aby vaše srdce priliplo úprimnou láskou k jednote“ (*Sermo* 269, 3-4).

Maxim Vyznávač (+662): „Svietnik, čiže svätá Cirkev, na vysokom vrchole pravého poznania podáva všetkým fakľu Božích právd“ (*Quaestiones* 63).

Ján Damaský (+750): „Zistili sme, že Duch Svätý sprevádza Slovo“ (*De fide orthodoxa* I, 7).

Rozumová úvaha

Cirkev je vonkajším prejavom oboch trinitárnych poslaní a konaní – aj Syna aj Ducha (por. *KKC* 738, 743). Hoci ide o dve božské osoby, obe navonok tvoria jeden subjekt činnosti, lebo Kris-

tus účinkuje v Duchu Svätom, v ktorom tvorí spolu aj s Otcom jedno jediné „my“ (por. *KKC* 79, 258, 259).

Tomáš Akvinský (+1274) nazval Ducha Svätého „srdcom Cirkvi“ (por. *Theologická summa* II-2-2., 183, 2, 3) a učil, že Duch Svätý sa vhodne volá „Dar“, lebo je (v čase) dávaný svetu a pôsobí vo svete, špeciálne v rozumných tvoroch (por. *Theologická summa* I., 38, 1). Spoločenstvo svätých (osôb a vecí, por. *KKC* 948), t.j. Cirkev, len v Duchu a s Duchom môže dobre plniť svoje nadprirodzené poslanie; tým je Cirkev pre svet nevyhnutne potrebná.

Uvažovať o charizmatickej štruktúre Cirkvi možno len v kontexte jej sviatostnej a hierarchickej štruktúry; t.j. v kontexte Božieho pôvodu Cirkvi a stálej prítomnosti božských osôb v Božom ľude. V tomto zmysle treba vidieť aj snahu Waltera Kaspera volať Cirkev sviatosťou Ducha Svätého. Izolované videnie charizmatickej štruktúry Cirkvi nie je ani biblické ani teologické.

Magistérium

Materiálna dogma: „Duch Svätý buduje, oživuje a posväcuje Cirkev.“

Por. *Jn* 14, 15-26; Nicejsko-carhradské vierovyznanie, 4. stor., *DH* 150; *KKC* 747, 1695.

Duch Svätý je dušou Cirkvi (jej bytia i konania). Duch účinkuje nielen cez ordinovaných služobníkov, ale cez všetkých členov Cirkvi, najmä cez tých, ktorí s ním ochotne spolupracujú. Dynamiku Božieho Ducha vidieť v Cirkvi od apoštolských čias až podnes.

Materiálna dogma: „Cirkev je matkou a učiteľkou duchovného života.“

Por. *1 Tim* 3, 15; enc. Jána XXIII. z r. 1961 *Mater et Magistra* 1; *Lumen gentium* 64; *KKC* 85, 181, 2032.

Boží Duch robí z Cirkvi matku a učiteľku; ona verne prijíma Božie slovo a jeho ohlasovaním i krstom rodí pre nový život deti počaté z Ducha a narodené z Boha. Dôkazom toho je armáda svätcov.

Charizma a úrad – úrad a charizma

V Cirkvi sa zviditeľňujú dve trinitárne poslania – vteleného Syna a neviditeľného Ducha (por. *KKC* 738, 743). Jedna Cirkev „je“ z dvojakej prítomnosti. Preto nie je správne stavať proti sebe Krista a Ducha; alebo cirkevnú inštitúciu a charizmy; alebo cirkevný úrad a vanutie Ducha. Charizmatický prvok v Cirkvi nie je proti vrozenému inštitucionálnemu prvku Cirkvi; veď oba prvky pochádzajú od toho istého Ducha Svätého. Oboje v podstate patrí k sebe a dopĺňa sa „na budovanie Kristovho tela“, por. *Ef* 4, 7-12.

Koncil pripomenul: „Je zrejmé, že posvätná Tradícia, *Sväté písmo* a Učiteľský úrad Cirkvi podľa múdreho Božieho rozhodnutia tak navzájom súvisia a sú spojené, že jedno bez druhého by neobstálo, a všetky spolu – každé svojím spôsobom – pôsobením jediného Ducha Svätého účinne prispievajú k spáse duší“ (*Dei verbum* 10).

Podstatná dvoj-prvkovosť Cirkvi – charizma a úrad – kladie pred kresťanov neľahkú úlohu vytvárať a mať vždy také inštitucionálne formy, ktoré najlepšie napomáhajú odovzdávaniu viery v neustále sa meniacich podmienkach (Bogdan Pelc).

Cirkev ako spoločná osoba je tá, ktorá žije vieru a učí, čo je jadrom viery. V praxi to vyžaduje pokoru a trepezlivosť. Jediným syntetickým spojením úradu a charizmy je dar pápežskej vernosti Kristovej pravde (dar neomylnosti).

Účinky charizmatického pôsobenia

Pôsobenie Ducha Svätého (charizmatická štruktúra Cirkvi) sa prejavuje najmä:

1. V každodennom živote veriacich. Duch v nich vzbudzuje ochotu vedome svedčiť o Kristovi. Tak sa buduje „sensus fidei“ – cit pre vieru. Vďaka nemu sa veriaci, ako celok, nemôžu pomýliť vo veciach viery a mravov (por. *Lumen gentium* 12). Ide o pasívne magistérium, o pasívnu účasť na dare vernosti Kristovej pravde (neomylnosti Cirkvi).

2. V mimoriadnych zásahoch Ducha (*1 Kor 11, 12*). Duch zasahuje slobodne. Charizmatici svedčia o Kristovi prekračujúc zvyčajné formy a sú prvkami nepokoja v Cirkvi – nepriateľmi samoľúbej a pohodlnej existencie. *KKC 800*: „Ten, kto dostáva charizmy, ale aj celá Cirkev, majú ich prijímať s vďačnosťou.“ *Lumen gentium 12*: „Úlohou hierarchie je mimoriadne dary posúdiť a usmerniť v správnom používaní.“
3. V ordinovaných. Každý ordinovaný (diakon, kňaz, biskup) k úradu dostáva sviatostnú moc. Úrady, založené Kristom, majú svoju skutočnú podobu i vnútornú silu od Ducha Svätého. Duch Svätý je zárukou jednoty úradného i neúradného (charizmatického) života Cirkvi. Tu zaujíma výnimočné miesto pápežská vernosť Kristovej pravde (neomylnosť).

Duch Svätý – Cirkev – Písmo

2 Tim 3, 16-17: „Celé Písmo je Bohom vnuknuté a užitočné na poučanie, na usvedčovanie, na nápravu a na výchovu v spravodlivosti, aby bol Boží človek dokonalý a pripravený na každé dobré dielo.“ Cirkev pokladá všetky knihy *Starého a Nového zákona* za posvätné, lebo majú za pôvodcu Boha; boli totiž napísané z vnuknutia Ducha Svätého, por. *KKC 105, DH 3006*. Božia inšpirácia (z lat. *inspirare* - vdýchnuť) bola aj vnuknutím aj vdýchnutím lásky.

Duch Svätý – Cirkev – Tradícia

Cirkevná Tradícia sa preto nazýva „živou“, lebo v nej „žije a koná“ Duch, por. *2 Sol 2, 15; Kol 3, 16*. Tradícia sa stáva nádobou, ktorá nielen obsahuje vzácny poklad zjavenia, ale ho stále „omladzuje“, por. *Dei verbum 8*. Ak by v Tradícii nebol Duch, tak by sa z nej stala mŕtva litera.

Duch Svätý – Cirkev – Magistérium

Sväté písmo, Tradícia a Magistérium spolu (por. *Sk 2, 42; Mt 16, 19*) – každé inak – mocou Ducha Svätého prispievajú k spásu duší, por. *Dei verbum 10*. Magistérium, ktoré slúži zachovaniu pravovernosti zjavenia, je neomylné mocou Ducha, por. *Donum veritatis 14*.

Duch Svätý – Cirkev – liturgia

Posvätná liturgia sprítomňuje Kristove tajomstvá spásy v aktuálnom čase a priestore (por. *Jn 17, 18; Mt 5, 44; 1 Kor 6, 20*). Predtým, ako viera v božstvo Ducha dozrela vo vierovyznaniach (4. stor.), už mala svoje miesto (od 1. stor.) v liturgii (krst, doxológie, epikléza pri konsekrácii).

V liturgii vystupuje a koná celá Trojica: - Otec ako prapôvod a cieľ; - Syn ako stred; - Duch Svätý ako stály sprítomňovateľ (por. *KKC 1091-1092*). Pôsobenie Ducha je v liturgii zjavnejšie, ako kdekoľvek inde, lebo on je dušou liturgie (por. *KKC 1112*).

Duch Svätý – Cirkev – sviatosti

Sviatosti zaujímajú v cirkevnej liturgii výnimočné miesto (por. *Lk 22, 19; Mt 28, 19; Jn 20, 19n*). Tak, ako je Duch dušou *Písma* (por. *KKC 105, DH 3006*) a liturgie (por. *KKC 1112*), tak je aj dušou sviatostí – Kristom ustanovených viditeľných znakov. Sviatosti sú nástroje, ktorými Duch šíri milosť Krista, ktorý je Hlavou, v Cirkvi, ktorá je Kristovým telom (por. *KKC 774, 1127*).

Duch Svätý – Cirkev – ekumenizmus

Koncil (1962-1965) predstavil jednotu Cirkvi (por. *Jn 11, 52*) ako dielo Ducha Svätého: „Boh nato poslal Ducha svojho Syna, Pána a Oživovateľa, aby bol pre celú Cirkev, ako aj pre jednotlivých a všetkých veriacich zhromažďujúcim a jednotiacim princípom v učení apoštolov, v spoločnom nažívaní, v lámaní chleba a modlitbách“ (*Lumen gentium 13*).

Koncil povzbudil katolíkov, „aby pochopili znamenie časov a horlivo sa zapojili do ekumenickej činnosti“ (*Unitatis redintegratio 4*). Zároveň poukázal na pravý koreň ekumenizmu: „Všetci veriaci nech pamätajú, že tým lepšie budú napomáhať, ba aj uskutočňovať jednotu

kresťanov, čím bezúhonnejšie sa usilujú žiť podľa evanjelia. Lebo čím užšie budú spojení s Otcom, Slovom a Duchom Svätým, tým ľahšie a dôvernejšie budú môcť prehľbovať bratské vzťahy“ (*Unitatis redintegratio* 7).

Cirkev a kresťanský mystik

Mystik (mystička), gr. mystikos - tajuplný, je Bohom vyvolená osoba, ktorá je obdarovaná mystickou skúsenosťou (por. *KKC* 2014). Mystická skúsenosť je bezprostredné spojenie s Bohom (*unio mystica*) vďaka intenzívnemu vnútornému a asketickému životu. Mystickú skúsenosť môžu sprevádzať neobyčajné zjavy, napr. videnie, elevácia (vznášanie sa), extáza (krajné vytrženie), stigmatizácia (znamenia po zranení).

Na základe všeobecnej pôsobnosti Ducha Svätého v Cirkvi nemožno stavať mystika (mystikov) mimo veriace spoločenstvo alebo proti nemu (por. *KKC* 1119). Veď mystická skúsenosť má svoje privilegované miesto (častý zdroj) v cirkevnej bohoslužbe (liturgii) a jej normatívom je Božie slovo, ktoré sa uchováva a interpretuje v Cirkvi. Autentický kresťanský mystik vníma svoju skúsenosť ako súčasť celej sviatostnej ekonómie (Pavel Vojtěch Kohut).

Existuje podstatný vzťah „vzájomnej potrebnosti“ medzi Cirkvou a mystikom (mystikmi). Tak ako mystik potrebuje Cirkev, tak Cirkev potrebuje mystika (Giovanni Moiolì, +1984). Vzájomná potrebnosť má štyri základné dimenzie: - horlivá viera; - zmysel pre Boha i človeka; - spoločenie, cítěnie s Cirkvou (s mystikom); - symbolická reč (vyjadrovanie).

Kritériom „autenticity“ mystika je jeho činná láska k blížnemu (Tomáš Akvinský, +1274).

Charizma neomylnosti – charizma vernosti Kristovej pravde

Magistérium (lat. magister - učiteľ), učiteľský úrad Cirkvi, je úloha verne podávať Božie slovo. Kristus Pán dal túto úlohu Cirkvi; Duch Svätý k zvládnutiu tejto úlohy dáva Cirkvi charizmu vernosti, ktorá sa volá aj neomylnosť.

Výraz „neomylnosť“ pochádza zo scholastiky a rozšíril ho Tridentský koncil (16. stor.). Nakoľko je výraz negatívny a nejednoznačný, lepšie je používať výraz „vernosť“ – „vernosť Kristovej pravde“ (Michael Schmaus, +1994).

Znaky učiteľského úradu – magistéria

- Poslanie zhora (od Boha; nie z poverenia demokratickej väčšiny): „Ako mňa poslal Otec, aj ja posielam vás“ (*Jn* 20, 21).
- Autorita (oficiálne poverenie a osobné svedectvo): „Kto vás počúva, mňa počúva, a kto vami pohŕda, mnou pohŕda. Kto však pohŕda mnou, pohŕda tým, ktorý ma poslal“ (*Lk* 10, 16). „Keď som teda ja, Pán a Učiteľ, umyl nohy vám, aj vy si máte jeden druhému nohy umývať. Dal som vám príklad, aby ste aj vy robili, ako som ja urobil vám“ (*Jn* 13, 14-15).
- Potrebnosť (nevyhnutné pre spásu sveta): „Kto uverí a dá sa pokrstiť, bude spasený; ale kto neuverí, bude odsúdený“ (*Mk* 16, 16).
- Nadčasovosť (mimo prirodzenosť; poznanie presahujúce pozemské miery): „V tom čase Ježiš povedal: Zvelebujem Ťa, Otče, Pán neba i zeme, že si tieto veci skryl pred múdrymi a rozumnými a zjavil si ich maličkým“ (*Mt* 11, 25). „Ja som s vami po všetky dni až do skončenia sveta“ (*Mt* 28, 20).

Vykonávanie učiteľského úradu

Cirkev je nositeľkou učiteľského úradu (por. *Lumen gentium* 12 a 35), keď učí vieru a mravy (tzv. objekt úradu je poklad viery). Forma jej učenia je v podstate dvojaká:

- Riadne učenie – to býva dvojaké: riadne aktívne – bežné učenie pápeža, biskupov (oni sú autentickí učiteľia viery), kňazov, diakonov; následne laikov katechéto, rodičov... oficiálna a neoficiálna misia; riadne pasívne – sensus fidei všetkých veriacich; por. Pius IX. (1846-1878), r. 1863, *DH* 2879-2880; *Dei verbum* 8, *Lumen gentium* 12. Pri riadnom učení je zaangažovaná charizma vernosti (neomylnosti), ale nie úplne.
- Mimoriadne učenie (slávnostné) – býva dvojaké: vyhlásenie koncilovej definície (ekumenický koncil je ten, ktorý potvrdí alebo prijme pápež). Koncilové vyhlásenie musí spĺňať päť podmienok: - spoločná zhoda (predovšetkým morálna, nie matematická či fyzická; Josef Kubalík, +1993); - definitívna náuka; - zaväzuje celú Cirkev; - ide o vec viery alebo mravov; - schválenie pápežom. Ak nie je splnená nejaká podmienka (hoci len jedna) nejde o mimoriadne učenie koncilu, ale len o riadne učenie. Mimoriadne najvyššie – pápežské „ex cathedra“; por. kán. 337 *CIC*, *KKC* 884. Pápežské „ex cathedra“ musí spĺňať štyri podmienky: - pápež vystupuje ako hlava; - podáva definitívnu náuku; - podáva ju celej Cirkvi; - ide o vec viery alebo mravov (por. *Lumen gentium* 25). Ak nie je splnená nejaká podmienka (hoci len jedna) nejde o mimoriadne učenie pápeža, ale len o riadne učenie. Pri mimoriadnom učení – koncilu či pápeža – je úplne zaangažovaná charizma vernosti (neomylnosti).

Rešpektovanie učiteľského úradu a stupne istoty

Katolík je viazaný poslúchať učiteľský úrad (por. *Lk* 10, 16) vo veciach viery a mravov tzv. „poslušnosťou viery“; ona je základnou askézou (náboženským poriadkom) kresťana. Kresťanská askéza viery neslúži iba k dosiahnutiu duchovných či pozemských dobier. Kresťanskou askézou je dôverovať Bohu vo všetkom (súhlasí s jeho plánom so svetom, s ťažkosťami života, s akceptovaním smrti...). Kresťanskou askézou je podriadenie svojej vlastnej mienky Božej vôli.

Pravdy (vo veciach viery a mravov), ktoré ohlasuje Cirkev, nemajú rovnakú závažnosť ani záväznosť. Od r. 1998 (Ján Pavol II.; *Ad tuendam fidem*) sa delia na tri skupiny (podľa tzv. stupňa istoty; prvá skupina má najvyšší – „božský“ stupeň istoty):

1. Pravdy Bohom zjavené (dogmy);
2. Pravdy definitívne rozhodnuté (katolícke, cirkevné pravdy);
3. Pravdy definitívne nerozhodnuté (isté pravdy, pravé náuky).

Prvé dve skupiny právd (dogmy a definitívne pravdy) sú už definitívne, preto ich musia veriaci prijať poslušnosťou viery (por. *KKC* 891; *Lumen gentium* 25). Ony súvisia s Božím zjavením (por. *Dei verbum* 10). Ide o teologálnu a katolícku vieru (por. kán. 750 *CIC*).

Tretiu skupinu právd (nedefinitívne pravdy) musia veriaci prijať s nábožnou poslušnosťou ducha (por. *KKC* 892; por. kán. 753 *CIC*) alebo s nábožnou ochotou (por. *Lumen gentium* 25) alebo s nábožnou poslušnosťou rozumu a vôle (por. kán. 752 *CIC*), lebo aj tie sú hodnoverné.

Augustín (+430) dal príklad, ako rešpektovať magistérium, keď z jeho listu (por. *Sermo* 131) vznikla múdra teologická zásada: *Roma locuta – causa finita*.

Formy cirkevných vyjadrení

Formy, čiže spôsoby vieroučných vyjadrení, sú ovplyvnené relatívnosťou dejinného vývoja (čo sa týka času, miesta, slovnej formulácie), ale obsah vieroučných vyhlásení relatívnosti nepodlieha (Kongregácia pre náuku viery, r. 1973). Zmysel dogiem a definitívnych právd je istý a nemeniteľný. Spôsoby vyjadrenia sa môžu meniť; čo je obsahom viery, určuje Cirkev.

Počas stáročí sa zaužívali isté písomné formy, ktoré vyjadrujú dôležitosť najčastejších cirkevných vyjadrení.

Konštitúcia (z lat. *constitutio* - nariadenie) patrí k starobylým formám cirkevného vyjadrovania. Jej vzorom bol „výnos“ v Rímskej ríši. Konštitúcia obsahuje vážne rozhodnutia. Avšak podľa vzoru posledného koncilu nemusí nutne obsahovať kánony a anathemu (vylúčenie).

Encyklika (z gr. enkyklios - obiehajúci) je okružný list pápeža biskupom alebo všetkým veriacim. Zväčša pojednáva o vieroučných a mravoučných témach.

Dekrét (z lat. decretum - rozhodnutie) tiež predstavuje starobylú cirkevnoprávnu formu. Najčastejšie ide o pápežský dokument, či už zákon alebo disciplinárne nariadenie.

Deklarácia (z lat. declaratio - objasnenie, vyhlásenie) je pomerne nová forma vyjadrenia. Deklarácia vyjadruje stanovisko, postoj k nejakej veci.

Cirkev – Matka a Učiteľka

Cirkev, „stĺp a opora pravdy“, má dvojakú duchovnú úlohu: duchovne plodiť deti a vychovávať ich (najmä nábožensky), čiže – s materskou starostlivosťou viesť jednotlivcov i národy k Bohu; por. Ján XXIII. (1958-1963), r. 1961, enc. *Mater et Magistra* 1.

Viacere historické udalosti (napr. prípad Galilei) poučili Cirkev, aby striktno oddeľovala to, čo patrí do jej kompetencie od toho, čo patrí do kompetencie prírodných vied, hoci sa to niekedy dalo realizovať (pre úzke prepojenie moci) len veľmi ťažko. Viera a rozum sú ako dve krídla, ktorými sa ľudský duch povznáša ku kontemplácii o pravde (Ján Pavol II., *Fides et ratio*, oslovenie). Ak neprekračujú svoje kompetencie, vtedy si pomáhajú a dopĺňajú sa.

V r. 1965 pápež Pavol VI. (1963-1978) listom *Integrae servandae* zrušil cirkevný index (zoznam nevhodných kníh), ktorý slúžil veriacim ako prevencia na ochranu viery a mravov. Pritom odporučil, aby si prevenciu pred ohrozením duchovných hodnôt budoval každý veriaci vo svojom svedomí.

Cirkev aj na svetskom poli bola a ostáva veľmi užitočná:

- Cirkev vzala na seba utrpenia, vzdychy a túžby utláčaných – a stáročia sa stavia na obranu ich práv (*MM* 5).
- Cirkev vydláždila cestu modernej demokracii (Franz Oppenheimer, +1943).
- Cirkev buduje autoritu – úradnú i prirodzenú (Stanisław Dziwisz).
- Cirkev podporuje umenie (literatúra, maliarstvo, sochárstvo) a vedy (Anton Bagin, +1992).
- Cirkev zmraňuje národy úctou k zákonitosti a právam; a to pestovaním osobných a spoločenských čností (Lee Strobel).

Štyri znaky Cirkvi

Znak je výrazná charakteristická vlastnosť, črta. Starší výraz bol známka; lepší výraz je znak, (lat. signum – znak, znamenie), preto ho používa aj nový katechizmus, por. *KKC* 811. Znamka je viac vonkajšia; znak poukazuje viac dovnútra. Náuka o znakoch Cirkvi bola známa už v skorej patristike (Tertulián, +224; Cyprián, +258), čo potvrdil aj Carihradský koncil r. 381, *DH* 150. Svoj rozmach však prežila počas reformácie (16. stor.).

Kristova Cirkev má štyri podstatné znaky a všetky sú objektom viery (*Nicejsko – carihradské vierovyznanie*, r. 381). Znaky Cirkvi sú znakmi jej pravosti. Znaky sú nerozlučne spojené (*DH* 2888) a poznateľné a priori prostredníctvom viery; ich historické prejavy však možno zaregistrovať aj empiricky (*DH* 3013).

1. Cirkev je jedna

Z toho, že Cirkev je jedna (lat. *unicitas* - jednosť), vyplýva, že má byť aj jednotná (lat. *unitas* - jednota).

Sväté písmo

I Kor 12, 13: „Všetci sme v jednom Duchu pokrstení v jedno telo.“

Ef 4, 5: „Jeden je Pán, jedna viera, jeden krst.“ Por. *Rim* 16, 17-18; *I Kor* 1, 10.

Jn 17, 11: „Svätý Otče, zachovaj ich vo svojom mene, ktoré si ty dal mne, aby boli jedno ako my.“

Sk 4, 32: „Množstvo veriacich malo jedno srdce a jednu dušu.“ Por. *Mt* 12, 25; *Ef* 3, 6.

I Kor 10, 16-17: „Nie je kalich dobrorečenia, ktorému dobrorečíme, účasťou na Kristovej krvi?

A chlieb, ktorý lámeme, nie je účasťou na Kristovom tele? Keďže je jeden chlieb, my mnohí sme jedno telo, lebo všetci máme podiel na jednom chlebe.“ Exegéza: Cirkev dostala od Pána Eucharistiu ako ohnisko jednoty, ktoré starozákonný ľud nepoznal (Jozef Ratzinger).

Tradícia

Didaché (c. r. 100): „Ako ten lámaný chlieb bol rozosiaty po horách a zozbieraný sa stal niečím jedným, tak nech sa zbiera tvoja Cirkev z kraja zeme v jedno tvoje kráľovstvo“ (IX, 4).

Ignác Antiochijský (+117): „Vo vašom zhromaždení nech bude jeden Boh, jedna modlitba, jedna prosba, jedna nádej“ (*List Magnézanom* 1, 7). „Kto patrí Bohu a Ježišovi Kristovi – tí sú s biskupom. Kto sa kajúčne vráti do jednoty s Cirkvou a bude žiť podľa Ježiša Krista – tí budú patriť Bohu“ (*List Filadelfijčanom* 3, 2). „Slávte jednu Eucharistiu; pretože je iba jedno telo nášho Pána Ježiša Krista a iba jeden kalich k spojeniu s jeho krvou; je iba jeden oltár a jedno spoločenstvo...“ (*List Filadelfijčanom* 4, 1). „Je užitočné, aby ste žili v nepoškvrnenej jednote, a tak mali vždy účasť s Bohom“ (*List Efezanom* 4, 2).

Irenej (+202): „Preto aj Pán prisľúbil, že pošle Tešiteľa, ktorí nás pripraví pre Boha. Lebo ako zo suchej pšenice nemôže bez vody vzniknúť jedno cesto, ani jeden chlieb, tak sme sa ani my mnohí nemohli stať jedno v Kristovi Ježišovi bez vody z neba“ (por. *Adversus haereses* III, 17, 2).

„Preto sa spojili všetky jazyky a spievali Bohu hymnus, lebo Duch zjednotil vzdialené kmene a obetoval Otcovi prvotiny všetkých národov“ (*Adversus haereses* III, 17, 1).

Klement Alexandrijský (+c.215): „Aké podivuhodné tajomstvo. Je jeden Pán vesmíru, jedno Slovo vesmíru a tiež jeden Duch všade ten istý. Je tiež jedna panna, ktorá sa stala matkou a najradšej ju volám Cirkev“ (*Paedagogus* I, 6, 42).

Tertulián (+224): „Tam, kde sú títo traja, Otec, Syn a Duch Svätý, tam je i Cirkev, ktorá je telom týchto troch“ (*De baptismo* 6, 2, 11).

Cyprián (+258): „(Cirkev je) ľud zhromaždený jednotou Otca a Syna a Ducha Svätého“ (*De Dominica Oratione* 23). „Biskup žije vo svojej diecéze a diecéza žije vo svojom biskupovi“ (*Epistula* 64, 8).

Cyril Jeruzalemský (+386): „Cirkev je jedna a svätá... Je domom múdrosti a vedy, ako aj všelijakých čností“ (*Catechesis mystagogica* 18, 22-23).

Augustín (+430): „Ktokoľvek sa odtrhne od Katolíckej cirkvi, hoci by sa domnieval, že zbožne žije, už pre to jediné previnenie, že sa odštiepil od cirkevnej jednoty, nebude mať večný život“ (*Epistula* 152). „To, čím je v našom tele duša, tým istým je Duch Svätý v Kristovom tele – teda v Cirkvi“ (*Sermo* 187). „Nasleduje azda duša (človeka) amputovaný úd? Kým bol tento úd spojený s telom, žil; amputovaný však stráca život. Tak aj človek je kresťanom katolíkom, kým žije v tele; keď sa od neho oddelí, stáva sa heretikom a Duch Svätý nenasleduje amputovaný úd. Ak teda chcete žiť z Ducha Svätého, zachovajte sa v láske, milujte pravdu, túžte po jednote a dosiahnete večnosť“ (*Sermo* 267, 4).

Rozumová úvaha

Keď Pán Boh povoláva ľudí k spásu a keď si k tomu ako nástroj vybral Cirkev, táto Cirkev musí byť len jedna. Z Ježišovho konania je isté, že založil iba jednu Cirkev. Jedinosť Cirkvi je trojnásobne odôvodnená:

- 1) Cirkev je jedna svojím prameňom (Trojjediný Boh).
- 2) Cirkev je jedna svojím zakladateľom (Ježiš Kristus).
- 3) Cirkev je jedna svojou dušou (Duch Svätý).

Tomáš Akvinský (+1274) učil, že všetci veriaci (starozákonní i novo-zákonní) tvoria jednu Cirkev; starozákonní veriaci však inak – ako cez obraz a tieň (por. *Hebr* 8, 5; *Kol* 2, 17); pretože Kristus Pán je hlavou všetkých ľudí, por. *Theologická summa* III., 8, 3, 3.

Schizma, oddelenie sa od Cirkvi, je zvláštny hriech, lebo sa dotýka nielen veriaceho spoločenstva, ale aj Ducha a Hlavy Cirkvi, por. *Theologická summa* II-2-1., 39, 1.

Magistérium

Materiálna dogma: „Kristova Cirkev je jedna.“

Por. *I Kor* 10, 16-17; Carhradský koncil r. 381, *DH* 150; *Lumen gentium* 8, 13, 15.

Jedinosť Cirkvi sa javí ako rozmanitá, pretože:

- a) Cirkev do jediného Božieho ľudu spája rozličné kultúry a národy;
- b) štedrý Boh udeľuje rozličné dary.

Právoplatne existujú rôzne partikulárne Cirkvi (*Lumen gentium* 13). Rôznorodosť nie je v protiklade s jednotou, ak sa zachovávajú putá jednoty (*KKC* 815):

- 1) Vzájomná láska. Láska je zväzkom dokonalosti. Por. *Ef* 4, 2; *I Kor* 13, 13.
- 2) Spoločná viera. Por. *Ef* 4, 5.
- 3) Spoločná bohoslužba (najmä sviatosti). Por. *I Kor* 10, 17.
- 4) Apoštolské nástupníctvo. Por. *Jn* 21, 17; *Mt* 28, 18.

Duch Svätý a jednota Cirkvi

Duch Svätý – duša Cirkvi – pracuje na dosiahnutí jednoty Cirkvi dvoma spôsobmi:

- Na jednej strane pobáda Cirkev smerom von, aby zahrnula do svojej jednoty stále väčší počet ľudí z rôznych kategórií; je univerzálna, čo znamená – zjednocujúca (uni - versum).
- Na druhej strane pobáda Cirkev smerom dovnútra, aby upevňovala dosiahnutú jednotu.

Otázku prvenstva, čo je viac: jednotlivec či spoločenstvo, treba riešiť rovnovážne – ako sústredené kružnice. Jediniec Cirkvi sa stáva sám sebou službou spoločenstvu a spoločenstvo Cirkvi sa stáva Kristovým telom službou každej jednotlivej osobe.

Jeden Boh, jedna Cirkev a jedna stavba viery

S existenciou jedného pravého Boha a jeho jednej Cirkvi (*Sk* 4, 32) súvisí aj jedna stavba viery (*Ef* 4, 5). Dar viery sa schematicky zobrazuje ako šesťpodlažná stavba; čím vyššie poschodie, tým je kvalitnejšie (má viac z Božieho zjavenia; má vyššiu úroveň). Podlažia vysvetľujú rozdiely medzi rôznymi náboženstvami sveta (por. *Lumen gentium* 13-16). Postaviť náboženstvá sveta vedľa seba (prízemné domčeky) je veľkým nedorozumením (Edward Staniek).

Na prvom podlaží žijú všetci ľudia, ktorí veria, že Boh jestvuje (*Hebr* 11, 6). Sú veriaci (podľa prirodzenej viery), no nepoznajú zjavenie Boha – vyššie poschodia. Druhé podlažie majú k dispozícii vyznávači židovstva a v istej miere aj vyznávači islamu. Oni, ako veriaci v jedného Boha (starozákonné zjavenie), sú na svoju vieru hrdí, ale neberú na vedomie fakt plnosti Božieho zjavenia v Kristovi (*Hebr* 1, 1-2).

Protestantskí kresťania (ktorí prijali zjavenie sa Boha v Ježišovi Kristovi) majú k dispozícii aj tretie (bez apoštolského nástupníctva) i štvrté (s apoštolským nástupníctvom) podlažie; nemajú však všetky jeho sviatosti. Tí kresťania, ktorí uznávajú jestvovanie Cirkvi i všetky Kristove sviatos-

ti, majú k dispozícii piate podlažie (bez pápežského primátu) aj šieste – najvyššie – podlažie (s pápežským primátom). Katolíci majú k dispozícii celú stavbu zjavenej viery; majú najlepší výhľad; požívajú komfort Božieho zjavenia.

Správne poznanie celej stavby viery umožňuje rozhovor s tými, ktorí veria v Boha, lebo každé podlažie patrí do stavby a má svoj význam. Znalosť stavby pomáha aj katolíkom v prehĺbovaní vlastnej viery. Oni najviac dostali, oni najviac vlastnia a najviac budú zodpovední (por. *Lk* 12, 48). Katolíci žijú vo svete duchovného luxusu. Ten, kto objavil jeho dobro, položí aj život pre svoj dom, lebo mimo neho nedokáže žiť (por. *Jn* 13, 37 – Peter; *Flp* 1, 21 – Pavol).

Katolícka cirkev a ekumenizmus

Z viny ľudí je jednota Cirkvi ranená, a to najmä východnou (r. 1054) a západnou (r. 1517) schizmou. Rany tajomného Kristovho tela sú (por. *KKC* 2089):

- a) Heréza; odpad od jedného alebo viacerých článkov viery; vnútorná nejednotnosť.
- b) Apostáza; úplné odvrhnutie kresťanskej viery, vystúpenie z Cirkvi.
- c) Schizma; oddelenie sa od Cirkvi; vonkajšia nejednotnosť.

Dekrét o ekumenizme *Unitatis redintegratio* (3) hovorí veľmi ohľaduplne o tých, ktorí sa zrodili v iných cirkvách a neobviňuje ich z hriechu rozkolu.

Ekumenizmus je úsilie o zjednotenie všetkých kresťanských cirkví. Termín pochádza z gr. slova oikumene - životný priestor ľudí; ekumenický znamená „z celej zeme“. Avšak v 19. stor. dostalo toto slovo súčasný význam – snaha o zjednotenie kresťanov.

V 20. stor. urobila Katolícka cirkev významné kroky na ceste ekumenizmu:

- 1) Otvorenie sa hnutiu – Pius XII. (1939-1958) *De motione oecumenica* – (r. 1949).
- 2) Zriadenie rímskeho Sekretariátu pre napomáhanie jednoty kresťanov (r. 1962).
- 3) Pozvanie nekatolíckych pozorovateľov na porady koncilu.
- 4) Vydanie dekrétu o ekumenizme (*Unitatis redintegratio*, r. 1964), ktorý má viaceré ústretové vyjadrenia: oddelení bratia, sesterské cirkvi, spoločná viera, bohatstvo liturgických a duchovných tradícií vo východných cirkvách...
- 5) Vydanie ekumenického direktória (r. 1967).
- 6) Iniciovanie návštev: pápež, ekumenický patriarcha, ortodoxný patriarcha...
- 7) Organizovanie bilaterálnych i multilaterálnych stretnutí a práce (diel).
- 8) Vydanie enc. o ekumenizme – Ján Pavol II. (1978-2005), *Ut unum sint*, r. 1995.
- 9) Spoločné *Vyhlásenie o ospravedlnení* (31.10.1999).

Tieto kroky znamenajú potvrdenie koncilového trendu: od „ekumény návratu“ k „ekuméne dialógu“ (Pavol Tomek). Ekumenický dialóg prijal ešte novšie ústretové vyjadrenia. Výraz „oddelení bratia“ nahradil výrazmi „iní kresťania“, „iní pokrstení“, „kresťania iných cirkevných spoločenstiev“. Avšak koncilová ekuména dialógu – vedená myšlienkami náboženskej slobody a ľudskej dôstojnosti – neznamená podkopanie pilierov viery, ona znamená väčšiu ústretovosť voči (inak veriacim) osobám.

Začiatok 21. stor. viacerí teológovia (Walter Kasper, Pavel Filipi) videli ako prechod od ekumenickej „jari“ k ekumenickému „letu“, kde treba rátať s miernym ochladením (tzv. traja ľadoví svätí – Pankrác, Servác a Bonifác).

Ťažkosti ekumenizmu

Najväčším problémom ostáva „cieľ“ ekumenizmu. Katolícka cirkev i Svetová rada cirkví (SRC) spolu vidia cieľ ako „viditeľnú jednotu“, avšak neexistuje zhoda, ako to chápať.

Ďalšie ekumenické ťažkosti sú: Eucharistia (moc, služba, zbožnosť); pápežská služba; postava Panny Márie; strach z oslabenia vlastnej identity (inštitucionálna kríza Svetovej rady cirkví); vznik nových para - cirkevných štruktúr... Riešenie ťažkostí treba hľadať v modlitbe, v širšej spolu-

práci, v dialógu (založenom na láske) a v návrate k prameňom – v *Písme* a *Tradícii* (Walter Kasper).

Ekumenickému duchu napomáha (por. *Matka Páně. Památka, přítomnost, naděje*, č. 70):

- viesť dialóg cestou nasmerovanou Svätou Stolicou (dekrét *Unitatis redintegratio* z r. 1964; enc. o ekumenizme *Ut unum sint* z r. 1995);
- používať také termíny, ktoré správne vyjadrujú náuku, no zároveň neiritujú druhú stranu;
- nepoužívať nenávisťné predsudky;
- neklásť na iných pokrstených ďalšie bremená, okrem toho nevyhnutného (por. *Sk* 15, 28);
- vyvarovať sa tzv. irénizmu (dohoda za každú cenu), ktorým trpí čistota viery (Ernst Christoph Suttner).

SRC bola založená 4.9.1948 v Amsterdame; teraz sídli v Ženeve; združuje asi 330 protestantských a pravoslávnych cirkví, t.j. asi 400 miliónov kresťanov; Katolícka cirkev nie je riadnym členom SRC.

2. Cirkev je svätá

Svätosť je nadprirodzená kvalita vlastná Bohu. On je najvyššou normou a jediným pôvodcom svätosti. Boh veľkodušne dal svojej Cirkvi účasť na pravej svätosti. Keďže svätosť je základným znakom Cirkvi, Cirkev je výnimočná.

Sväté písmo

Mt 5, 48: „Vy teda buďte dokonalí, ako je dokonalý váš nebeský Otec.“ Exegéza: Aramejské slovo „dokonalý“ znamená aj „plný“ a „celkový“; v tomto kontexte znamená splnenie požiadaviek obsiahnutých v *Mt* 5, 21-47. Biblia prikazovala už predtým sväto konať, lebo Boh je svätý, por. *Lv* 11, 44-45.

Ef 5, 25. 27: „Kristus miluje Cirkev a seba samého vydal za ňu,... aby bola svätá a nepoškvrnená.“

Sk 9, 13: „Ananiáš odpovedal: Pane, od mnohých som počul o tomto mužovi, koľko zla narobil tvojim svätým v Jeruzaleme.“

I Sol 4, 3: „To je Božia vôľa, vaše posvätenie.“ Por. aj *Ef* 1, 4.

Jak 5, 15-16: „A ak sa dopustil hriechov, odpustia sa mu. Vyznávajte si teda navzájom hriechy a modlite sa jeden za druhého, aby ste ozdraveli.“

Mt 13, 27-30: „Pane, nezasial si na svojej roli dobré semeno? Kde sa teda vzal kúkol? On im vravel: To urobil nepriateľ. Sluhovia mu povedali: Chceš, aby sme šli a vyzbierali ho? On odpovedal: Nie, lebo pri zbieraní kúkoľa by ste mohli vytrhnúť aj pšenicu. Nechajte oboje rásť až do žatvy.“ Exegéza: Kristus predpovedal, že mnohí kresťania nebudú žiť ako jeho verní nasledovníci; tzv. paradox kresťanstva.

Tradícia

Náboženská plodnosť Katolíckej cirkvi je nepochybná – početní svätci, mučeníci a vyznávači, por. exhortáciu *Christifideles laici* 16. Cirkev vždy zachovávala zásady svätosti. Ani v nebezpečenstvách a ťažkostiach sa nevzdala vysokých etických požiadaviek.

Hermas (+c.160) v diele *Pastier* písal o Cirkvi ako o „svätej“ (por. *Pastor, Visio I.*, 1, 6).

Origenes (+253): „Pán Ježiš hlásal všetkým svojim učeníkom bez rozdielu v každom životnom postavení svätosť života, ktorej on sám je pôvodcom a zavŕšením“ (por. *Commentarius in Epistulam ad Romanos* 7, 7). „Cirkev je zhromaždením všetkých svätých. Jej telo tvoria všetky duše, ktoré dosiahli dokonalosť“ (*Commentarius in Canticum Canticorum* 1, 3).

Cyril Jeruzalemský (+386): „Cirkev je jedna a svätá... Je domom múdrosti a vedy, ako aj všelijakých čností“ (*Catechesis mystagogica* 18, 22-23).

Ján Zlatoústý (+407): „Cirkev je plnosť Krista. Pretože plnosť hlavy je telo; plnosť tela – hlava“ (*Homilia in Ephesios* II).

Niceta z Remesiany (+414): „Cirkev je zhromaždením všetkých svätých“ (*De symbolo* 10).

Augustín (+430) učil realisticky, že v Cirkvi – popri svätcoch – žijú aj hriešnici, ako to predpovedal Ježiš (por. *Mt* 13, 24n) v podobenstve o kúkoli medzi pšenickou (por. *Sermo* 83; *Sermo* 213).

Rozumová úvaha

Cirkev je svätá v trojakom zmysle (por. *KKC* 823-824; František Alexander Kišiday, +1987):

1. Podľa pôvodu; Kristus, presvätý Boží Syn, ju založil (por. *Lk* 11, 20; 12, 32) a zamiloval si ju ako nevestu (*Zjv* 21, 2). Duch Svätý ju zahrňa svojimi darmi (*Sk* 2, 1-4).
2. Podľa prostriedkov; Kristus sa vydal za ňu a posväčuje ju (*Ef* 5, 25-26; *Jn* 17, 19), aby aj ona ďalej v Kristovi posväcovala, por. *I Kor* 6, 11; *Mt* 13, 52; *Hebr* 10, 10.
3. Podľa cieľa; celá činnosť Cirkvi smeruje k oslave Boha a k posväcovaniu ľudí, por. *I Sol* 4, 3; *2 Tim* 2, 21.

Cirkev sa už na tejto zemi vyznačuje pravou, hoci nedokonalou svätosťou (por. *Lumen gentium* 48). Cirkev zahrňa vo svojom lone aj hriešnikov, a hoci je svätá, je zároveň povinná neustále sa očisťovať (por. *LG* 8). Svätosť veriacich na zemi nemôže byť dokonalá, lebo sú ešte „na ceste“, v stave skúšky. Dokonalá bude až „vo vlasti“, v nebi, keď sa veriaci navždy blažene spoja s Bohom (Tomáš Akvinský, +1274, por. *Theologická summa* II-2-1., 44, 6).

Svätosť Cirkvi teda neznamená, že všetci jej členovia budú svätí; to Boh Cirkvi neprislúbil. Preto sa netreba stále pohoršovať; sám Boh berie za Cirkev zodpovednosť (*Mt* 16, 18). Boh sa však zaručil za to, že Cirkev nezanikne a že vytrvá v pravde.

Magistérium

Materiálna dogma: „Kristova Cirkev je svätá.“

Por. *Ef* 5, 25n; Carhradský koncil r. 381, *DH* 150; *Lumen gentium* 5, 12, 39.

Pretože Cirkev je zjednotená s Kristom, Boh ju posväčuje. Zároveň sa Cirkev stáva posväčujúcou – ona posväčuje svet, lebo má od Boha plnosť prostriedkov na posväcovanie ľudí.

Pozemská Cirkev nie je iba (kvázi) sviatosťou, ona je aj poľom morálnosti – dobrým konaním veriacich sa buduje a zlým konaním sa ničí.

Cirkev – kameň úrazu

Pohoršenie (gr. skandalon) je podľa Božieho zjavenia dvojité – primárne a sekundárne.

Primárne pohoršenie pochádza z vernosti Bohu a z vernosti hodnotám ľudstva, ktoré Cirkev musí chrániť. *Iz* 28, 16: „Položím na Sione kameň, kameň vyskúšaný, uholný, vzácny, pevne zasadený. Kto uverí, nezakolíse.“

Izrael (ako celok) sa pohoršil na Ježišovi Kristovi, por. *Rim* 9, 30-33. Preto Peter apoštol napomína „nový Izrael“, aby neurobil tú istú chybu – *I Pt* 2, 4-5. 7-8: „Prichádzajte k nemu, k živému kameňu, ktorý ľudia síce zavrhlí, ale pred Bohom je vyvolený a vzácny, a dajte sa vbudovať aj vy ako živé kamene do duchovného domu, do svätého kňazstva, aby ste prinášali duchovné obety, príjemné Bohu skrze Ježiša Krista. Vám teda, ktorí veríte, je na česť; pre tých však, čo neveria: Kameň, čo stavitelia zavrhlí, sa stal kameňom uholným, kameňom úrazu a skalou pohoršenia. Oni naň narážajú, lebo neveria slovu.“

Pretože Kristus je pre niektorých kameňom úrazu, aj jeho Cirkev je pre niektorých pohoršením. Dôležité je, aby to bolo len primárne pohoršenie a nie sekundárne pohoršenie.

Sekundárne pohoršenie je skutočný morálny nedostatok, chyby veriacich. *1 Pt 4, 14-16*: „Keď vás hanobia pre Kristovo meno, ste blahoslavení; lebo Duch slávy, a Boží na vás spočíva. Len nech nik z vás netrpí ako vrah alebo zlodej alebo zločinec alebo sliedič. Kto však trpí ako kresťan; nech sa nehanbí, ale nech oslavuje Boha týmto menom.“

Cirkev je veľké spoločenstvo: „Vo veľkom dome nie sú len zlaté a strieborné nádoby, ale aj drevené a hlinené; jedny na vznešené ciele, iné na všedné“ (*2 Tim 2, 20*). Biblický výraz „veľký dom“ (gr. megale oikia) označuje aj rozšírenie kresťanského učenia po celom svete; čo nevyhnutne znamená (v tomto svete skúšok) i morálne nedostatky veriacich.

Oprávnená kritika a ospravedlnenie

Pohoršeniu na tejto zemi sa nedá celkom zabrániť. Cirkev je otvorená kritike, por. *Lumen gentium 8*: „Zatiaľ, čo Kristus, svätý, nevinný a nepoškvrnený, nepoznal hriech, ale prišiel jedine preto, aby odčinil hriechy ľudu, Cirkev zahŕňa vo svojom lone hriešnikov...“ Sebakritika sa vzťahuje najmä na:

- nerešpektovanie slobody ľudského svedomia (iného náboženstva);
- protižidovskú nenávisť;
- nehumánne praktiky inkvizície;
- nevernosť v nekresťanskom konaní (morálne pády jednotlivcov i inštitúcií).

Pápež Ján Pavol II. (1978-2005) v Bazilike svätého Petra dňa 12.3.2000 (Prvá pôstna nedeľa) poprosil o ospravedlnenie za všetky chyby, ktorých sa kresťania a katolíci počas stáročí dopustili. Predtým sa Cirkev ospravedlnila už viackrát. Napr. Hadrián VI. (1522-1523) sa v r. 1522 ospravedlnil za spoluvinu katolíkov pri vzniku reformácie; Pavol VI. (1963-1978) sa v r. 1965 ospravedlnil za spoluvinu západných kresťanov na východnej schizme.

Kvôli objektívnosti treba dodať:

- Kresťanstvo vo svojej podstate nie je mocichtivé; nechce za každú cenu ovládnuť životy iných; z kresťanskej viery povstalo oveľa viacej dobra, ako zla z omylov kresťanov; väčšiu časť svojej histórie sú kresťania utláčanou menšinou (Lee Strobel).
- K obmedzovaniu ľudskej slobody (náboženské vojny a násilia, prenasledovanie) dochádzalo v čase neprebudeného personalizmu, keď „komúna“ bola viac ako „osoba“.
- Geto (ghetto) bývala oddelená časť mesta k (spočiatku) dobrovoľnému odlúčeniu etnika od ostatnej spoločnosti; mnohí pápeži a svätci ochraňovali menšiny (Židov); antisemitizmus živili ekonomické dôvody a tajnostkárstvo.
- Chyby, ktoré sa v minulosti stali, nie sú skutočnou charakteristikou Cirkvi (Jozef Hal'ko).

Holandský mysliteľ, humanista a kňaz, Erasmus Rotterdamský (+1536) objektívne vyhlásil: „Ja znášam túto Cirkev v nádeji, že bude lepšou, pretože aj ona je nútená znášať mňa v očakávaní, že sa stanem lepším.“ Katolícka cirkev je (s pomocou Božou) schopná sebareflexie a tiež veľkorysého odpustenia.

Môže Cirkev, ktorá zahŕňa vo svojom lone hriešnikov posväcovať druhých? Môže. Tak ako chorý lekár môže liečiť iných ľudí (Edward Staniek).

Riešenie krízy kresťana a krízy Cirkvi

Kresťan je bunkou tajomného tela – Cirkvi (por. *Ef 4, 11-13*). Preto sa duchovná kríza kresťana stáva aj krízou Cirkvi – a tiež: riešenie krízy jednotlivca rieši aj krízu spoločenstva.

„Základnou úlohou pastoračnej starostlivosti je učiť ľudí, ako sa modliť a ako sa naučiť osobnému rozhovoru s Bohom stále lepšie a lepšie... Toto intímne prebývanie s Bohom, teda skúsenosť Božej prítomnosti, je to, čo nám dáva tak povediac stále znova prežívať veľkosť kresťanstva a potom nám pomáha nájsť našu cestu“ (Benedikt XVI.).

Cirkev potrebuje svätých reformátorov. Každý svätec by mal byť reformátor a reformátor by mal byť svätcom. Reformátor viacej mení štruktúru. Svätec je vnútorne uchvátený kresťanstvom, prežíva ho ako šťastie a nádej, a tak mení svoje okolie.

Postoj kresťana počas krízy v Cirkvi

Počas krízy sa treba správať ako múdry alpinista. Keď sa v horách „znečasi“ a on musí pokračovať v ceste, urobí tri nevyhnuté veci (Reinhold Stecher):

- Oblečie si teplejšiu bundu (bunda predstavuje „podstatnú lásku“, ktorú v dušiach ľudí utvára Duch Svätý, por. *1 Kor 13, 4-7*).
- Obuje si lepšie topánky (kvalitnejšie obutie je hlbšie spoznanie a vernejšie žitie právd katolíckej viery, por. *1 Tim 3, 13*).
- Dá si pršiplášť (pršiplášť symbolizuje trpezlivosť, ktorá je prejavom lásky v utrpení, por. *Lk 24, 26; Sk 8, 32; Hebr 12, 2n*).

3. Cirkev je katolícka

Cirkev je všeobecným Božím nástrojom (por. *KKC 738*) ohlasovania Evanjelia a riadneho posväcovania sveta (por. *1 Tim 3, 15; 1 Sol 4, 1. 3*); dve trojičné poslania (Syna a Ducha) tvoria základ Cirkvi. Keďže iných (božských) poslaní niet, niet ani iného nástroja (pravej Cirkvi) záchrany sveta.

Sväté písmo

Nový zákon výraz „katolícky“ priamo nepoužíva, avšak nepriamo (por. *Sk 4, 18*) a vecne zjavuje katolicitu Cirkvi, a to aj vnútornú (plnosť prostriedkov spásy) aj vonkajšiu (časopriestorová rozsiahlosť na celé ľudstvo).

Jn 1, 16: „Z jeho plnosti sme my všetci dostali milosť za milosťou.“ Exegéza: „Plnosť“ nadväzuje na pojem plnosť Božej milosti (*Ž 5, 8*) a milosrdenstva (*Ž 51, 3*). „Plnosť jeho milosti“ tvorí obmenu prvého výrazu a napovedá, že posledným Božím prejavom milosti je Slovo.

Jn 14, 26: „Tešiteľ, Duch Svätý, ktorého pošle Otec v mojom mene, naučí vás všetko a pripomenie vám všetko, čo som vám povedal.“ Por. *Mt 11, 27; Jn 15, 15-17*.

Na vnútornú katolicitu poukazujú aj obrazy Cirkvi – Kristova ozdobená Nevesta (por. *Zjv 21, 2; 19, 7n*) a Chrám Ducha Svätého (*1 Kor 3, 16*).

Rim 5, 18: „Ako previnenie jedného (Adam) prinieslo odsúdenie všetkým ľuďom, tak spravodlivosť jedného (Kristus) priniesla všetkým ľuďom ospravedlnenie a život.“ Por. aj *1 Kor 15, 22*.

Jn 12, 32: „A ja, až budem vyzdvihnutý od zeme, všetkých pritiahnem k sebe.“ Por. *Gal 3, 28; Ef 2, 14; Rim 1, 16*.

Mt 28, 19: „Chodte teda, učte všetky národy a krstite ich v mene Otca i Syna i Ducha Svätého.“ Exegéza: Idea urobiť pohanov plnými učeníkmi Ježiša, ktorí sa budú od neho učiť a budú mu slúžiť – prekračuje židovský prozelitizmus. Izaiáš predpovedal, že Izrael bude svedectvom pre národy v posledných časoch, por. *Iz 42, 6; 43, 10; 44, 8*.

Sk 4, 18: „Zavolali ich teda (veľrada si predvolala Petra a Jána) a prikázali im, že nesmú vôbec hovoriť ani učiť v Ježišovom mene.“ Exegéza: Stalo sa to po uzdravení chromého muža v chráme (*Sk 3, 1n*). Použité slovo „vôbec“, gr. katholu, čo znamená „vo všetkom“, bol ich spôsob ohlasovania Ježiša Krista: vždy, všade a všetkými; takto vzniklo „katolícke pravidlo“ hlásania. „Vždy“ je v každom čase; „všade“ je v jednotlivých spoločenstvách; „všetkými“ znamená, že všetci kresťania vyznávajú tie isté pravdy viery. Gr. slovo kath-oikos, označujúce „každý dom“,

„každú kresťanskú komunitu“, sa stalo terminus technicus pre prvotnú Cirkev (Ľubomír Majtán).

Tradícia

- Didaché* (c. r. 100): „Zhromaždi, Pane, Cirkev od štyroch vetrov v jedno tvoje kráľovstvo“ (X, 5).
- Ignác Antiochijský (+117): „Kdekoľvek sa objaví biskup, tam nech je ľud. Práve tak, ako kdekoľvek je Ježiš Kristus, tam je Katolícka cirkev“ (*List Smyrňanom* 8, 2).
- Polykarp (+156) sa modlil za „Katolícku cirkev“ (*Martyrium Polycarpi* 8, 1). Smyrňanský biskup Polykarp bol umučený o. r. 156; kresťania zo Smyrny listom o tom informovali ďalšie obce.
- Irenej (+202): „Cirkev rozšírená po celom svete až po končiny zeme, prijala od apoštolov a ich žiakov vieru v jedného Boha... Odvtedy, čo Cirkev prijala toto ohlasovanie a túto vieru, ako sme povedali, starostlivo si ich chráni, akoby bývala v jednom dome, hoci je rozptýlená po celom svete. Verí tak, akoby mala jednu dušu a jedno srdce, a jednomyselne túto vieru ohlasuje, učí a podáva ďalej, akoby mala iba jedny ústa“ (*Adversus haereses* I, 10, 12).
- Origenes (+253): „Mimo Cirkvi sa nikto nespasí“ (*In Jesu Nave homilia* 3, 5).
- Cyprián (+258): „Mimo Cirkvi niet spásy“ (*Epistula ad Iubaianum* 73, 21).
- Cyril Jeruzalemský (+386) učil aj o vonkajšej aj o vnútornej katolicite Cirkvi: „Katolícka sa Cirkev volá preto, že po celom svete od jedného konca až po najkrajnejší koniec je rozšírená; tiež preto, že bez chyby učí všetky články viery...“ (*Catecheses mystagogicae* 18, 23). „Katolícka cirkev je vlastné meno tejto matky nás všetkých“ (por. *Catecheses mystagogicae* 18, 26).
- Pacián (+390): „Kresťan je moje meno a katolík priezvisko. Meno ma menuje, priezvisko dokazuje; takto som potvrdený a označený“ (*Epistula* 1, 4).
- Ján Zlatoústý (+407) predstavil Cirkev ako katolícku, lebo sa rozprestiera po celom svete. Cirkev je nezničiteľná a večná, je ochrankyňou a základom pravdy. Por. *Homilia in Ephesios* 11, 5; *Homilia in Matthaenum* 54, 2; *Homilia in Epistulam primam Timotheum* 11, 1.
- Hieronym (+420): „Kto by nebol v Noemovej arche, zahynie v potope“ (*Epistula* 15, 2).
- Augustín (+430) smelo používal paralelu Adam – Kristus: „Kto by nevedel, že od neho (od Adama) pochádzajú všetci ľudia a že v štyroch písmenách jeho mena sú označené grécke mená štyroch svetových strán; totiž východ (anatolé), západ (dysis), sever (arctos), juh (mesembria)“ (*Tractatus in Joannis Evangelium* 2, 9, 14). „Vážte si ľudí – zničte chyby“ (*Contra litteram Petilianii*).
- Maxim Vyznávač (+662): „Mužov, ženy, deti, veľmi odlišných rasou, národnosťou, jazykom, sociálnym postavením, prácou, vzdelaním, majetkom..., tých všetkých Cirkev ozdravuje Duchom. Všetkým jednako vtlačá božskú podobu“ (*Mystagogia* I).

Rozumová úvaha

Výraz „katolícka“ (gr. *katholikos*, od „*kath'olon*“ - podľa celosti) znamená „všeobecná“, „celá“, „úplná“. Znak „katolícka“ nie je len prívlastok, je to vlastnosť podstaty prvotnej Cirkvi. Kristova Cirkev je katolícka, pretože „obopína“ celý svet, každý dom, každú rodinu – všetko.

Výraz „katolícka“ je viac, ako „všeobecná“, lebo má dvojaký význam, predstavuje vnútornú aj vonkajšiu vlastnosť – katolicitu – Cirkvi:

- Vnútorná (kvalitatívna) katolicita vyplýva z prítomnosti Krista a Ducha; znamená plnosť prostriedkov spásy (*Jn* 1, 16; 14, 26).
- Vonkajšia (kvantitatívna) katolicita pochádza z poslania k celému ľudskému pokoleniu (*Mt* 28, 19) všetkých čias.

Kristova Cirkev jestvuje vo všetkých zákonitých miestnych spoločenstvách veriacich, ktoré sa tiež nazývajú cirkvami. Partikulárne cirkvi (diecéza, eparchia) sú utvorené na obraz všeobecnej Cirkvi, v ktorých a z ktorých pozostáva Katolícka cirkev. Partikulárne cirkvi sú celkom katolícke cez spoločenstvo s rímskou cirkvou.

Tomáš Akvinský (+1274) učil o katolicite Cirkvi na základe pravdy, že Kristus Pán je hlavou všetkých ľudí (por. *Ef* 1, 11; *Kol* 2, 19). Príslušnosť k Cirkvi (ktorá je v podstate dvojaká: reálna a potenciálna) je päťnásobne odstupňovaná: - spojenie v sláve; - spojenie v láske; - spojenie vo viere; - spojenie (v možnosti), ktoré sa naplní; - spojenie (v možnosti), ktoré sa nenaplní, por. *Theologická summa* III., 8, 3.

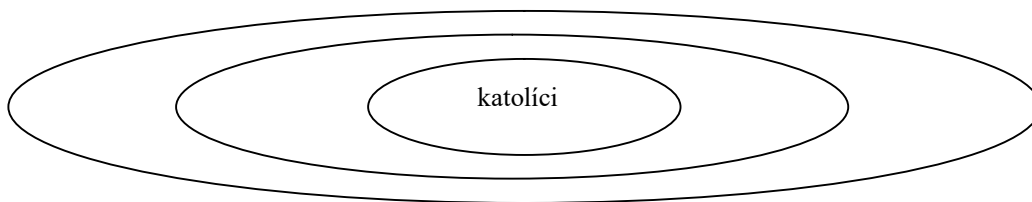
Magistérium

Materiálna dogma: „Kristova Cirkev je katolícka.“

Por. *Mt* 28, 19; *Jn* 14, 26; Carhradský koncil r. 381, *DH* 150; *Lumen gentium* 14.

Cirkvi má dvojakú katolicitu – vnútornú (kvalitatívnu) i vonkajšiu (kvantitatívnu).

Druhý vatikánsky koncil (1962-1965) spojil do jedného modelu dve teórie príslušnosti k Cirkvi – sakramentálnu i právnicko-inštitucionálnu. Konštitúcia *Lumen gentium* (13-16) predstavila odstupňovanú príslušnosť ku Katolíckej cirkvi. Vo všeobecnosti do Katolíckej cirkvi patria všetci ľudia, ktorí milosťou Božou majú byť spasení.

Dogma: „Mimo Cirkvi niet spásy.“

Por. *Jn* 3, 5. 18; *1 Tim* 2, 4; Štvrtý lateránsky snem, r. 1215, *DH* 802; Florentský koncil, r. 1442; *DH* 1351; *KKC* 839-845. Dogma súvisí s jednosťou a katolicitou Cirkvi. Jej platnosť treba vidieť vo svetle koncilovej náuky – odstupňovaná príslušnosť (*Lumen gentium* 13-16) a neaktuálny rozkol (*Unitatis redintegratio* 3):

- katolíci;
- ďalší kresťania;
- Židia;
- uznávajúci Boha – Stvoriteľa, napr. moslimi a iní;
- hľadajúci Boha; tí, ktorí žijú podľa najlepšieho svedomia.

Hlbšie chápanie dogmy presadzovali viacerí pápeži, napr. Pius IX. (1846-1878), por. *DH* 2865-2867 a Pius XII. (1939-1958), por. *DH* 3866-3873.

Katolícka cirkev – všeobecný nástroj spásy

Kristus je jediný prostredník medzi Bohom a ľuďmi (*1 Tim* 2, 5), preto niet spásy mimo Krista a jeho Cirkev. Kristus v Cirkvi prechádza z individuálneho bytia do bytia univerzálneho, spoločného. Tým, že Kristus založil (jednu) svoju Cirkev, tým len jej odovzdal celú svoju spásnu moc. Preto spásna moc iných cirkví (nekatolíckych) je sprostredkovaná cez Katolícku cirkev (Česlav Stanislav Bartník).

Karl Rahner (+1984) vytvoril teóriu o „anonymných kresťanoch“ (tí, mimo Cirkvi, čo žijú podľa Ježišových slov). Väčšina teológov (napr. Elmar Klinger, František Alexander Kišiday, +1987) však s touto teóriou nesúhlasí, lebo „byť kresťanom“ a „byť dobrým človekom“ nemá spoločného menovateľa (t.j. osobný vzťah ku Kristovi); hoci nepopierajú, že budú spasení.

Aj teológia primátu podporuje ideu Cirkvi – všeobecného nástroja: „Peter“ nepovstal z delegovanej moci apoštolov (apostolis ad Petrum), ale z moci Kristovej (apostolis per Petrum), por. Lev Veľký (+461), *Tractatus* 4. Význam Katolíckej cirkvi pre spásu nedehtonuje nekatolíckej cirkvi, ktoré iste sú pre svojich veriacich formami ekleziálnej spásy.

Katolícka cirkev – všeobecná (univerzálna) a partikulárna (miestna)

Ekleziológia rozlišuje dve prídavné mená – „katolícka“ a „všeobecná“ cirkev (Vladimír Filo). Slovo katolícka označuje vlastnosť aj vonkajšiu aj vnútornú; slovo všeobecná (univerzálna) označuje vlastnosť vonkajšiu.

Katolícka navonok (vonkajšia katolicita) znamená, že Cirkev sa rozprestiera na všetky národy, časy, kultúry... (KKC 831), a to sa dá vyjadriť aj slovami všeobecná alebo univerzálna. Partikulárna cirkev je vytvorená diecézou; istým územím. Diecéza je časť Božieho ľudu zverená do pastierskej starostlivosti biskupa za spolupráce presbytéria (*Christus Dominus* 11).

Katolícka dovnútra (vnútorná katolicita) znamená, že Cirkev uchováva celé sebazjavenie Boha, že sprítomňuje celé spasné konanie (por. *Jn* 14, 26). Aj tá najmenšia miestna Cirkev je Katolícka cirkev (*Christus Dominus* 11; KKC 832-835). Napr. Nitrianska diecéza je Katolícka cirkev – no partikulárna, ale nie všeobecná.

Vzájomný vzťah všeobecnej Cirkvi a partikulárnych cirkví je tajomný, lebo všeobecná Cirkev nie je súčet miestnych cirkví, ani ich federáciou; ona je prítomná v každej z nich. Tento vzťah sa dá najlepšie vyjadriť slovom „penikanie“. Všeobecná Cirkev ontologicky i časovo predchádza každú partikulárnu cirkev; všeobecná Cirkev rodí partikulárne cirkvi a žije v nich (Jozef Ratzinger).

Cirkev a misie

Misie (lat. *missio* – poslanie) sú úlohou Cirkvi (každého veriaceho) ohlasovať kresťanskú vieru. Túto úlohu dal Cirkvi Ježiš Kristus, por. *Mk* 16, 15-16.

Putujúca Cirkev je v podstate misionárska (por. KKC 849), lebo Boh Otec (z lásky) poslal (*missio*) na svet svojho Syna aj Ducha Svätého, por. *Ad gentes* 2. Preto Cirkev v každom čase odvodzovala svoju povinnosť a čerpala silu misijného nadšenia z Božej lásky ku všetkým ľuďom: „Lebo nás ženie Kristova láska“ (*2 Kor* 5, 14). Por. aj *2 Sol* 3, 1; *Ad gentes* 1.

Misijná činnosť, ktorú má Cirkev robiť, je jedna a tá istá na všetkých miestach a v každej dobe, hoci vzhľadom na okolnosti sa uskutočňuje rozdielnymi spôsobmi (por. *Ad gentes* 6). Cirkev sa musí včleniť do všetkých prostredí tak, ako sa včlenil Kristus svojím vtelením do reálií ľudí, uprostred ktorých žil (por. *Ad gentes* 10). Misijná činnosť Cirkvi sa odohráva medzi prvým a druhým Pánovým príchodom (*Ad gentes* 9) – v poslednej etape dejín spásy.

Misijnú úlohu napomáha:

1. Kresťanské svedectvo života a úprimný dialóg.
2. Preukazovanie činorodej lásky.
3. Utváranie kresťanského spoločenstva.
4. Ustanovenie domorodého duchovenstva.
5. Formácia katechétov.
6. Zveľadovanie rehoľného života.

Zakorenenie Cirkvi v určitom kraji sa dosahuje vtedy, keď spoločenstvo veriacich nadobudlo stálosť, zapustilo korene v živote spoločnosti, prispôsobilo sa tamojšej kultúre a disponuje domácimi kňazmi, rehoľníkmi a dobrými laikmi pod správou vlastného biskupa (por. *Ad gentes* 19).

Evanjelizovať je úloha najmä kňazov. Misijná identita kňaza je základnou dimenziou (trojiťej) kňazskej úlohy. Úspech misie ani tak nezávisí od organizovaných akcií, ani od ľudských schopností, ani od dobrej stratégie, ako od snahy jednotlivca „byť učeníkom“. Misia je efektívna tam, kde žije, modlí sa, trpí a pracuje autentický Kristov učeník. Ak by si človek chcel „poklad viery“ nechať pre seba, už ho stráca. Dynamika odovzdávania je súčasťou kresťanského poslania.

Cirkev vedená požiadavkou svojej katolíckosti musí ohlasovať evanjelium všetkým ľuďom (por. KKC 849), lebo Ježiš Kristus je jediný Vykupiteľ, por. *Redemptoris missio* 4. Misijná práca je odôvodnená aj medzi židmi, lebo – aj keď *Starý zákon* ostáva v platnosti – má sa dokonať v Kristovi (Andreas Laun).

Žiaľ, že Cirkev v Európe je (dnes) zahľadená do seba a obrazne si „líže svoje rany“ (otázka celibátu, svätenia žien, pristupovanie rozvedených k sviatostiam...). A zabúda, že 80 % ľudstva sú nekresťania, ktorých treba evanjelizovať (Jozef Ratzinger).

Zdôvodnenie misií

Raz viac, inokedy menej sa ozýva kritika misií. Vraj treba nechať národy, aby boli šťastné podľa svojho spôsobu života a svojho náboženstva. Misie sú však dostatočne odôvodnené.

1. Boh Stvoriteľ chce osloviť a spasit' svoje deti. Kresťanské misie sú pokračovaním jeho poslania – poslaní dvoch božských osôb.
2. Kristova Cirkev vznikla a žije z trojičného poslania; misia je jej úloha, ktorú dostala priamym príkazom.
3. Zjavenú Božiu pravdu a milosti, sprostredkované cez Kristove sviatosti, treba stále aktualizovať, lebo boli dané všetkým ľuďom.
4. Božia láska v človeku musí expandovať; kto miluje Boha a je šťastný, nemôže nechcieť šťastie aj druhého.

Hoci sa z viny ľudí vyskytli v misiách aj chyby, z ktorých povstali škody, predsa objektívne pozitíva misií (napr. osobná dôstojnosť, ľudská rovnocennosť, sociálna a zdravotnícka pomoc, vzdelanie, rozumná viera, zdravý duchovný život, spása duší) vysoko prevýšia spôsobené ujmy.

Kresťanský pohľad na ženy – nový feminizmus

Cirkevný pohľad na ženy sa pod vplyvom viacerých okolností rozvíja. Nikdy však nebol a priori negatívny (por. *Mt* 19, 4: „Nečítali ste, že Stvoriteľ ich od počiatku ako muža a ženu stvoril“ a *Gal* 3, 28: „Už niet Žida ani Gréka, niet otroka ani slobodného, niet muža a ženy, lebo vy všetci ste jeden v Ježišovi Kristovi“), skôr pozitívny (jedinečnosť Panny Márie, vyzdvihnutie Márie Magdalény, Lýdie...). Zjavenie bolo odovzdané ľudstvu v patriarchálnej spoločnosti, čo malo istý vplyv aj na jeho dobový výklad (por. *Gn* 3, 6; *I Kor* 11, 8; 14, 35). Kresťania boli a sú dedičmi dejín s ich okolnosťami.

Cirkev trvalo obhajuje dve základné pozície – osobnú rovnocennosť (ženy a muža) a ich rozdielnu (fyzickú i psychickú) ľudskú stavbu a z nej vyplývajúce rozdielne úlohy. Objektívne dejiny potvrdzujú, že Cirkev stála na strane žien. Nikde inde nemohli ženy slobodne zakladať a viesť rehoľné komunity, školy, nemocnice, sirotince... (Milan Fula). Pritom európska občianska spoločnosť prijala rovnocennosť ženy a muža až v 19. stor. (osvietenec Immanuel Kant /1724-1804/ tvrdil, že veda je len pre mužov) a ich štrukturálnu rozdielnosť až koncom 20. stor. (radikálny feminizmus a marxizmus).

Feminizmus (prúd usilujúci sa odstrániť diskrimináciu žien) sa zrodil ako hnutie koncom 18. stor. (Francúzsko, Veľká Británia, USA). Hoci rástol v kontexte osvietenstva a priemyselnej revolúcie, jeho ideový základ bol v kresťanstve (Milan Fula). Čoskoro sa rozdelil na umiernený feminizmus (práva žien spojené s materskou úlohou) a radikálny (rovnosť žien a mužov). Od 60. rokov 20. stor. sa pod vplyvom sexuálnej revolúcie rozšíril antimužský feminizmus (muž – nepriateľ), ktorý odmieta manželstvo (zotročenie) i materstvo (znehodnotenie tela a prekážka sebarealizácie). Žiaľ, že medzinárodné organizácie podporujú feminizmus koncentrujúci sa na individuálne práva (právo na telo, právo na sex, na reprodukciu, na rodovú rovnosť...). Tento antimužský (postmoderný) feminizmus Cirkev odmieta.

Existuje aj nový feminizmus – feminizmus Jána Pavla II. (+2005) čerpajúci z pokoncilovej mariológie i antropológie. Ide o kresťanské chápanie ženy s jej dôstojnosťou, darmi, charizmou a poslaním, ktoré by malo viesť k vzájomnému oceneniu svojrázností oboch pohlaví a k boju „o prvenstvo v láske“ (Mária Raučinová). V praxi chce dosiahnuť rovnosť práv osoby, paritu mzdy pri parite práce, špeciálnu ochranu pracovníčky – matky, spravodlivý postup v kariére, rovnosť v rodinnom práve a i.

4. Cirkev je apoštolská

Cirkev je apoštolská, lebo je založená na apoštoloch – mužoch, ktorých si Ježiš sám vybral, vyučil a rozposlal ohlasovať jeho Evanjelium.

Sväté písmo

Ef 2, 20: „Ste postavení na základe apoštolov.“ Por. *1 Kor 16, 10*.

Mt 16, 18: „Ty si Peter a na tejto skale postavím svoju Cirkev a pekelné brány ju nepremôžu.“

Exegéza: Obraz Petra ako „skaly“ súvisí s podobenstvom o múdrom človeku, ktorý „si postavil dom na skale“ (*7, 24*). Lat. „ekklesia“ je hebr. „qahal“ a znamená zhromaždenie veriacich (por. *Gal 1, 13*). Slová „brány pekelné (smrti) ju nepremôžu“ (obraz *Iz 28, 15-19* a *38, 10*) zdôrazňujú, že Cirkev pretrvá, pretože Boh uzatvoril s ňou večnú zmluvu (*Iz 55, 3*) a ona zostane so Synom navždy (por. *Jer 15, 19-21*). „Zmluva“ je kľúčový prvok vzťahu – Boh a Boží ľud (Scott a Kimberly Hahnovi).

Jn 20, 21: „Ako mňa poslal Otec, tak ja posielam vás.“ Exegéza: V židovskej tradícii proroci často určovali svojich nástupcov. Ten, kto posielal, splnomocňoval poslaného tak, aby ho ten mohol správne reprezentovať. Por. *Mt 10, 40*; *Lk 10, 16*; *Mt 28, 18-20*; *1 Pt 2, 25*.

Sk 1, 26: „Potom im dali lósy a lós padol na Mateja. I pripočítali ho k jedenástim apoštolom.“

Exegéza: Keď Mateja pripočítali k Dvanástim, uskutočnilo sa prvé odovzdanie plnej apoštolskej moci. Por. *Sk 14, 23*; *2 Tim 1, 6*; *Tít 1, 5*.

Tradícia

Klement Rímsky (+101): „Za hlásateľov evanjelia nám ustanovil Pán Ježiš Kristus apoštolov“ (*List Korinťanom 42, 1*).

Ignác Antiochijský (+117): „Všetci poslúchajte biskupa ako Ježiš Kristus Otca a presbytérium ako apoštolov; diakonov majte v úcte ako Božie prikázanie. Nech nikto nerobí bez biskupa nič, čo sa týka Cirkvi“ (*List Smyrňanom 8, 1*; por. *List Magnézanom 6, 1*). „Kto niečo podniká bez biskupa, bez kňazov a bez diakonov, ten nie je čistý vo svedomí“ (*List Trallianom 7, 1*).

Irenej (+202): „Cirkev je jediný sklad pravdy. A to preto, lebo má apoštolské písma, a je depozitom tradície a viery apoštolov“ (*Adversus haereses I, 10, 2*). „Tejto (rímskej) Cirkvi pre jej osobitné prvenstvo prináleží každá cirkev, teda kdekoľvek roztrúsení veriaci, pretože v nej apoštolská tradícia bola vždy zachovaná...“ (*Adversus haereses III, 3, 2*). „V tomto poriadku a týmto nástupníctvom prišla až k nám tradícia, ktorá je v Cirkvi už od apoštolov a ohlasovanie pravdy. A toto je najplnším dôkazom, že viera apoštolov je jedna a rovnaká. Zachovaná a odovzdaná v pravde“ (*Adversus haereses III, 3, 3*).

Tertulián (+224): „Pravda je pri nás, ktorí sa držíme toho istého pravidla viery, ktorú prenechali Cirkvi apoštoli, im zasa Kristus, a Kristovi Boh“ (*De praescriptione haereticorum 37, 1*). „Ak totiž Ježiš Kristus zveril učenie apoštolom, tak nemožno poslúchať iných učiteľov“ (*De praescriptione haereticorum 21*).

Origenes (+253): „Ako na hmotnej stavbe hľadáme mohutnejšie a pevnejšie kamene položiť ako prvé do základov, aby sme na ne mohli spokojne uložiť ťarchu celej budovy, tak musíš pochopiť, že aj zo živých kameňov sú niektoré v základoch tejto duchovnej budovy. A kto je položený v základoch? Apoštoli a proroci“ (*Homilia 9, 1-2*).

Cyril Jeruzalemský (+386): „Treba poznamenať, že slovo „zhromaždi“ (gr. ekklesiasson; a z neho „Cirkev“ – gr. Ekklesia) je použité vo Svätom písme po prvý raz tam (*Lv 8, 3*), kde Pán ustanovil Árona za veľkňaza“ (*Catecheses illuminandorum 17, 24*). „Z moci Ducha Svätého aj Peter,

knieža apoštolov a kľúčiar nebeského kráľovstva, (konal) v mene Ježiša“ (*Catecheses illuminandorum* 17, 27).

Hieronym (+420): „Mám predsavzatie staré čítať, jednotlivé veci skúmať, dobré zachovať a od viery Katolíckej cirkvi neustúpiť“ (*Epistula* 119).

Augustín (+430): „Pre vás som biskupom, s vami som kresťanom. To prvé meno hovorí o zodpovednosti, to druhé o milosti. Prvé značí nebezpečenstvo, druhé spásu“ (*Sermo* 340, 1). „Z tohto miesta sme vašimi učiteľmi; ale vzhľadom na jediného Majstra sme s vami v tej istej škole spolužiakmi“ (*Enarrationes in Psalmos* 126, 3).

Rozumová úvaha

Kristova Cirkev je apoštolská (gr. apóstolos - posol) v trojakom zmysle (*KKC* 857):

1. Cirkev je postavená na apoštoloch; tým je ona sama „poslaná“ Kristom (por. *Ef* 2, 20; *Sk* 1, 8); toto je originálny význam slova „apoštolský“. Ďalšie dva významy (apoštolské učenie a nástupníctvo) sú apologetickým zúžením prvého zmyslu (František Alexander Kišiday, +1987).
2. Odovzdáva a chráni učenie, ktoré prijala od apoštolov (por. *2 Tim* 1, 13-14).
3. Má apoštolské nástupníctvo (por. *Mt* 28, 18n); od Krista prijala špecifické svedecké spojenie „osoba a slovo“ (por. *Lk* 10, 16).

Poslanie apoštolov – ako jedna služba – má dve základné dimenzie: - vertikálnu (Božiu; božský prvok); - horizontálnu (ľudskú; kolegiálny prvok, ktorý sa v čase konkretizuje). Obe dimenzie symbolizujú Kristov kríž, ktorý je znakom a vyjadrením Kristovho kňazstva (*Flp* 2, 7n): „Uponížil sa, stal sa poslušným až na smrť, až na smrť na kríži.“ Účasť na Kristovom kňazstve teda znamená aj účasť na jeho zodpovednosti, dobrovoľnej pokore a poslušnosti (por. dekrét *Presbyterorum ordinis* 15).

Predstavený v Cirkvi zastupuje Boha (por. *Mt* 10, 40; *Lk* 10, 16); a preto, hoci má duchovnú moc, predsa nie je pánom Cirkvi, len jej správcom (por. Tomáš Akvinský, +1274, *Theologická summa* II-2-1., 88, 12).

V úrade (lat. munus - hodnosť, poslanie) prvých Ježišových apoštolov boli dva prvky – neprenosný a prenosný, por. *KKC* 860. Prenosný prvok úradu sa bude v Cirkvi (mocou nástupníctva) odovzdávať až do konca sveta.

Magistérium

Materiálna dogma: „Kristova Cirkev je apoštolská.“

Por. *Ef* 2, 20; *Mt* 28, 18n; Carhradský koncil r. 381, *DH* 150; *Lumen gentium* 19, 20.

Gr. slovo apostellein znamená poslať. Cirkev je apoštolská, pretože je poslaná do celého sveta. Apoštolát je každá činnosť Cirkvi, ktorej cieľom je budovať Božie kráľovstvo.

Dôsledkom apoštolskosti Cirkvi je apoštolské nástupníctvo – kontinuita (historická i duchovná) prenosnej apoštolskej služby (por. *KKC* 861).

Zdroje anti-apoštolátu

Cirkev trpí najmä vtedy, keď ju opúšťajú tí, ktorí sa v nej zrodili. Títo namiesto apoštolátu, ku ktorému sú krstom pozvaní, sa stávajú silnými antiapoštolmi. Odhliadnuc od objektívneho faktu, že Cirkev je a zostane „kameň úrazu“, najčastejšie subjektívne dôvody nepriateľstva sú (Max Kašparů):

- Hyperkritika; sklamanie z objektívnych chýb; tento postoj súvisí so štruktúrou osobnosti.
- Neznalosť; sklamanie z domnelých chýb; často krát ide aj o informácie len z jednej strany.
- Vyhranení teoretici; neuznávanie objektívnej viery a náboženskej praxe; ohraničenie vo vlastných teóriách.

- Vyhranení praktici; neuznávanie náboženskej inštitúcie; ohraničenie vo vlastnom kulte (príroda, energia...).
- Nevyhranení nespokojenci; každý dôvod je dobrý – len „nech je proti“.

Výsledná vierohodná podoba Cirkvi

Štyri podstatné znaky Cirkvi, ako dôsledok jej štruktúry, sú nerozlučne spojené (DH 2888), čím vytvárajú základnú a neopakovateľnú „podobu“ Kristovej Cirkvi.

K tejto podobe patria aj tzv. empirické znaky (znaky zo skúsenosti; DH 3013). Tieto znaky niektorí autori (Albert Lang, +1973; Adolphe Tanquerey, +1932) odporúčajú ako „ľahšiu cestu“ spoznania Cirkvi pre tých, ktorí ešte neveria, ale veriť chcú:

- znak Petra (pápežský primát);
- znak lásky (via caritatis);
- znak nepriazne, obety – mučeníctva (Marian Rusecki);
- znak podivuhodného rozšírenia;
- znak jednoty a trvácnosti;
- znak duchovnej plodnosti;
- znak nezávislosti;
- znak znamení, zázrakov;
- znak konverzií.

Pravoslávna Cirkev učí, že znakom Kristovej Cirkvi je „zachovávanie učenia starej pravoslávnej ortodoxnej ekumenickej Cirkvi, ktoré obsahujú dekréty prvých siedmich ekumenických koncilov“. Táto vlastnosť je správna, ale nie je znakom Cirkvi. Veď Cirkev aj v prvých storočiach – pred siedmym ekumenickým koncilom (Druhý nicejský, r. 787) – musela mať podstatné určovacie znaky (Josef Kubalík, +1993).

Cirkev a svet

Cirkev existuje v pozemských rozmeroch času a priestoru už dvetisíc rokov. V mnohých národoch vytvorila jadro dejín. Jej vplyv na svet je aj z vonkajšieho pohľadu nezanedbateľný.

Cirkev a dialóg (externý aj interný)

Čím viac sa Cirkev usiluje pripodobňovať modelu, ktorý jej vytýčil Kristus, tým viac (a hlbšie) sa odlišuje od prostredia, v ktorom žije. Predsa je jej úlohou mať kontakt s ľudstvom (por. enc. *Ecclesiam suam* 60).

Cirkev musí viesť dialóg so svetom (por. KKC 1879). Cirkev sa stáva rozhovorom (por. ES 67) – a to je evanjelizácia, ktorá nemôže a priori vylúčiť nikoho. Cirkev má viesť dialóg aj so svojimi deťmi, ako „matka a hlava“ (por. ES 116).

Dialóg má zmysel (a nie je plytvanie silami a časom) len vtedy, ak má správny poriadok (Joachim Wanke) a hranice, ktoré vyznačil Pavol apoštol v *Prvom liste Korint'anom*:

- Hranicou je skutočné dobro (oikodomé - budovanie) Cirkvi (por. *I Kor* 14, 3).
- Hranicou je aj nepohoršovať (por. *I Kor* 10, 23n).
- Hranicou je aj opovážlivo nepokúšať; nezdravo neprovokovať (por. *I Kor* 6, 12n).

Napokon treba myslieť na to, že celá pravda je „symfónia“ (Hans Urs von Balthasar, +1988) a „dialóg lásky“ (por. *I Kor* 13).

Ovocím dialógu je aj cirkevná (vatikánska) diplomacia a používanie čestných titulov. Diplomacia robí veľa pozitívneho a v konštruktívnej spravodlivosti pristupuje k riešeniu medzinárodných otázok. Musí si však priznať aj občasnú chybu (kto nič nerobí – nič nepokazí).

Niektorí teológovia vystupujú proti cirkevným titulom a majú na to dôvody (nie je to biblické, nie je to vždy spravodlivé, pestuje to samolúbošť...). Svet však bežne používa tituly (hodnotenia, ceny) a široká verejnosť to „ako pedagogické“ akceptuje. Mnohí jednotlivci sú ocenením pozitívne motivovaní a prijímajú ho ako satisfakciu. Zdá sa, že pokiaľ je Cirkev „na ceste“, bude používať aj túto barličku, usilujúc sa o to, aby oceňovanie bolo objektívne.

Ježiš dáva k dialógu aj túto dôležitú zásadu: „Nedávajte, čo je sväté, psom a nehádzte svoje perly pred svine, aby ich nohami nepošliapali, neobrátili sa proti vám a neroztrhali vás“ (Mt 7, 6). Najskôr treba človeka na dialóg vychovať (seje sa do pripravenej pôdy), aby rozlíšil slová, ktoré urážajú, od slov, ktoré zvelebujú (Edward Staniek).

Cirkev a štát

K tomu, aby sa mohol človek dobre a prirodzene vyvíjať, potrebuje spoločenský život; preto Cirkev uznáva aj význam štátu (por. *KKC* 1891; *Gaudium et spes* 75). Všetko združovanie sa (socializácia) by malo rešpektovať princíp výpomoci – subsidiarity (por. *KKC* 1883), podľa ktorého nadradená spoločnosť nemá zasahovať do vnútorného života podradenej spoločnosti a oberať ju o kompetencie; má jej pomáhať, aby svoju činnosť vykonávala v záujme spoločného dobra“ (por. enc. *Centesimus annus* 48).

Kresťanstvo nemá vo svojej podstate byť „štátnym náboženstvom“; v jeho podstate je veľká odlišnosť od vonkajšej moci. Nútiť ľudí „byť morálnymi“ je kontraproduktívne a obyčajne plodí vzdorovitosť. Moc si dokáže vynútiť poslušnosť, ale len láska dokáže vzbudiť lásku (k Bohu a bližnému). Dobrota musí vyrásť zvnútra ľudského ja (por. *KKC* 1888).

Dejiny dokazujú, že vždy, keď Cirkev začala používať svetskú moc (či nástroje sveta), stala sa neefektívnou alebo rovnako tvrdou ako mocipáni. A keď sa Cirkev zjednotila so štátom, utrpela tým prítlačivosť viery. Viera v očiach sveta stráca rešpekt úmerne tomu, ako energicky sa vnucuje, aby ju iní prijali (Philip Yancey). Boží zámer je iný: ovce medzi vlkami (Mt 10, 16); kvas v ceste (Lk 13, 20); semiačko v záhrade (Mk 4, 30); soľ v množstve (Mt 5, 13).

Avšak kresťanstvo tiež nikdy nechcelo byť len subjektívnym pocitom jednotlivca. Kresťanstvo chce byť pravdou, ktorá znie na verejnosti a ktorá dáva normy – a tým vládne aj vládcom. Novoveká situácia na jednej strane nahráva kresťanstvu (nechce, aby bolo štátnym náboženstvom), no na druhej strane zdôrazňovaním subjektívizácie viery kresťanstvu škodí.

Filozof Pier Paolo Pasolini (+1975) videl budúcnosť Cirkvi v jej zásadnom opozičnom postoji. Učil, že v radikálnej opozícii má Cirkev skúsenosti a ako morálna autorita by zjednotila všetky sily, ktoré sa nechcú podriaďovať globalizácii (morálnej, politickej i ekonomickej). Pasolini mal sčasti pravdu. Proti banálnym ideológiám, ktoré globalizujú svet, treba postaviť opozíciu, ktorá práve tým, že bude proti takémuto modernizmu – bude moderná. A Cirkev má za úlohu byť prorokom (vždy učiť pravde), byť odvážnou (konať aj proti prúdu) a – ak treba – vstúpiť do geta a poukazovať na budúcnosť.

Avšak úloha Cirkvi nikdy nemôže byť a priori opozičná. Jej podstatou je pozitívne budovanie Božieho kráľovstva na zemi – a o to sa musí usilovať vždy a všade, nakoľko jej to daná spoločnosť dovolí. Preto Cirkvi generálna opozícia vôbec nesvedčí. Cirkvi neprospieva ani (náboženský) radikalizmus. Dosvedčuje to nedávna história holandskej Cirkvi (Adrian Simonis). Cirkev musí s rozvahou vedieť povedať „áno“ i „nie“.

Cirkev a demokracia

Cirkev nie je jednou z mnohých organizácií sveta; nie je „len“ štát (Vatikán) a ani nemôže byť napodobenina štátu. Cirkev nie je monarchia, lebo zahŕňa bratov a sestry; no nie je ani demokracia, lebo má jedného Pána (Hugo Aufderbeck, +1981).

Cirkev je v prvom rade duchovná sila – napriek tomu, že má svoju organizačnú formu.

Židovský publicista Franz Oppenheimer (+1943) napísal: „Demokracie vznikli v židovsko-kresťanskom svete Západu. Židovsko-kresťanským dejinám takisto vďačíme za normy, podľa ktorých mohli byť naše demokracie stále znova kontrolované, kritizované a korigované.“

V antickom Grécku bola demokracia, ale podstatne iná. Vtedajšia demokracia sa zakladala na posvätnom občianstve početných bohov, a preto neplatila pre všetkých obyvateľov. V antickom demokratickom Grécku boli spoločenské triedy, boli otrokári a otroci.

Súčasná demokracia stojí na hodnotách židokresťanskej viery. Demokratický model súčasnej spoločnosti sa vyvinul z rehoľných pravidiel. Myšlienka rovnakého práva všetkých našla v demokracii svoju politickú formu (Jozef Ratzinger). Obidve prvotné demokracie – americká a anglická – spočívajú na zhode hodnôt vychádzajúcich z kresťanskej viery a môžu fungovať len preto, že existovala táto základná zhoda hodnôt. Toto je pozitívna bilancia kresťanstva, v ktorom sa zrodil nový vzťah človeka k sebe samému a nová ľudskosť. Kresťanská demokracia novoveku spočíva na posvätnosti hodnôt zaručených vierou, ktoré sa vymykajú ľubovôli väčšiny. Dejiny 20. stor. ukázali, že popieranie kresťanstva a jeho hodnôt vedie k oživeniu hroznej politickej totality, ktorá styranizuje celú spoločnosť.

Bez náboženského základu niet pravej demokracie. Cirkev dáva demokracii to, čo si demokracia sama dať nemôže. Demokraticky – podľa väčšinového princípu – možno riešiť len istý uzatvorený rámec ľudských záležitostí. Absurdné by napr. bolo, keby sa demokraticky začali riešiť otázky pravdy (životnej, vedeckej, technickej...) a otázky dobra. Cirkev – s ponukou odpovedí na tieto otázky – je duchovný podporný systém spoločnosti (biblická sol' zeme, por. *Mt* 5, 13; *Lk* 14, 34-35 a svetlo sveta, por. *Mt* 5, 14; *Jn* 12, 36).

V dobe feudalizmu Cirkev sčasti prijala „feudálny štýl“. Teraz vidieť, že to nebolo správne, hoci pochopiteľné. Treba dať pozor, aby v dobe demokracie Cirkev neprijala „demokratický štýl“ (František Radkovský). Cirkev naozaj nemôže byť bez Hlavy – Krista (Andrej Dermek, +2003). História dáva poučenie – nepodľahnúť dobe!

Cirkev a (pozemské) šťastie človeka

Okrem vlastného náboženského poslania Cirkev koná aj druhoradú službu. Tzv. personalistická ekleziológia s pomocou psychológie učí ľudí rozvíjať ich dary, viesť plný a pokojný život – a tak, nakoľko sa to na zemi dá – robí ich šťastnými.

Jednotná definícia šťastia neexistuje. Opis šťastia je komplikovaný, pretože šťastie je najmä subjektívna veličina. Zdravie a peniaze relatívne napomáhajú k šťastiu, ale samé ho nespôsobujú. Preto treba hľadať aj iné cesty (prostriedky) šťastia.

Existujú faktory, ktoré pozitívne ovplyvňujú ľudské šťastie (Dávid Niven):

- dobrý blízky vzťah; najmä dobrá rodina, priateľ, spolupracovníci;
- zdravý rast, sebadisciplína; stávanie sa viac a viac „človekom“, hodnotový systém;
- poriadok a pravidelnosť života; potrebná „istota“ v zázemí, relatívny pokoj;
- solidarita; zbližovanie sa s ľuďmi cez fandanie a pomoc iným osobám.

Podobne existujú aj základné faktory, ktoré negatívne ovplyvňujú ľudské šťastie:

- zaoberanie sa nepríjemnosťami, neschopnosť vyrovnáť sa s ťažkosťami; absencia zmyslu ľudského života a utrpenia;
- nereálna túžba po nových veciach; nezvládnutá túžba „mať“ – kultúra konzumizmu;
- nedisciplinovanosť v základných ľudských potrebách; skracovaný spánok čo len o jednu hodinu denne, neporiadok v jedení, zanedbanie pohybu, preháňanie v práci (príliš veľa, príliš málo), neporiadok v relaxe.

Cirkev – ako morálna autorita – napomáha rásť (teoreticky i prakticky) všetkým objektívnym faktorom pozemského ľudského šťastia a varuje pred negatívami, ktoré šťastie ničia.

Mal by byť svet lepší?

Mnohí kritizujú Cirkev za to, že ani po dvoch tisícročiach kresťanstva nie je svet lepší. Aj keď možno polemizovať o normách, aký by svet mal byť, je pravda, že nemožno rátať s tým, že čím dlhšie bude kresťanstvo na zemi, tým bude svet lepší. Cirkev si nikdy nerobila nárok, že odstráni zo sveta všetok hriech (por. *KKC* 1896). Jej nejde predovšetkým o to, aby „pokresťančila štát“, ona chce pokresťančiť ľudské srdcia (Guido Horst). A osobné prijatie Božieho vykúpenia (tzv. subjektívne vykúpenie) je podmienené slobodou človeka a Boh nikdy túto slobodu nezruší! Ani početný rast kresťanov automaticky neznamená polepšenie sveta. Kresťanstvo pôsobí na zlepšenie sveta nepriamo – cez ľudí, ktorí sú slobodní a svätí (por. *KKC* 1888).

Dobrota človeka je vložená do krehkej nádoby ľudskej slobody a nie do nejakej štruktúry (spoločenskej či náboženskej). Preto je možné, že aj po tisícročiach kresťanstva a po dosiahnutí vysokého stupňa dokonalosti – človeka i spoločnosti – môže aj jednotlivec aj komunita upadnúť. Zlo stále vplýva na človeka a vytvára si aj štruktúry, ktoré vyvíjajú veľký tlak. Objektívne vykúpenie sveta neznamená víťazstvo nad zlom v tom zmysle, že by už nemohlo pokúšať človeka. Objektívne vykúpenie sveta znamená ponuku – hľa, takto by si mohol konať!

Na druhej strane treba objektívne vidieť, že v kresťanstve sa vždy rodili a stále vznikajú nové a veľké sily svätej lásky. Dejiny učia, že vďaka kresťanstvu začala starostlivosť o slabých a chorých. Vďaka kresťanstvu sa zrodila úcta ku všetkým ľuďom a novodobá demokracia. Vďaka kresťanstvu sa ustálili pracovné dni a začal pre všetkých platiť jeden deň voľna v týždni (Konštantín Veľký, +337). Popritom nemožno nevidieť, že tam, kde ľudia hromadne opúšťajú kresťanské hodnoty, tam sa vracajú s novou vervou hrôzy pohanstva (napr. likvidácia slabých a chorých, politické totality, zneužívanie moci, pravda silnejšieho...).

Postoj sveta k Cirkvi

Súčasný neveriaci svet zaujíma k Cirkvi najčastejšie trojaký postoj (Max Kašparů).

Prvým býva ľahostajnosť spojená s túžbou, „lepšie by bolo, keby jej (Cirkvi) vôbec nebolo“. Druhým býva utilitarizmus spojený s pragmatizmom; keď už raz Cirkev je, nech posluži „ako ozdoba rôznych slávností“, inokedy „ako bohatý mecenáš“, či ako (spoločenská, politická, obchodná...) reklama. Tretím býva nepriateľstvo; neraz otvorené a bojovné, ale najčastejšie skryté. Pretože Cirkev (tvrdohlavo a dlhodobo) učí a žiada od sveta to, čo sa svetu nepáči a čo nechce.

Pritom je Cirkev pre svet nenahraditeľná. Okrem toho podstatného („Cirkev žije Božie kráľovstvo“) Katolícka cirkev tvarovala a tvaruje civilizáciu, a to oveľa viac, ako si ľudia uvedomujú. Jej univerzity, rehole, stavovské organizácie remeselníkov a umelcov vytvorili a stále tvoria základ západnej morálky, práva, vedy, umenia i dobročinnosti (Thomas E. Woods).

Boží a cirkevný paradox

Všemohúci Boh vstúpil do dejín oveľa krehkejším spôsobom, ako by si to veriaci niekedy priali („tajomná všemohúcnosť“, por. *KKC* 268). Boh takýto spôsob vykúpenia sveta urobil kvôli ľudskej slobode (por. *Gaudium et spes* 19). Krehkosť Božej vlády vo svete – skrze Ukrižovaného, s Ukrižovaným a v Ukrižovanom – je často krát prekvapujúca, ale je Bohom chcená (por. *KKC* 1884). Nútenie a presadzovanie sa násilím – to nie je Boží štýl. Cirkev – jej existencia a pôsobenie – je bytostne napojená na tento paradox. Jej vlastné spôsoby („zbrane“) sú len Boh a česť.

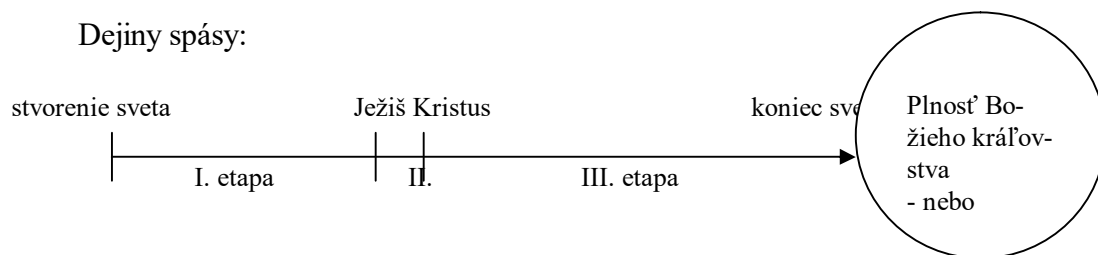
Svet chce, aby Cirkev bola „viac ľudská“ (moderná, tolerujúca, prispôsobivá...). V skutočnosti treba Cirkev urobiť „viac božskou“, a potom sa stane naozaj viac ľudskou. Lebo v posvätení (to je Boží zámer) ide o prekonanie osobného sebeckta pre Boha. Kde sa to podarí, tam potom vládne Pán a tam platí: „Kde je Pánov Duch, tam je sloboda“ (2 Kor 3, 17).

Tretím paradoxom v Božej Cirkvi je „snaha robiť“. Pápež Ján Pavol II. (1978-2005) varoval pred pokušením prílišného aktivizmu, ktoré dáva prednosť „robiť“ pred „byť“ (por. *Novo millennio ineunte* 15). Byť svätým, teda autentickým človekom, znamená „viac robiť“.

Eschatologický ráz putujúcej Cirkvi

Teológ Ján Kristián Hofmann (+1877) v r. 1843 oživil ekleziológiu, keď starú patristickú myšlienku „ekonómia spásy“ aplikoval na Cirkev ako „dejiny spásy“. Túto myšlienku prehĺbil Druhý vatikánsky koncil (1962-1965), por. *Lumen gentium* 48-49.

Dejiny spásy:

Dejiny spásy majú podľa Gregora Naziánskeho (+390) tri etapy. Začínajú stvorením sveta a končia Kristovou parúziou (por. *KKC* 280, 759). Cirkev – ako dejiny spásy – nie je možná bez Kristovej štruktúry „dvanástich“ (*Mt* 28, 19-20).

Sväté písmo

Sk 3, 21: „(Ježiša) musí prijať nebo až do čias, keď sa všetko obnoví, čo odpradáva hovoril Boh ústami svojich svätých prorokov.“

I Kor 10, 11: „Nás zastihol koniec vekov.“

Zjv 22, 17: „A Duch i nevesta volajú: Príď!“ Exegéza: Cirkev stále upiera svoj pohľad do budúcnosti, túžiac po dovŕšení Božieho kráľovstva. Aj prenasledovania oživujú túžbu Cirkvi, aby sa čo najskôr premenila na nebeský Jeruzalem.

Zjv 21, 3-5: „A počul som mohutný hlas od trónu hovoriť: Hľa, Boží stánok je medzi ľuďmi! A bude medzi nimi prebývať; oni budú jeho ľuďmi a sám Boh – ich Boh – bude s nimi. Zotrie im z očí každú slzu a už nebude smrti ani žiaľu; ani náreku, ani bolesti viac nebude, lebo prvé sa pomínulo. A ten čo sedel na tróne povedal: Hľa všetko robím nové.“

Čakanie na koniec sveta a posledný súd patrí k základu kresťanskej viery, por. *Hebr* 6, 1-2, veď Pán Boh je Stvoriteľ i Završiteľ sveta (por. *Zjv* 1, 17) – spravodlivý sudca, por. *Gn* 18, 25.

Tradícia

Kresťanská archeológia početnými náhrobnými nápismi potvrdzuje vieru v spojenie putujúcej a oslávenej Cirkvi (Anton Bagin, +1992). Napr. nápis z rímskej baziliky sv. Agnesy: „Otec, mama, nepreliievajte slzy zármutku, ani sa nebite v prsia, lebo som obsiahol nebeské kráľovstvo, v ktorom sa ma neujal neútešný erebos (v gr. mytológii boh temnoty), ani bledý obraz smrti, ale istý pokoj a chóry blažených duchov...“

Origenes (+253): „Cirkev je zhromaždením všetkých svätých. Jej telo tvoria všetky duše, ktoré dosiahli dokonalosť“ (*Commentarius in Canticum Canticorum* 1, 3).

Cyprián (+258): „Veríme, že pred naším Sudcom veľmi veľa zavážia zásluhy mučeníkov a skutky spravodlivých, až príde deň súdu, keď sa uzavrie javisko tohto sveta a pred Kristom bude stáť v očakávaní jeho ľud“ (*De lapsis* 17).

Niceta z Remesiany (+414): „Cirkev je zhromaždením všetkých svätých“ (*De symbolo* 10).

Epifanius zo Salamíny (+403): „Cirkev je cieľom všetkých vecí“ (*Panarion* 1, 1, 5).

Pohľady najstarších otcov – napr. Klementa Rímskeho (+101), Ignáca Antiochijského (+117), Ireneja (+202) – neobsahujú celú teológiu o Cirkvi, ale naznačujú hlavné smery, ktorými sa bude kresťanská náuka uberať. Ekleziológia totiž nestála v centre teologickej pozornosti Otcov, najmä nie gréckych (John N. D. Kelly, +1997).

Rozumová úvaha

„Zhromažďovanie“ Cirkvi je akoby reakciou Boha na chaos, ktorý spôsobil hriech (por. *Sk* 3, 21; *Jn* 1, 14n; *Ef* 4, 13). Cirkev sa postupne uskutočňuje (rastie i dozrieva) v dejinách a zavŕši sa v parúzii (por. *KKC* 677). Pretože „zrelá“ bude až vo večnosti, putujúci Boží ľud má nutne eschatologický ráz – ukazuje na to, čo príde.

Tomáš Akvinský (+1274) učil o dvoch Božích súdoch – o osobnom (každý zvlášť) a poslednom (všeobecnom). Dva súdy totiž zodpovedajú dvojakej stvoriteľskej činnosti Boha – vzniku (stvorenie z ničoho) a udržiavaniu sveta v bytí; na vznik sveta sa viaže posledný súd, na udržiavanie sveta sa viaže osobný súd. Posledný súd (ako doplnenie osobného) bude definitívnym oddelením dobrých od zlých; bude hojnejšou odmenou (odplatom); bude priamym vyzdvihnutím ľudskej spolupatričnosti (por. *Theologická summa* IV., 88, 1).

Cirkev tu na zemi anticipuje (predstihuje) budúcu plnosť Božieho kráľovstva.

Magistérium

Istá náuka: „Cirkev bude dovŕšená až v nebeskej sláve, keď nadíde čas obnovy všetkých vecí.“

Por. *1 Kor* 10, 11; *Lumen gentium* 48.

Boží ľud poukazuje na nebeské dobro na tomto svete a životom viery vydáva svedectvo o večnom živote; to je obsahom eschatologického charakteru Cirkvi.

Druhý vatikánsky koncil – význam

Druhý vatikánsky koncil (1962-1965) pozitívne ovplyvnil budúcnosť Cirkvi. Koncil však nezaložil „novú Cirkev“. Obrazy „otvorené okno“ a „nová jar“ neznamenali Cirkev charizmatikov bez hierarchie (Joachim z Fiore, +1202). Pápež Ján XXIII. (1958-1963) myslel na nový zážitok milosti z Božieho milosrdenstva (Andreas Wollbold). Teológovia učia o troch obdobiach prijímania koncilu:

1. Obdobie optimizmu (zhruba do r. 1970).
2. Obdobie sklamaní, dezilúzie (r. 1970 – 1985).
3. Obdobie realizmu (od Mimoriadnej biskupskej synody v r. 1985).

Kritické obdobie sklamaní prišlo z dvoch dôvodov: - očakávalo sa príliš mnoho – vidieť rozkvitať Cirkev v celej šírke (a pritom hodina Cirkvi môže vypadáť aj inak); - interpretácie vôle koncilových otcov neboli presné. Otcovia chceli aggiornamento viery a dojem bol, že vieru treba akosi rozriediť (Jozef Ratzinger).

Teológia „umierajúcej Cirkvi“

Niektorí teológovia (Josef Zvěřina, +1990; Oto Mádr, +2011; Zdeněk Bonaventura Bouše, +2002) predložili koncepcie, ktoré hovoria o „umierajúcej Cirkvi“ na úrovni miestnej či kontinentálnej. Dôvod zániku videli v ohrození a v prenasledovaní (Oto Mádr), v zaostalosti a vo vyprázdnení (Josef Zvěřina), v hriechnosti a v nevernosti Bohu (Zdeněk Bonaventura Bouše).

Autori však jedným dychom dodali, že popri „umierajúcej“ existuje aj „neumierajúca“ Cirkev (Vojtěch Novotný). Takáto Cirkev „aj-aj“ ide vo svojej slabosti za Kristom a platí o nej „blahoslavený je, kto sa na mne nepohorší“ (*Mt* 11, 6).

Priaznivé trendy

Popri „modernom“ odpore voči Cirkvi badať aj opačný, a to priaznivý postoj k Cirkvi. Tento prúd je podporovaný: - psychologicky („únava z individualizmu“); - sociologicky (človek je spoločenská bytosť); - biblicky (reč zjavenia ohľadom Božieho ľudu je jasná).

Za posledných sto rokov (celé 20. stor.) sa počet kresťanov žijúcich na svete percentuálne nezmenil, ale zmenilo sa miesto koncentrácie kresťanov. V Európe bol zaznamenaný ich pokles; v Ázii zvýšenie zo 4% na 13 %; v Afrike zvýšenie z 2% na 23 %; v celej Amerike narástli kresťania o 10 %. Vo svete sú dve miliardy kresťanov a kresťanstvo ostáva na prvom mieste medzi náboženstvami.

Pri všetkých týchto číslach ostávajú aktuálne Ježišove slová „byť kvasom sveta“ (por. *Mt* 13, 33; *Lk* 13, 20). Dnes je kresťanstvo viac kvasom pre celý svet; predtým (18 storočí) bolo prevažne kvasom Európy; v ostatných dvoch storočiach došlo ku globálnej zmene. Kresťanstvo a katolicizmus sú naozaj svetovým fenoménom, zatiaľ čo predtým boli fenoménom takmer čisto európskym (Giandomenico Romanata).

Kresťanstvo má vždy šancu nového začiatku. Kresťanstvo je vždy zrnkom i stromom – Veľkým piatom i vzkriesením (Jozef Ratzinger).

ThDr. Marián Chovanec

Obsah

Úvod	1
Vývoj ekleziológie.....	1
Ekleziologické smery a definície Cirkvi.....	3
Úskalia ekleziológie (Cirkvi)	4
Pravoslávna ekleziológia	4
Protestantská ekleziológia.....	5
Najsvätejšia Trojica a Cirkev.....	5
Trojičná terminológia.....	7
Božia добрota „navonok“	7
Jednota účinkovania božských osôb navonok	8
Najsvätejšia Trojica a Cirkev – dve roviny (princípy).....	9
Cirkev – tajomná spoločná osoba.....	9
Založenie Cirkvi.....	9
Transcendentná a historická udalosť.....	12
Cirkev – Kristov dar – Kristovo telo – Kristus	13
Kristus – áno, Cirkev – nie?	13
Tajomstvo Cirkvi.....	13
Svet bez Cirkvi.....	14
Poslanie a potrebnosť Cirkvi.....	14
Odmietanie Cirkvi.....	14
Prítomnosť Ježiša Krista vo svete najmä v Cirkvi	15
Sviatosťná a duchovná prítomnosť Krista v Cirkvi.....	17
Kristus a jednota Cirkvi.....	17
Kristova Cirkev a Katolícka cirkev	17
Prítomnosť Ducha Svätého vo svete najmä v Cirkvi.....	17
V Duchu Svätom – s Duchom Svätým	19
Duch Svätý v znakoch Cirkvi	19
Eucharistia a Cirkev	19
Dualizmus tajomstva Cirkvi – eucharistická ekleziológia.....	20
Eucharistia a Cirkev – spoločný počiatok.....	20

Eucharistia a Cirkev – spoločná existencia	20
Panna Mária a Cirkev	21
Mária v náuke Druhého vatikánskeho koncilu	21
Povaha Máriinej prítomnosti v Cirkvi.....	21
Mária a paradoxy Cirkvi.....	21
Štruktúra Cirkvi	22
1. Sviatostná štruktúra Cirkvi.....	22
Najsvätejšia Trojica – personalistická koncepcia Cirkvi – jadro sviatostnej štruktúry	23
Dôsledky sviatostnej štruktúry Cirkvi – protiklady, sviatosti, znaky a hierarchia.....	23
Evanjelizácia – predpoklady	24
Životné pnutie v Cirkvi a teológia.....	24
2. Hierarchická štruktúra Cirkvi	25
Spoločenstvo svätých osôb a vecí.....	25
Koreň a jadro cirkevného spoločenstva – Eucharistia.....	28
Kresťanská rodina ako „domáca cirkev“	28
Spoločenstvo svätých – tri stavy a odstupňovaná úcta	28
Členovia spoločenstva svätých	29
Svätosť a kanonizácia.....	29
Liturgia a spoločenstvo.....	30
Prejavy spoluúčasti veriacich	30
Nadprirodzený úžitok spoločenstva svätých	30
Patrón – patróni.....	30
Nebezpečenstvo modloslužby.....	31
Prirodzený úžitok spoločenstva svätých	31
Laici – teológia laikátu – laikológia.....	31
Spoločné sväté kňazstvo	32
Evanjeliové rady – čistota, chudoba, poslušnosť.....	32
Zasvätený život – vita consecrata.....	33
Rehoľný život – vita religiosa	33
Ideologický laicizmus.....	33
Otázka ordinácie žien	34
Dôvody Cirkvi za svätenie mužov.....	34
Ženy – diakonky v prvotnej Cirkvi.....	35
Hierarchia	35
Historický proces delenia (redukcia) apoštolskej služby	37
Apoštolská služba (úrad) a moc	38
Apoštolské nástupníctvo (apoštolská postupnosť).....	39
Biskupská služba (úrad) a moc	39
Kňazská služba (úrad) a moc.....	41
Diakonská služba (úrad) a moc.....	41
Formy diakonátu	42
Demokracia a hierarchia – hierarchia a demokracia	42
„Robotnícki kňazi“	43
Pápežský primát – primát rímskeho biskupa	43
Primát (pápežstvo) – nástroj jednoty.....	46
Primát rímskeho biskupa	46
Pápežský primát a kolégium biskupov	47
Vykonávanie primátu – výzva k aktualizácii.....	47
Kritika a význam primátu.....	47
Konciliarizmus.....	48
Pápežská voľba.....	48
Celibát klerikov.....	48
Základné pojmy.....	48
Celibát – ľudská prirodzenosť a nadprirodzenosť	51
Celibát – evanjeliová rada a sľub.....	51
Celibát – Boží dar (charizma) a cirkevný príkaz	52

Celibát a životný štýl	52
„Otvorenie sa“ daru celibátu	52
Význam celibátu	53
3. Charizmatická štruktúra Cirkvi.....	53
Charizma a úrad – úrad a charizma	55
Účinky charizmatického pôsobenia	55
Duch Svätý – Cirkev – Písmo	56
Duch Svätý – Cirkev – Tradícia	56
Duch Svätý – Cirkev – Magistérium	56
Duch Svätý – Cirkev – liturgia	56
Duch Svätý – Cirkev – sviatosti	56
Duch Svätý – Cirkev – ekumenizmus	56
Cirkev a kresťanský mystik	57
Charizma neomylnosti – charizma vernosti Kristovej pravde.....	57
Znaky učiteľského úradu – magistéria	57
Vykonávanie učiteľského úradu.....	57
Rešpektovanie učiteľského úradu a stupne istoty.....	58
Formy cirkevných vyjadrení	58
Cirkev – Matka a Učiteľka	59
Štyri znaky Cirkvi.....	59
1. Cirkev je jedna.....	60
Duch Svätý a jednota Cirkvi	61
Jeden Boh, jedna Cirkev a jedna stavba viery.....	61
Katolícka cirkev a ekumenizmus	62
Ťažkosti ekumenizmu.....	62
2. Cirkev je svätá	63
Cirkev – kameň úrazu	64
Oprávnená kritika a ospravedlnenie.....	65
Riešenie krízy kresťana a krízy Cirkvi.....	65
Postoj kresťana počas krízy v Cirkvi.....	66
3. Cirkev je katolícka	66
Katolícka cirkev – všeobecný nástroj spásy.....	68
Katolícka cirkev – všeobecná (univerzálna) a partikulárna (miestna).....	69
Cirkev a misie	69
Zdôvodnenie misií	70
Kresťanský pohľad na ženy – nový feminizmus.....	70
4. Cirkev je apoštolská.....	71
Zdroje anti–apoštolátu	72
Výsledná vierohodná podoba Cirkvi	73
Cirkev a svet.....	73
Cirkev a dialóg (externý aj interný)	73
Cirkev a štát	74
Cirkev a demokracia.....	74
Cirkev a (pozemské) šťastie človeka	75
Mal by byť svet lepší?.....	76
Postoj sveta k Cirkvi.....	76
Boží a cirkevný paradox	76
Eschatologický ráz putujúcej Cirkvi.....	77
Druhý vatikánsky koncil – význam	78
Teológia „umierajúcej Cirkvi“	78
Priaznivé trendy	79